

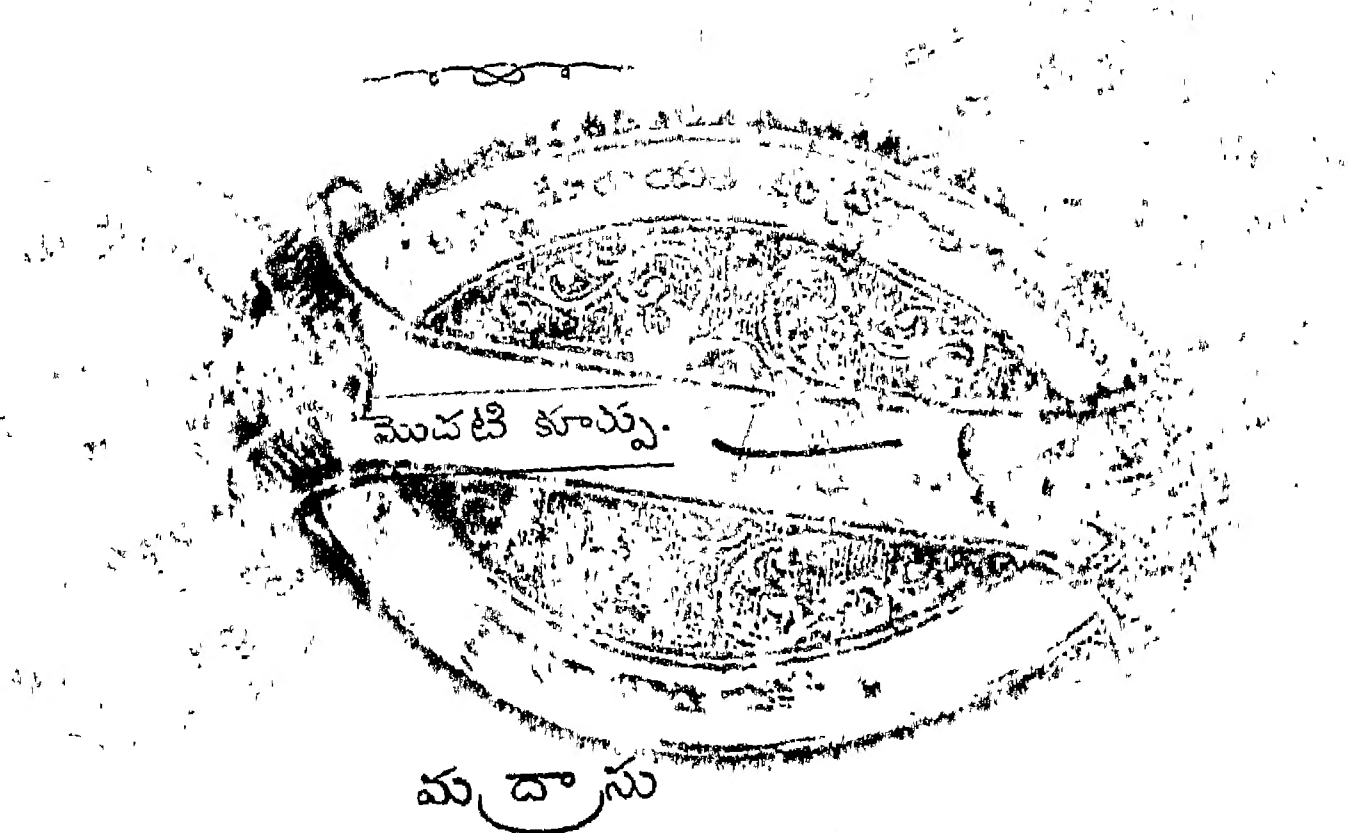
శ్రీ ౪౮౪.

212

సీ మం తి నీ నా ట క ము.

ఇది

బళ్లారిజిల్లా బళ్లారిడిస్ట్రిక్టు మునసఫ్ కోర్టువకీలు
కోలాచలం శ్రీనివాసరావుచే
రచియింపబడినది.

ఆనందము ద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడినది.

1899.

Registered Copy Right.

-12-0.]

[తపాలా ఖర్చు 0-1-0.

పీఠిక.

కథాసంగ్రహము.

పూర్వంబున నార్యావతః-మను పుణ్యదేశంబు నేలుచు నఖిల నిశ్శల్కధర్మశీలుండును దుష్టాత్మదమనుండును శిష్టావనుండును బహువిధా ధర్మోద్యోగనిత్యప్రయత్నుండును శివవిష్ణుభక్తియుక్తుండును నై చిత్ర వర్తయను చక్రవర్తి యొక్కఁడుండెను. ఆమహారాజౌక కన్యకాలలా మఱియు గాంచి సీమంతినియనునామంబిడి పరమానందుండై జాతకలక్షణజ్ఞులను బిలిపించి కన్యాజననకాలఫలంబడిగిన నందొకవిప్రముఖ్యుం డాశ్రయ దశసహస్రవక్షాంబులు భర్తతోఁగూడఁ బుత్రసంపత్తిఁ బొదలి సకలసామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవించునని పలికెను. మఱియొక ధాత్రీసు రుండు శంకాకళంకరహితుండై భవత్కన్యకారత్నంబునకుఁ చతుర్దశ వర్షాంతంబున వైధవ్యప్రాప్తి యని వచించెను వజ్రనిగ్ధాతనిష్ఠురంబగు తద్వచనంబు వీనులంబడినంతన రాజుగుండెఁ ఝల్లుమన మూర్ఛాగతుండై యెట్టకేలకుం దేఱి రానుండిన యాపదలు పోనేర్చునే యని విగతభేద మానసుండయ్యెను. కతిపయకాలానంతరంబున యాజ్ఞవల్క్యును ముని వరుభార్య మైత్రేయి యారాజయొక్క శుద్ధాంతంబున మాటలాడు చుండ రాజకన్య సీమంతిని యామైత్రేయికిం మొక్కి సఖులచేఁ దావి నిన యుదంతంబెఱిగించి తనకుం గలిగెడు వైధవ్యప్రాప్తికి దుఃఖింప నామైత్రేయి సోమవారవ్రతంబనుష్ఠింపుమని తదాచరణవిధంబుఁ దెలిపి యరిగెను. సీమంతిని తద్వ్రతంబు నియతినిఁ జేయుచుండెను. సీమంతిని న్నుచితవయస్సు ప్రాప్తింపఁ జిత్రవర్త తన సఖుడయిన యింద్రసేన పుత్రునకుఁ జంద్రాంగదున కాసుతనిచ్చి యుద్వాహంబొనరించెను.

మాత కొన్ని నెలలు శ్వశురగృహంబున నిలిచి యొకదినంబున సఖులం-
 గూడి యమునానదిలో నానపై విహరించుచుండ నావ మునిగెను.
 ఇవ్వా ర్త సీమంతినీసతి విని దుఃఖించుచు సకలభోగములు వదలి యుమా
 మహేశ్వరాలయముంజేరి యచటనే మైత్రేయీబోధితంబయిన సోమ
 వారవ్రతంబు వదలక యొనరించుచుండెను. చంద్రాంగదుని తలిదండ్రులు
 దుఃఖమున రాజ్యపరిపాలన యుపేక్షించి యుండ శత్రురాజులు వారిఁ బట్టి
 చెఱఁబెట్టి రాజ్యంబపహరించిరి. అచ్చట యమునాహదంబున మునిగిన
 చంద్రాంగదుఁడు దలక్రిందై పాతాళలోకంబునకుం బోవుచుండ నచ్చట
 విహరించుచున్న నాగకన్యకలు వానింజూచి రక్షించి తక్షకన్వామి సన్ని
 ధానంబునకుఁ గొనితెచ్చిన నహికులేంద్రుండు వానింగని నీవెవ్వడవని
 యడుగం జంద్రాంగదుండు దన కులగోత్రాహ్వాయంబులు దెలిపె నంతట
 గుండలీంద్రుండు నీవు పూజించు దై వంబెయ్యది యని ప్రశ్నింపఁ జంద్రాం-
 గదుం డీశ్వరు ననేకవిధములఁబొగడి యతఁడే తనకు దై వంబని యుత్తరం
 బిచ్చెను. బాల్యంబున నింతటి శై వతత్వవేత్తయగుటకుఁ దక్షకుండాశ్చర్య
 మొంది కరుణించి దివ్యాభరణాద్యలంకృతులం గై సేసి సాహాయ్యముగా
 నొక నాగకుమారునిచ్చి భువికిం బంపెను. చంద్రాంగదుండు వసుధం జేరియ
 మునాతీరోపాంతమం దొక వనంబున సంచరించుచుండెను. సీమంతిని సోమ
 వారవ్రత మాచరించుటకై దై వ్రాపాసనకుఁ బుష్పంబులు దెచ్చుటకైయా
 వనంబునందుండెను. బంగరుకమ్మలు గాజులు మంగళసూత్రంబు గుంకుమ
 యుఁ గాటుకయుఁ ముంగర రవికెయు మొదలగు శృంగారముకలిమి లేని
 చిగురుంబోడిని చంద్రాంగదుఁడు చూచి తనదారయగునొ కాదో యని
 సంశయించి నీవెవ్వత వెందు కివ్వనంబున సంచరింతువని యడుగ సీమంతిని
 తనవృత్తాంతంబు దానై తెలుపుటకుఁ లజ్జించుచుండ తత్సఖిమణి యార
 మణి యుదంతం బంతయు విన్నవించెను. చంద్రాంగదుఁడు దుఃఖించి

తాను చంద్రాంగదుని ప్రాణపదంబనుచు నతఁడు జీవితఁడుగా నున్నాడనియును చింతలో వచ్చుననియును జెప్పి తనదేశమునకుఁ బోయెను. అచ్చట శత్రురాజు చంద్రాంగదునిరాక విని నంతన రాజ్య మింద్రసేనున కిచ్చెను. పిదప నింద్రసేనుం డివ్వార్త చిత్రవర్తునకుం దెలిపి సీమంతినికినిఁ జంద్రాంగదునకును విధ్యుక్తముగాఁ బునరుద్వాహం బొనర్చెను. సీమంతిని యుమామ పేశ్వరుల పూజ యెడతెగక జరుపుచుండెను. విదర్భ దేశమునందు వేదమిత్రుఁడు సారస్వతుఁ డనెడి యిరువురు ద్విజులుండిరి వేదమిత్రుని కొమారుఁడు సుమేధుఁడు. సారస్వతునికొడుకు సామవతుఁడు (సామవతుఁడనికొన్ని ప్రతులలోనున్న యది). సుమేధసామవతులు సమాన వయస్కులు సమానపండితులు బ్రహ్మచారులు పేదవారు వీరికిఁ బెండ్లి సేయఁ దలంచి వీరితలిదండ్రులు విత్తమార్జించికొని వచ్చుటకై విదర్భ రాజువద్దకుం బొండని యీసుతులకు నానతిచ్చిరి వారాయానతిరీతి విదర్భరాజు సరసకుం జని తమవిద్యలచే నారాజును మెప్పించి ధనార్థమై వచ్చితిమని యెఱింగింప రాజు కుటిలవిచారుండై సీమంతినియనుసతి సోమ వారవ్రత మాచరించుచున్నదనియు వ్రతదినంబున భూసురదంపతులకు భూరిదక్షిణలొసంగుచున్నదనియును దెలిపి మీయిరువురిలో నెకరు స్త్రీరూపంబుఁ దాల్చి దంపతులుగాఁ బోయి సీమంతినిచే నర్థంబుఁ బడసి రండని సెలువిచ్చెను ద్విజకుమారులు వెఱగంది యిట్టికృత్రిమంబు బ్రోహ్మణులకుఁ జెల్ల దని యెంత తెలిపినను రాజు వినక యాకుమారులను నిర్బంధపెట్టి సామవతునకు భామావేషంబు వేయించి దంపతులుగా వారిని సీమంతిని వద్దకుం బంపెను. సీమంతిని వారి మామోపాయం బెఱింగియు, వారినిఁ బార్వతీపరమేశ్వరులుగాఁ బూజించి వారికిఁ బుష్కల ధనంబిచ్చిపంపెను. సీమంతినీప్రభావంబుచే నిజమగుస్త్రీగామాటిన సామ వతి సూనశరాస్త్రప్రహతికి నొంపక మార్గమున సుమేధుని కామక్రీడకు

రమ్మని నిర్బంధించెను. సుమేధుఁ డారూపంబుఁ జూచి యది సీమంతినీ
 మహిమ యని యెఱింగి సామవతిని సాంత్వనవచనంబుల నూఱడించి పురిఁ
 జేరి జరిగిన వృత్తాంతంబంతయు సారస్వతునకుం దెలిపెను. సారస్వతుండు
 రాజుసేసిన యపచారంబునకుఁ గినిసి రాజువద్దకుం బోయి పరుషోక్తులచే
 నతని దూషింప నతఁడు భయమంది తనకులగురువగు భరద్వాజుని రప్పించి
 తనదోషంబంతయు నెఱింగించెను. భరద్వాజుండేమియుదోషక భవానినిం
 బూజింపవలెనని తెలిపి దేవీయుపాసనకుం బ్రారంభింపఁజేసెను. షార్వతి
 ప్రత్యక్షమై సామవతికి మరల బురుషత్వము రాదనియును సుమేధునకు
 సామవతినిచ్చి పెండ్లి సేయవలెననియును సారస్వతునకు నెక కొమా
 రుఁడు గలుగుననియును దెలిపెను. అందఱు సంతసించి సామవతీసుమే
 ధులకు నుద్వాహం బొనర్చిరి. ఇదియే సంస్కృతబ్రహ్మత్తరఖండమును
 పురాణంబునందలి యితివృత్తము. దీనినిఁ బ్రారంభమున శ్రీధరమల్లె-
 వెంకటరామకవి యాంధ్రీకరించెను. ఇది ముద్రింపంబడినది. పోతరాజు
 సుల్లన్నయను కవియొక్కఁ డిటీవల బ్రహ్మత్తరఖండమును నాంధ్రీకరిం
 చెను. ఇది యముద్రితముగా నున్నయది. వేంకటరామకవికవిత్వము
 ప్రౌఢముగా నున్నయది. పైఁడిమట్టి వేంకటపతియనుమహాకవి చంద్రాం
 గదచరిత్రయని నామంబిడి యొక ప్రౌఢప్రబంధం బాంధ్రీంబున రచించి
 నాడు. అందు సీమంతినీచంద్రాంగదులకు వివాహమొకటి పురాణస్థముగా
 నున్నది. మిగతభాగమంతయుఁ గేవల ముత్పాద్యము. ప్రబంధసరణి నను
 సరించియున్నయది. ఈనాటకమునందలి యితివృత్తము పురాణోక్తముగా
 నున్నను గొంత యుత్పాద్యము సైతముఁ జేర్పఁబడినది. ద్వీజుఁడు దపం
 బొనరించినది యుత్పాద్యము. చంద్రాంగదచరిత్రనుండి గ్రహింపంబడి
 నది. మిగతకథసైత మించుక మార్పఁబడినది. సీమంతినీసతీమహిమ
 యీనాటకంబున వ్రాసితిఁగావున దీనినామంబు సీమంతినీనాటక మని

పేర్కొని ఈనాటకంబుఁ బ్రదర్శింప 6-ఘంటలకాలము పట్టును. అంత
కంటెను దక్కువకాలములో ప్రదర్శింపఁ బూనువారు పంచమాంకాంతం
బుననుండు సీమంతినీవివాహంబువఱకుఁ బ్రదర్శించి మిగతభాగంబు వదల
నగు. ఇంకను హెచ్చుకాలము ప్రదర్శింప నిచ్చయించువా రచటనచటఁ
గొన్నిగీతములు చేర్పవచ్చును. గుంటూరులో నుండెడి యగ్రహారపు
నాటకకంపినీవారు నునందినీపరిణయము 9½ ఘంటకుఁ బ్రారంభించి
5 ఘంటకు (అనగా 7½ ఘంటలకాలము) ముగించితిమనిన్ని, సుఖమంజరీ
మదాలసాసోటకములు చిన్నవిగా నున్నయవి వానికిఁజేరికగా నెకవినోద
కథ (farce) ప్రదర్శింతుమనిన్ని వ్రాసిరి. చెన్నపట్టణమువారు 12½-1 ఘం
టలోగా ముగియు నంత నాటకము ప్రదర్శింపనగును గాని హెచ్చుగా
నుండిన వదలవలసివచ్చు ననుచున్నారు. ఈనాటకంబుఁ బ్రదర్శింపఁ బూను
వారు కాలానుకూలమెటులుండునో యటుసేయనగు. ఇంతకుఁ హెచ్చు
కావలెననువారు తమయిష్టానుసారంబుగఁ బాటలుజేర్పవచ్చును.

1899 వ సంవత్సరము
జూలై నెల 27-వ తేది.
బల్లారి.

ఇటనివిన్నవించు
కోలాచలం - శ్రీనివాసరావు.

ఈనాటకమునందలి ముఖ్యపాత్రలు - తత్ప్రవేశస్థలములు.

పురుషులు.

చిత్రవర్తుడు.—ఆర్యావర్తదేశపురాజు. ప్రవేశము. అంకము I. రంగము I. అంకము III. రంగము III. అంకము IV. రంగము II. అంకము IV. రంగము V. అంకము V. రంగము I.

నుమతి.—చిత్రవర్తునిమంత్రి. ప్ర॥ అంకము I. రంగము I. అంకము IV. రంగము V. నారాయణభట్టారకుడు.—దైవజ్ఞుడు. అంకము I. రంగము I. అంకము IV. రంగము V.

ఈశ్వరభట్టు.—దైవజ్ఞుడు. అంకము I. రంగము I. II. అంకము II. రంగము III. అంకము IV. రంగము V.

మాధవభట్టు.—నారాయణభట్టారకుని శిష్యుడు. అంకము I. రంగము I.

జోగయ్య or రామాభట్టు.—ఈశ్వరభట్టు శిష్యుడు.

భృంగీశ్వరుడు.—అంకము II. రంగము I. II.

చంద్రదాంగదుడు.—ఇంద్రసేనునిసుతుడు. అంకము III. రంగము I. II. V. అంకము IV. రంగము I. III. IV. అంకము V. రంగము I.

ఇంద్రసేనుడు.—నిషధరాజు. అంకము V. రంగము I.

యుగంధరుడు.—చంద్రదాంగదుని నఖుడు. అంకము III. రంగము I. II. V. అంకము IV. రంగము I.

సాంబశాస్త్రి, నారాయణవధానులు } చంద్రదాంగదుని పెండ్లికిఁబోయిన ద్విజులు, అంకము
సుబ్బాజోష్యులు, పడిగంభట్టు. } III. రంగము IV.

వీరసేనుడు.—చిత్రవర్తునికొమారుడు. అంకము III. రంగము V.

తక్షకుడు.—రసాతలము నేలు నాగరాజు, అంకము IV. రంగము III.

సత్యవంతుడు.—నాగకొమారుడు. అంకము IV. రంగము IV.

చంద్రహాసుడు.—విదర్భరాజు. అంకము VI. రంగము I. అంకము VIII. రంగము I. II. III.

సుమేధుఁడు. — వేదమిత్రునికొడుకు. అంకము VI. రంగము I. అంకము VII. ర

గము I. II. III. అంకము VIII. రంగము III.

సామవతుఁడు. — సారస్వతునికొడుకు. అంకము VI. రంగము I.

మతిగుప్తుఁడు. — చంద్రహాసునిమంత్రి. అంకము VI. రంగము I. అంకము VIII
రంగము I. III. IV.

సారస్వతుఁడు. — సామవతితండ్రి. అంకము VIII. రంగము I. II. III.

వేదమ్మితుఁడు. — సుమేధునితండ్రి. అంకము VIII. రంగము III.

భరద్వాజుల్లు. — ఋషి. అంకము VIII. రంగము III.

వ్యాసశాస్త్రి. — రాజపురోహితుఁడు. అంకము VIII. రంగము IV.

పరమేశ్వరుఁడు. — ద్వితీయాంకము. తృతీయరంగము.

పైపాత్రలుఁగాక పరిణయంబునకుంజేరిన ద్విజులనేకులా బ్రవేశింతురు.

స్త్రీలు.

రంభ. — } అప్సరసలు. అంకము II. రంగము II. III.
ఉర్వశి. — }

మైత్రేయి. — యాజ్ఞవల్క్యభార్య. అంకము II. రంగము IV.

యోగిని. — మైత్రేయి శిష్యురాలు. ,, ,, అంకము IV. రంగము IV.

నీమంతిని. — చిత్రవర్తునిసుత. చంద్రాంగదునిభార్య, అంకము II. రంగము IV. అం
కము III. రంగము II. అంకము IV. రంగము II. IV. అంకము. V.
రంగము I. అంకము. VII. రంగము. II.

సుశీల. — }
విమల. — } నీమంతినీసఖులు. అంకము III. రంగము II.
కలవాణి. — } అంకము VII. రంగము. II.

చిత్రరేఖ. — చిత్రవర్తునిభార్య. అంకము III. రంగము III.

కళావతి. — చిత్రరేఖదాసి. ,, ,,

సామీవతి. — సామవతుని స్త్రీరూపము. అంకము. VII. రంగము. I. II. III. అం
కము. VIII. రంగము. I. III.

పార్వతమ్.— } వీరున్న మఱికొందఱు బెండ్లిముత్తైదువలుగా వచ్చియుండురు.
 శేషమ్.— }
 నర్సమ్.— }

పార్వతీదేవి.—అష్టమాంకము, ద్వితీయరంగము, ద్వితీయాంకము. తృతీయరంగము

తప్పొప్పుల పట్టిక.

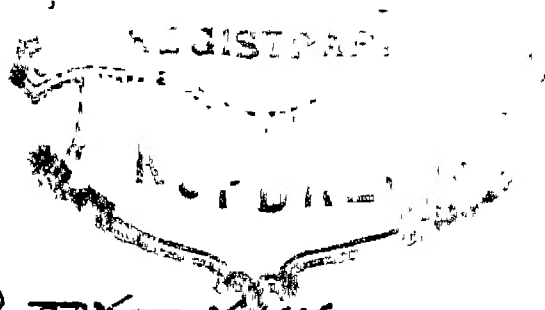
తప్పలొప్పులపట్టిక - తనరంగూర్చి

వ్రాసినాడనుమీరిది - వాసిగఁగని

చదువుడికృతిమఱికొన్ని - కొదవలున్న

నగుపఱచినాదువినతుల - నందుఁడీరు.

పుట.	పద్యము.	పత్తి.	తప్పు.	ఓప్పు.
4	12	13	జూతఫలముధురిమంబు	జూతఫలముమధురిమం!
5	15	11	ఫలంబిపుడిచ్చెన్	ఫలమిపుడిడెన్.
8	,,	1	మాధవునితో	మాధవునితో.
19	37	3	లెట్టివేని	లెట్టివేని.
20	38	11	వరమిమ్మ	వరమ్మిమ్మ.
62	,,	4	సామవంతుఁడు	సామవతి.
71	114	6	నింత. యడియావడి	నింతయడి. యావడి.
72	,,	24	చంద్ర.	చంద్రహాసా!

శ్రీ రామాయనము.

దేవతా ప్రార్థన.

ఉ. శ్రీ వెలయం ద్రివిక్రముని ♦ చిత్తమున న్నివసించు లక్ష్మీ లో
కావలిఁ జూడఁగా నిడిన ♦ యచ్చపుటద్దమొ, సర్వలోకలో
భావహభవ్యరూపములఁ ♦ బట్టుటకుంచినదర్పణమొ, మా
శ్రీవరుకౌస్తుభం బిడుత ♦ శ్రీయుఁ జిరాయువు నాశ్రితాళిన్.

1

క. శరధిజ మది నేఁ దలఁచెద,
శరణాగతజనవిపద్ధ ♦ శాతిమిరహర
త్కరుణావలోకచంద్రిక,
హరి వక్షస్ఫురిత మాత ♦ సతివిఖ్యాతన్.

2

క. త్రిజగద్వంద్యపదాబ్జన్,
భజకామరభూజసదృశు ♦ భాస్వర తేజన్
వృజనవ్రజపరిహర్తన్,
భజియింతున్ భువనకర్త ♦ భాషాభర్తన్.

3

క. సులలితవీణాపాణిన్,
విలసద్వీక్షాజితై ని ♦ విపులశ్రోణిన్
జలరుహసంభవురాణిన్,
బలరిపుమణిసీలవేణి ♦ వాణి భజింతున్.

4

క. శతమఖముఖసురతతిసం,
స్తుతుని భజియింతుసోమ ♦ సూర్యాగ్నిదృగం
చితు ధనపతిపరమహితున్,
కృతకకిరాతీసురూప ♦ గిరిజాకాంతున్.

5

క. పర్వశశివదన, సేవక

సర్వాభీష్టప్రదాత్రి ♦ శాత్రువహంత్రీ

గీర్వాణీనుతచరిత్ర,

భార్వతి నే మదిఁ దలంతు ♦ భక్తి దలిర్పన్.

6

క. వృజనహరు నేకదంతున్,

రజనీకరనిటిలు నంత ♦ రాయకృతాంతున్

అజముఖిమఖిభుక్పూజితు,

భజియింతున్ శాంతిమంతు ♦ భవ్యస్వాంతున్.

7

తే. సత్కృతుల దేవభాషఁజ ♦ మత్కృతముగ,

రచన మొనరించి సత్కీర్తి ♦ రాజఁగన్న

కవులఁ బ్రాచేతసవ్యాసకాళిదాస,

దండిభవభూతిముఖ్యులఁ ♦ దలఁతు భక్తి.

8

తే. ఆంధ్రకవితావధూటిని ♦ నాది నెవఁడు,

సృష్టి గావించె దాని వి ♦ శిష్టవిధుల

వృద్ధి నొందించె నెవఁ డట్టి ♦ విమలయశుల,

సన్నయను దిక్కయజ్వును ♦ సన్నుతింతు.

9

శ్రీరస్తు.

సీమంతినీ నాటకము.

ప్రథమాంకము.

ప్రస్తావన.

సూత్ర. నాందీశద్యము.

ఉ. శ్రీవెలయం గనుంగొనఁగఁ ♦ సీతను రాముఁడు, రాము సీతయున్,
భావమునందుఁ దోచెఁ గను ♦ వారల కద్భుత మైనరీతి పుం
స్త్రీవిభవవ్యతిక్రమము ♦ శ్రీతరళంబులఁ, దత్సుబింబముల్
భావుకమున్ ఘటించుతను ♦ బాగుగ మీకు సదా ముదాప్తిగన్. 10

(నాంద్యంతంబున సూత్రధారుఁడు).

మ॥ కో॥ వేదశాస్త్రపురాణవేత్తలు ♦ వేదమశాళివిహారులున్
సాదరాయతచిత్తులై యిటు ♦ లాదరింప సతూర్యస
మ్మోదనాదము మేళవింప న ♦ మోఘు మీదిన మంచు నే
మేదుర మ్మగుభక్తి సభ్యుల ♦ మీఁదు మిక్కిలివేడెదన్. 11

(అనుచుఁ బుష్పంబులు వెదచల్లి సమస్కరించి) శుభకాలం బాసన్నం బయ్యె.
సటి రా దయ్యె. జడజాత్రులు జడమతులుగదా.

(సటిప్రవేశించి)

సటి. ఆర్యపుత్రా - వచ్చితి.

సూత్ర. ఆర్యా, నీకు వేయేండ్లాయువు.

సటి. మాటలం దతిశయోక్తి యేల? మానవులకు నాయువు నూతేండ్లు గదా !

సూత్ర. ఆర్యా, తెలియనిదానివలె వచించెదవు. సీమంతిని యనుభామామణి సీమంతి
నియుంబలె దశసహస్రవర్షంబులు వర్ధిల్లి సౌభాగ్యమున మని యుండదా ?

నటి. నిజము నిజము ; జ్ఞప్తికి వచ్చెను; బ్రహ్మాత్తరఖండపురాణకథ గదా; శ్రేయస్కర మగుకథ యది; నాటకంబుగా నుండినఁ బ్రదర్శింప వచ్చుచుండెను.

సూత్ర. ఆర్యా, అది ప్రదర్శింపం జేయుటకుఁగదా నినుం దలచితి.

నటి. ఆర్యపుత్రా, నేల విడిచి సాముసేయ యత్నించువారలంబలె నాటకము లేక దానిం పదర్శించుప్రయత్నంబుఁ బూనెదవా?

సూత్ర. ఆర్యా, నాటకము లే దన నేల? నూతననాటకం బొకటి యున్నది.

నటి. ఏమీ! ఎవరు చేసిరి?

సూత్ర. ఆర్యా, ఆధునికకవు లొకరు రచించిరి.

నటి. సరి సరి, అటు లయిన రసం బుండదు.

క. నూతనకవికావ్యములం,

దాతతరసపుష్టి యుంటఁయుమరు టెఱు లహా

ఖ్యాతికల దై నవేమునఁ,

జూతఫలమధురిమంబు • చొప్పడుటగదా.

12

సూత్ర. ఆర్యా వేమునకు సామ్యం బిడుట తప్ప; రసాలం బని చెప్పట యొప్పు. కారణం జేమన్ననో యాధునికకవులు పురాతననాటకంబులు శోధించి, స్వారస్యము గ్రహించి, స్వానుభవముచే మించి నాటకంబులు రచింతురు. కాలాను గుణం బుగఁ గొన్ని పూర్వాచారములను ద్యజించినను నది యొకసుగుణముగా నేమనము గ్రహింపనగును.

నటి. ఆర్యపుత్రా: ఈనూతననాటకం బందఱు మెచ్చఁదగినదిగా నున్నదా?

సూత్ర. అటు రచింప నలువ కయిన నలవి గాదు. “అోకో భిన్నరుచి”యని యున్నది గదా. ఒకరికి రుచించినది మఱియొకరికి రుచింపదు.

తే. మృదుమధురవాక్య సరణిని • మెచ్చ రకట

తర్కవాదకరోరతఁ • దనరువారు

కారమును దిని నాలుక • కాయ గాచి

నట్టివారికి నిం పగు • నెట్లు తీపు.

13

నటి. ఆర్యపుత్రా: నిజము పల్కతిరి. అయిన నీనాటకపదరచన మృదు వయినదా? కఠిన మైనదా?

సూత్ర. చ. కలుగుగదా మృదుత్వమునుగర్కశము నిష్పయాదిభిన్నతం
 గలుగునె వాని కెప్పటికిఁ ♦ గాని, విరోధము, స్త్రీ కటాక్షముల్
 వలచినవారికే నమృతవాహిను లై సుఖ మిచ్చు నన్యునిం
 దలకఁగఁ జేయు హలహలధారలుగాఁ గృతి యట్టిదే గదా.

నటి. ఆర్యపుత్రా; ఈనాటకకర్త లెవరు.

సూత్ర. (రత్నావళి)

అమరసునందని సుఖమంజరియు మ ♦ దాలసయు ననెడినాటకముల్
 సుఖముఖ్యములుగ సుముఖుల కొసఁగెను ♦ సుకృతి యెతఁ డతఁడె
 సుధి వసుధా

సుమనోమణి కోలాచలవంశజ ♦ సుందరమణి, శ్రీనివాసరా
 వమరనుతము సీమంతినినాటక ♦ మనునీయమృతఫలంబిపుడిచ్చెన్.

నటి. ఆర్యపుత్రా: అటు లయిన నీనాటకప్రదర్శన మవశ్యకర్తవ్యంబు. అయిన నొక
 సందేహంబు మనంబున బాధించు చున్నది.

సూత్ర. ఆర్యా, అదియేమి ?

నటి. ఆర్యపుత్రా, ఈగ్రంథకర్తగారు జీవితములుగదా.

సూత్ర. బల్లారీపట్టణమందు న్యాయవాదులుగా సుఖమున నున్న నాడు

నటి. అటు లయినఁ బ్రయోగానర్హ మయిననాటకం బిది.

సూత్ర. కారణం బేమి? జీవితమందుగా నుంట దోషమా ?

నటి. గొప్పదోషము. కావ్యదోష మని చెప్ప నొప్పు.

ఉ. పండితు లై నవారు బహు ♦ భంగుల వాక్యపదస్థదోషముల్
 మొందుగ మున్నె తెల్పి రవి ♦ మేదిని నిల్చెను శాశ్వతంబుగా
 నుండు మఱొక్కదోష మది ♦ యూహకు మీఁతెను, గావ్యకర్తదా
 నుండుట భూరిదోష మది ♦ యోజనసేసిన వ్రాయ కుందురే. 16

సూత్ర. ఆర్యా, నీయర్థంబు దెల్లం బయ్యె. కవి బ్రతికియుండిన, నసూయాపరులు
 వ్యర్థముగా దోషము లన్వేషించు చుండు రనికదా. అట్టితఱి గ్రంథకర్త బ్రతికి
 యుంట యెంతటిసుగుణమో కనవా?

చ. కవి దివి కేగఁ దత్కృతిని ♦ గాంచినవా రొగి నర్థభావముల్
వివిధముగా గ్రహించుచుని ♦ వే కవి వంచుఁ దలంచు చుండు; త
త్కవి మని యున్న నిశ్చయముఁ ♦ గానఁగ నొగద, వానిచేతనే
కవి భువి నుంట తత్కృతికిఁ ♦ గాంచినవారికిఁ జాల మే లగున్. 17

నటి. ఆర్యపుత్రా, యథార్థము వచించితిరి. ఇంకఁ గర్తవ్యకార్యంబున నను నియో
గింపుఁడు;

సూత్ర. ఆర్యా, సర్వర్తుప్రాముఖ్యం బయినయీ వసంతర్తువు నీచే వర్ణనీయంబుగదా.

నటి. శుభము. నిశ్చేతనులకు సైతము చేతన్యకారి యగునుగదా వసంతము. కంటివే
యారసాలగుచ్చంబు.

ఉ. మంజులగుంజములై పుష్పమ త్తమధువ్రతబృంద మంటఁదా
నంజి చలించు, మందమలయానిలసంగతిఁ దూఁగి క్రొంగి డాఁ
గం జను, మాకరందమిషఁ ♦ గార్చును నశ్రువు తొర కామిగా
రంజిలుచూతగుచ్చ మదైరమ్యవసంతదినోదయంబునన్. 18

సూత్ర. ఆర్యా, ఎంతయాహ్లాదకరంబుగా నున్నది యీవర్ణన. ఔనాను. ఎంతటిమహి
మాస్వదంబు లీమధువాసరంబులు. మత్తమధువ్రతములపాలిటినిశోత్సవంబులుః
కనుమా యీభృంగీభృంగములసంతనంబు.

ఉ. మాపులపుష్పరేణువుల ♦ మానగుపాదులయంతరంబులం
దావిఁ జెలంగుసూనరసధార సుమప్లవ మెక్కి హాయిగా
భావభవస్తవంబులను ♦ బాడుచు భృంగము కాంతఁ జేరుచున్
మోవిని నున్న తేనియనుముద్దులఁ బీల్చుచు సంతసిల్లెడున్. 19

ఆర్యా, ఋతువర్ణనాతిశయోత్సవంబున నియుక్తముహూర్తకాలంబు మఱచెడ
ముసుమా.

నటి. ఆర్యపుత్రా, నాటక ప్రదర్శనంబునకు ముహూర్తసాధన యేల?

సూత్ర. ఆర్యా, అన్ని కార్యంబులకును శుభకాలమే సర్వశ్రేయము; (తెరవైపుఁ జూపి)
ఇటు చూడుము. చిత్రవర్తమహారా జాస్థానమండపమున దైవజ్ఞులం జేర్చి
తననుతజననముహూర్తఫలంబు విమర్శింపఁదా?

నటి. ఆహా! ఔనాను, ఎంతటిదైవికం బిది. మనము వైశంబ నేపథ్యముం జేరి నాట
కోచితకార్యంబు సాధింతము.

సూత్ర. ఆర్యా, రమ్మ. (నిష్క్రమింతురు.)

(అని ప్రస్తావన.)

ప్రథమరంగము - ఆస్థానమండపము.

రాజ్యచిత్రవర్త; మంత్రి సుమతి; దైవజ్ఞులు, నారాయణభట్టారకుడు. మాధవ
భట్టాకవైపునను, ఈశ్వరభట్టు, నతని శిష్యుడు జోగయ్య యొకవైపునను మఱి కొంద
ఱును గూర్చునియుందురు.

చిత్రవర్తుడు (తేచి.)

ఉ. ఆతతసర్వశాస్త్రసక • లాగమధర్మవిధిజ్ఞులార, యో
జాతకలక్షణై కసువిచారవి • శారదులార, యుత్తమ
త్వాతలదేవులార, చిర • కాంక్షిత మైననుతోదయంబు వి
ఖ్యాతిని నీతటిం గలిగె • నారయుఁ డీసుతజాతకంబునున్. 20

(అనుచు జన్మపత్రిక యిచ్చును.)

(ద్విజు లందఱు జన్మపత్రికను జూచుచు వేల్గెంచు చుందురు, నారాయణభ
ట్టారకుడు మాధవభట్టుఁ బిలిచికొని దూరం బేగి గుసగుసలాడును)

ఈశ్వర. దైవజ్ఞులారా, ఎంత సలక్షణముగా నున్నది, కంటిరే యీజన్మకుండలిని?

రామ. ఆహా! సౌభాగ్యమా; పుత్రస్థానాధిపతియును, గుటుంబస్థానాధిపతియును రాజ్య
స్థానమం దున్నవారు.

ఈశ్వ. పైగా వారు భర్తృస్థానాధిపతిని మైత్రిం జూచుచున్నవారు.

{ దూరంబున నారాయణభట్టారకుడు మాధవభట్టుతో
విముఖధవాజాతకమును విముఖవిపశ్చిత్తులు వీక్షించు చున్నవారు }

రామ. ఈశ్వరభట్టుగానూ, ఇన్నిశుభగ్రహములు సలక్షణస్థానమం దున్నపు డీసుత
చక్రవర్తిని యగుటకును బుత్రవతి యగుటకును సందియం బేమి?

(నారాయణుడు మాధవునితో) మాంగల్యమే సందేహము. “గ్రామో నాస్తి కుతస్సీమా” యనినటుల విధవకుఁ బుత్రుఁ లంట.

ఈశ్వర. ఏసందియంబును లేదు. ఇది సిద్ధాంతమే.

రామ. అయినను నారాయణభట్టారకునితో నించుక యాలోచించుట మేలు గదా, నూతనపండితుఁ డతఁడు. గ్రంథము జ్ఞప్తిలో నున్నయది.

ఈశ్వ. (మాధవువైపునకుంబోయి). ఆగరుడున కేమి తెలియును. నోరు మూసికొనినఁ దల వాఁగుచుండును. వాయి తెఱచినం, బెడసరపుఁబలుకులే గదా. ఇంతకు నేను, బూర్వం బనిన, వాఁడు పశ్చిమం బని నాతో వాదించును.

(అనుచు లేచి రాజున కభిముఖుఁ డై)

చిత్రవర్తమహాప్రభూ, నీకన్య సకలలోకమాన్య యై పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిచే దశనహాసవర్షంబులు చక్రవర్తినిగా నకలసౌభాగ్యసంపద్యుత యై మని యుండును, చిత్ర, ద్విజవరులారా, ముద మందితి. నాజన్మంబు సార్థకం బయ్యె.

(సుమతిదిక్కుంజూచి)

సుమతీ; ఈభూసురోత్తములకు భూరిద్రవిణం బొసంగుము.

సుమతి. మహాప్రభూ, చిత్రము, దేవరయాజ్ఞ.

నారా. (నారాయణభట్టారకుఁడు నమిపించి కను తెఱఱజేసికొని యీశ్వరుభట్టు మొగముం గని).

ఓరీ: నమస్తజ్యోతిశ్శాస్త్రీరహస్యసంవేది యై నే నుండ, సగ్రహారంబునఁ దమృతజ్యోస్య మనుభంగి నీవా రాజసుతజాతకఫలంబు నుడువువాఁడవు ?

ఈశ్వర. (కినిసి తల యూచి) ఔరా! ఎంతటిగర్వము. హనుమంతునిముందు కుప్పిగం తులా? చాలుఁజాలు నీదురహంకృతి. నీమెసటనే స్రాద్దు పుట్టెనుగాఁబోలు.

నారా, ఓరీ నిరక్షరకుక్షీ, అప్తమస్థానాధిపతి యగుసౌమ్యుఁడు ద్వాదశమందు నీచ స్థానాధిపుఁ డగురవినిం గూడినాఁడే! దీని కే మందువు? లగ్నమునకు నప్తమ స్థానమున దేహాధిపతి యగుకుజుఁ డుండి భర్తృస్థానాధిపతి యగుశుక్రకునిం జూచుచున్నవాఁడే! ఆకుక్రుఁడు కుజుని వీక్షించు చున్నవాఁడే! భర్తృస్థానాధి పతికి వ్యయమునం దాయుష్కారకుఁ డున్నవాఁడే! ఇన్నిదుర్యోగంబు లుండి నను మొగమిచ్చకమునకు శాస్త్రవీరుడంబు లాడ నగునా? మూఁడుమాటలలో

నాటుదప్పలా ! ఇంతటినన్నికముక్కుకోతలా! ప్రభువు మంచివాఁడని
యన్యతము లాడి మోసపుత్తురా? చెఱకు తియ్య నని వ్రేళ్లతో నమలుదురా?
ఈశ్వర. ఏమీ ! దురాత్తా, కనకనిష్కము లిచ్చి గాజుపూసలు కొనినట్టు వింశతివత్సరం
బులు దేశాటనంబుఁ జేసి జ్యోతిశ్శాస్త్రమునం దెంతప్రావీణ్య మార్జించితివి. నీ
వొకపండితుండవా? దుర్గర్వదురభిమానములతో విజ్ఞువీఁగెదవు. దాడిదన్న
వానిం దలఁ దన్నవాఁడు లేఁ డనుకొంటివా? ఏనుఁగుపల్లు పట్టిచూచినవిధం
బున నన్నెల చెనకెదవు? సామజరాజమును దోమ మార్కొన నేర్చునే?
కొండను డీకొనిన మేషము బ్రతుకునా? నాతోఁ బ్రతిఘటించుట చి చ్చొడిఁ
గట్టునట్టు కదా, హెచ్చరిక హెచ్చరిక.

నారా. ఔరా! ఎంతటిమాఘ్య మిది. నీనుడియం దొక్క టయినను సత్యంబు లే దని
శాస్త్రానుగుణంబుగ నేఁ బలుకుచుండ శాస్త్రసమాధానంబు లేక “శేషం కో
పేన పూరయేత్త” నునటు లాగ్రహగ్రహపీడితుండవై తిట్లకు మొద లిడితివే.
నీబోఁటివిద్యాకించనునకా నే వెఱచువాఁడను? నీయఱచేతం బండ్లు వచ్చిన
పుడు నన్నుఁ గఱచెదవుగాని, (అనుచురాజుంజూచి)చిత్రవర్త మహాప్రభూ,

ఉ. నిత్యము నీదుసత్కియలు◆నెమ్మిగ నందుచు ధారుణీసురుల్
సత్యము వీటిఁబుచ్చి యిటు ◆ శాస్త్రవిరుద్ధము లాడిరయ్య; నీ
కత్యనుమోదకంబు లవి ◆ యంచు, సహింప వశంబె నా కయో
సత్యము నీదునందనకు ◆ సంభవ మా విధవాత్వదుగ్గిఖముల్. 21

ప్రభూ, చతుర్దశాబ్దంబున నీనుతకుఁ బ్రతివియోగదుఃఖంబు ప్రాప్తించు నిది సి
ద్ధాంతము.

చిత్రవర్త. హా హా (అనుచు నిట్టూర్పు లూర్పుచు తీచ్చవడును.)

ఈశ్వర. (నారాయణభట్టారకుంజూచి) ఓరీ, దుర్నదాంధా, నాపైఁ గోపంబున నింతటి
కర్ణకఠోరవాక్యంబులు పలికి ధరాతలేశ్వరునితొల్లికత్తలముం జింపి యానంద
క్షేత్రంబున ఖేదబీజంబు నాఁటితివి. బ్రాహ్మణునం దిట్టిదుర్బుద్ధి యుంట కనక
పాత్రంబునం గరళ ముంచిన ట్టయ్యె. ఈశాస్త్రంబు నీ వభ్యసించినది జాజులు
మంగలంబున వేఁచినవిధంబు గాదే. ద్వీజరూపచండాలుఁడవు నీవు. “న బూర్తి
యా త్సత్యమప్రియం” అను మానవవచనం బయినఁ బాటింపక చేటువాక్యములు
దెలుపునీ వొకమానవుండవే, శునకవాలంబురీతి వక్రీత మానవు. “అంగార శ్శత

ధౌతేన మలినత్వం నముచ్చతి” యనుప్రవాదంబు నీయందు సార్థకతఁ జెందె.
 “పీత్వా కర్దమపానీయం భేకో మకమకాయతే” యనెడియఁర్యవచనానుగు
 ణంబుగ నల్పవిద్యచే నధికప్రసంగి వయితివి, “అద్య యుద్ధం త్వయా మయా”
 అనుభంగి నీవిషయంబున మన కిరువురికిని గలహంబు పొసంగెనుగదా. కానిమ్ము
 “కాచః కాచో మణి ర్మణి” అనునది తెల్లం బయ్యెడు. సత్యప్రతిజ్ఞఁడ నే
 ననునది మఱచితివా?

ఉ. సారెకు భూరిభూసురులు • సత్యవిహీను లటంచుఁ గొల్పి వే
 సారక పల్కి తీవు నృపు • సన్నిధి నాలుకతీఁట దీఱఁగా
 నొరిదురాత్మ యీగ్రహము • లోపునె కంజభవుండు నొపునే
 నారసనాత్మసత్యవచ • నంబును రిత్తగఁ జేయఁబూనినన్. 22

(రాజుం జూచి.)

మహాప్రభూ, ఈమదాంధునికావరపుంగూతలకుఁ జింతిలకు. నీనుత, శ్రీమతియై యశ
 స్కరియై దశసహస్రవర్షంబులు దీర్ఘసుమంగలీత్యమున మని యుండును.
 ఊఱడిల్లుము.

చిత్ర). భూసురోత్తములారా; మీయాశీర్వాదం బెద నన్ని యుండెదను. అప్రతిహత
 ముగదా దైవగతి. “అవశ్య మనుభోక్తవ్యం కృతం కర్త శుభాశుభం” అనెడిరీతి
 కా నున్నది వల దన్న వదలునా? విప్రోత్తములారా, పోయి వచ్చెదను.

(అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

—❖❖❖ ద్వితీయ రంగము. ❖❖❖—

ఈశ్వరభట్టుగృహము

ఈశ్వరభట్టు (న్వగతము)

హా! హా! పేదకోపము పెదవులచే టయ్యె. “విప్రాః పశ్చిమబుద్ధయాః” అనునది
 సార్థకమయ్యె. ఏమి సేయుదు.

మ. అకటా భూవిభుసన్నిధిన్ సకలస • భ్యాసీకము నైచ్చ మా
 మకవాక్యంబు నమోఘు మంచు ఘనస • మ్మాన్యంబుగాఁ బల్కి, యే
 నిక నామాటలునిల్చ కున్నవెత కా • దే మన్ని, యాయున్ని యాం
 శక యున్నన్ భువికిం గొఱంతయె యప • ర్ణా రాజరాజేశ్వరీ. 23

హా! హా! విచారాంకూరము తుదఁ జిమ్మి, వివిక్తి వీటింబోవ, వావాదంబున, వీద కఱచినబూరెయింబోలె మొఱకుపట్టుఁ బట్టితి, వాతప్పు గంజిపెడమూ టయ్యె. తే నెలొఁ జిక్కినయొఁగయొంబలె నురిఁ దవిలినపులుఁగుంబోలెనిపు డల్లాడుచున్నాఁడను. సభాస్థానం బున నాబుద్ధి పెడతలఁ బట్టెను. కొఱవిచేఁ దల గోఁకికొనినటుల నారాయణభట్టారకు నేల చెనకితిని? ఇపు డే మనికొనినను గతజలసేతుబంధసంబుగా నుండునుగదా! కరు లు బృలిఁ జిక్కినఁ గరు లెత్తనొపునుగాని పిపీలికానీకం బెత్త నేర్చునా? విచారాబ్ధినిమగ్నుఁ డగునాబోఁటివానిని దరిఁ జేర్చ నాయీశానుబోటికి వశ మగునుగాని యితరులతర మగునా? కాన నాలోకమాతను నామానసవీధి నిల్పి కాననాంతరంబుఁ జేరి నిశ్చలచిత్తం బునఁ దపం బ్లునెద. హృదయమా? చెదరకుము.

సీ. మధుకై టభాసుర ♦ మరణై కకారణ, మహిషరక్షోపీర ♦ మధనలోల
శుంభనిశుంభని ♦ స్తంభమోహనదేహ, చండముండాసుర ♦ రుండమాల
రక్తబీజాంకుర ♦ రక్తబీజసహస్ర, రక్తాపహరిణి ♦ రక్తనయన
యపనర్గమార్గద ♦ యార్య కాత్యాయిని, నిర్గతదుర్గతి ♦ వర్గదుర్గ

తే. సర్వకళ్యాణి జగదంబ ♦ సర్వశక్తి,
మామకాభీష్టముల నిచ్చి ♦ మనుచునంత
వఱకుఁ దప మూని వసతల ♦ వాసి నగుచు,
నుందుఁ జిత్తమ చపలత ♦ నందవలదు.

24

ఇపుడే యీశ్వరతపోవనంబుఁ జేరి మాహేశ్వరింగూర్చి తపం బొసర్చెద.

నిష్క్రమించును.

శ్రీ

సీమంతినీ నాటకము.

—♦♦ద్వితీయాంకము ప్రథమరంగము.♦♦—

భృంగీశ్వరుడు (ఆత్మగతము)

ఆహా! అశ్రుతాదృష్టపూర్వంబుగదా యీతపోధను, నిశ్చలభక్తి. నిద్రాహార
రాహిత్యంబు త్రయోదశాబ్దంబు లేభూతతతికి నైన సాధ్యంబే? గ్రీష్మంబునఁ బంచాగ్ని
మధ్యస్థితం బేమి? వర్షర్తువున జలాంతరానుష్ఠానం బేమి! హేమంతంబున హిమనగవానం
బేమి! ఏఫలాభీష్టకామి యై యీయిలాసురేశుం డీవిధంబునఁ దపంబుచేఁ గృశించెడినో!
అపార్వతీపరమేశ్వరులపాదధ్యానంబుఁ దప్ప నితరభాష యాప్రాణినొంట రాదుగదా:
నారదునంతటిఘనున కాభూసురునిఘోరతపంబు మాస్వఁ దరము గా దయ్యె. ఇంద్రున
కేఘోరోదంతం బెఱింగించెద నని యామహానుభావుం డరిగె. అబిడౌజుం డేమి సేయం
గలండు? రంభోర్వశీ మేనకాద్యృషిరోనికరము గదా యతినియతు లగుయతుల యతులితతపో
భంగంబున కతనిమూలబలంబు. ఇట్టివ్రతనిష్ఠుని నెవ రేమి సేయుదురు? ఆహా! ప్రదో
షనమయం బయ్యె. వనంబుఁ జేరెద.

—♦♦ద్వితీయరంగము. తపోవనబాహ్యాప్రదేశము.♦♦—

భృంగీశ్వరుడు, రంభ, ఊర్వశి.

రంభ: అక్కా ఊర్వశీ, ఈతపోవనంబున మధ్యందిసభాస్కరతేజో విరాజితుం డై
యాభూమీసురుండు దపంబు సేయచుండు నని యమరపురీనాథుండునుడివెను.
ఆమహానుభావుం డీభాగంబున నెచట నున్నవాడో!

ఊర్వశి. రంభా, మనయుద్యమంబు నింద్యంబేకాక కష్టతమం బనియునుం దోఁచెడు.
తపోనిష్ఠారిష్టుఁ డై తా మెకం డుంటయె చాలక మనల నేల యిట్టిచెట్టలకు
నొడిగట్టింప మనఁజేడు సాహసించెడినో?

రంభ. అక్కా, మనమొఱి విను వా రేరు?

. రంభా, నిజము. రాజు గొట్టిన మొగసాలకు మొఱివెట్టినట్టగు.

అత్తపనికి నాటడి కలదా?

ఊర్వశి. రంభా, మన మిపు డిట్టిమాటలాడుట కలివ్రాసినవెనుక నుట్టిజూచిన ట్టున్నది. సభలో రజ్జు లాడి ప్రతిన నెఱపి యిపుడు వెనుతీయుమాటలు పెంచుట మానహాని, యశో హాని, కులహానియుంగదా.

రంభ. అటయిన నరయుచుత్నంబు సేయుదము. ఆలస్యం జేల? అర్యముడస్తమించెడిని. కను,

మ. తనవేచేతులఁ గౌఁగిలింపఁగ సదాన్ధా మోముగో మొప్పఁగాఁ
దనరారం దనుఁ గాంచుపద్మినిని రక్తం బాసి పోనయ్యెఁ గా
దనకుం గాల మటంచు నెంచియొకొ చిం తం జేరె నాదిత్యుఁ డ
స్తనగర్భోరుగుహాన్ స్వరాగ మొగి మించం గంఠై కాల్గింటిరో. 25

ఊర్వశి. రంభా, తిమిరారివర్గంబుచే నిర్గతాంశుండై గిరిగహ్వరమునం దాఁగినవానిం జూడ జేల? ఉత్సవంబునం బౌరందరదిశన్ వచ్చుచుండెడిపచ్చవిల్లుమామనుజుజూడుమా

చ. తనుఁ దనదారల నైరయఁ ♦ దారఁగ నీయక పాపి, తాపమున్
బొనరిచి కల్వచెల్వను స్వ ♦ పుష్టను నిష్ఠురవృత్తి నేచి, యా
శనిజనకుండు వ్రాయె నిదిసాధు వటంచుఁ దలంచి మించియో
ఘనుఁడు సుధాకరుండు తిల ♦ కంబుగ నైందిరికి బొల్చెఁ గాంచితే. 26

రంభ. అగు నే! మనసాహసోద్యమంబునకుఁ బ్రోత్సాహకుఁడుగా నడతెంచెను. మన కార్యంబున కిది శుభసూచన రమ్మ.

భృంగీ. (దూరంబున స్వగతము) వీరో మింటివెలయాండ్రు. నిజ మిది కలహాశనునిమహిమ. ఆభూసురవరేణ్యుని తపోభంగం బొనర్ప సమకట్టిరికాబోలు! అతఁ డిట్టి వారికిఁ బట్టువడునా?

(రంభ ఊర్వశి సమీపింతురు.)

రంభ. ఊర్వశి. భృంగీశ్వరులకు వందనంబులు వందనంబులు. (నమస్కరింతురు.)

భృంగీ. సహస్ర సోమయాజిపతిప్రాప్తి రస్తు. అచ్చరులారా వచ్చినకారణం జేమి?

రంభ. భృంగీశా ఇచ్చానుసారము విహరింప వచ్చితిమి.

భృంగీ. ఎవరింగూడి?

ఊర్వశి. తపోధనులం గూడి.

భృంగీ. తపోవనంబుపావనం బయ్యెను. కానిండు. రంభోర్వసులారా, దాక్షాయణీ రహితుండయి తపం బున్న నాఁటిమహేశుండును శుకుండును నేఁ డెచటలేరే! మఱియేరిం గూడెదరు?

రంభ. భృంగీశా; హేళన మేలా? ఈసమయంబున వా రుండిన నీనమ్మఖమ్మన నే నే నమ్మకొని వచ్చు చుంటిని. బుద్ధి దినాభివృద్ధిచే వృద్ధియగుం గాదే?

భృంగీ. రంభా, నిజము పత్నితివి. అందున స్త్రీబుద్ధి.

ఊర్వశి. భృంగీశా, రంభమాటల కేమి? ఈవనంబున నుండెడియొక్క భూమిసురోత్తముని తపోభంగంబునకై యింద్రునిచే నియోగింపబడి వచ్చితిమి. ఇది నిజముగు కారణంబు.

భృంగీ. ఊర్వశీ, ఇపుడు గదా ముద మందితి. అయిన నాభూదైవతోత్తమునితిరస్కృతిఁ గందు రని చింతిలెద.

రంభ. భృంగీశా, ఉత్సాహభంగముగా నీ విటు లాడకు. ఒకబోడివాఁపనికి నోడినచో నీయాఁడుపుట్టువ దేల?

భృంగీ. హా! హా! ఇది గదా సత్యప్రతిజ్ఞ. మంచిది. రంభా, ఆత్మదేవుం డీభాగంబునఁ దుండుభూరిభూరుహముక్రింద సమాధిం గూర్చున్నవాఁడు. వైశంబ వెడలి సం దర్శింపుఁడు.

రంభఊర్వశి, మంచిది పోయి వచ్చెదము.

(అనుచు నిష్క్రమింతురు)

భృంగీ. (ఆత్మగతము) వీరికి ముఖభంగ మింతలోనే యగును. ఆభూసుగుండు గదలినఁ గదా వీరు పల్కరించెదరు. తాపడి యున్న వీ రేమి సేయుదురు? దూరంబున నుండి నేను వీరికృత్యంబులఁ జూచుచుండెదను. (నిష్క్రమించును)

—తృతీయరంగము, తపోవనమధ్యప్రదేశము.—

రంభ, ఊర్వశి, ఈశ్వరభట్టు.

రంభ. అక్కా, ఇటు గనవే. గాదమున మాటువడిసకాయయుంబోలె నీదుర్నిరీక్ష్య దుర్గమస్థానంబునఁ బద్మాసనాసీనుం డై తపంబు సేయుద్విజోత్తముని.

ఊ. ఇక్కడ భూరినిశ్చలత • నెక్కిన భూమిసురోత్తముండు దా

నెక్కుడుగన్ను వానిఁ బర • మేశ్వరు మానసవీధి నిల్పుచు

మిక్కుట మాతపంబు మితి • మీఱఁగఁ జేయుచు నున్నవాఁడు వీ

డక్కరొచూడుమాశుకుఁడొ • యాప్రవరాఖ్యుఁడొయల్ల భీష్ముఁడొ. 27

ఊర్వశి. వీరీ రంభా, చో టిమ్ము చూచెద. బెదరినవారికి నన్నియు భూతములే యేని నట్లు నీకంటికి నెవ్వఁడును శుకుఁడుగా నగపడుచుండును.

రంభ. అక్కా, ఆశుకునికి నే నోడితి నని పరిహాసంబుసేసెద వేల? ఈశుకుని నీవు లోఁగొనుమా, చూచెద.

ఊర్వశి. కాదు, రంభా పైకి నందఱు శుకులుగా నుందు రని యంటిని. భయపడ నేల? పల్కరింతము. (అనుచు వందనంబు లిడుదురు.)

ఏ మిది! నిద్రించువానికి నమస్కరించిన ట్టయ్యె, మనవందనంబునకు మా తొక టయిన నాశీర్వచనంబు లేదే? అయినను మన మెవ రయినదియుఁ దెల్పుకొని జొహారు లొనంగుదము.

క. సోమీ జొహారు నీ, పెను

పే మనో యెన్న నగు నిన్నుఁ ♦ బేరిమిఁ గొలువం
గా మమ్ముఁ బనిచె విను సు

త్రాముఁడు మమ్మరయుమచ్చ ♦ రల మేము సుమీ.

28

(అనుచు మరల వందనంబు లిడుదురు.)

హా! హా! ఇతనినిశ్చలత యనిదంపూర్వముగ నున్నయది. రంభా,
మ. ధరణీనిర్జరుఁ డిట్టు త ప్తుఁ డగుచుం ♦ దా నేమి సాధించునో
పరఁగ న్నా దగునంకపాళిగద సా ♦ ఫల్యంబుగా మేమె త
న్నరయన్ వచ్చి సమీపమందు వశ లై ♦ యాశింప నేఁ జెల్ల, మ
మ్మరచూ పై ననుఁ జూడఁ డీద్విజవరుం ♦ డంధుండొ షండుండొకో. 29
రంభా, తాబొమ్మవలెఁ గదలక యున్నవాఁడే నాయత్నంబు బూడిదలో హోమం
బయ్యె.

ఊర్వశి. క. తాతికిగిలగింతలవలె

నీతపసిని హెచ్చరింప ♦ నెవ రోపుదురే

రంభ. ఖ్యాతి చెడి చేతఁ గాదని

యీతటి సురపతికి నెటుల ♦ నెఱిగింపనగున్.

అక్కా ఊర్వశీ, ఇతండు నిజ మగుశుకుఁడుగదా! నీనుఁగుమీఁదినున్న మంద నెవరివశము? ఇతనితపోగ్నిచే సెగపొంత వెన్న యుంబలె, మనము గరఁగి నీన్లై పోదుము. శీఘ్రబుద్ధిః పలాయన మ్మనునుడి ననుసరించుటయ మనకుఁ గర్తవ్యంబు. బ్రతికి యున్న శుభములు వడయ వచ్చునుగదా?

ఉఃర్వశి. రంభా, వెఱవకు కించిత్కాలంబున మన మితని వంచింప లేము. ఇం దెందైనను
దాఁగి యితనిచర్యఁ గన్గెందము. నేఁ డరుణోదయం బయ్యె. చూడు మీపా
రందరదిశ.

రంభ. అవునవ్వా అక్కా, ఇటు గనుమా యీవారుణదిశాగతుం డైనచంద్రునిగతి.

చ. సకలవిధాలఁ బద్మినుల ♦ సంపదలన్ వికలంబుఁజేసి శీ
తకరుఁడు దత్ప్రియుం గని స్వ ♦ దారలఁ జిక్కినవారిఁ బశ్చిమా
దిక్కిఁ గొనిపోవుచోమిగత ♦ రిక్కలు చిక్కెను వైరి కంచు బ
ల్వికలత నెంది కుంది వినువీదిఁ దొరంగుచుఁ గుంకు నబ్ధిలోన్. 30

ఉఃర్వశి. రంభా, విధిహతుల కాపద లలలంబోలె నెకటిపై నెకటి మూఁడుమండును.
సత్పురుషుండెట్టిభంగం బైననొర్పుంగానిసమ్ముఖమ్మనస్వస్త్రీనిఁ బరపురుషుండు
పట్టుట యోపఁడుగదా.

ఉ. భూరిసుఖంబులం దనుపు ♦ పూజితపూర్వదిశాంగనాసతి
న్దూరతఁ జిక్కఁబట్టె నరు ♦ ణుం డని చంద్రుఁడు వర్ణహీనతన్
వారిధిఁ గుంకు; సద్గణము ♦ వాసి తొరంగియు మానభంగ మే
యోరువఁ జాల దన్న, నెటు ♦ లోపును సత్తతినేత అట్టులన్. 31

రంభ. అక్కా, నిజ మనుకారణంబు వక్కాణించితివి. కోమలరసాలభ్రాంతిని గో
యిలలు ముఖభంగం బైనను దమయత్నంబు మనవలె మానక యున్నవి కంటివే!

చ. లలి నవపద్మరాగశక ♦ లంబులచాయను బోలి యారుణో
జ్వలకరకందశౌఘముల ♦ వన్నెలు రోదసి నిండి పర్వఁ గో
మలదళభాసమాన మగు ♦ మంజురసాల మటంచు భ్రాంతిఁ గో
కిలలు వృథాశ్రమంబునను ♦ గీడ్వడుఁ జంచువిఘట్టనంబులన్. 32

ఉఃర్వశి. రంభా, ఈదిక్కు గనవే యీచక్రవాకీదృగ్వక్రభావంబును.

క. పడమటిచంద్రునిఁ గనుఁగవ,

మిడుగులు లురలంగఁ జక్రి ♦ మితమధ్యకనున్

నిడుతూర్పునఁ బొడమెడురవి,

నుడుగక యదె చూచు హర్ష ♦ ముహూర్త మదిన్.

రంభ. అక్కా: ఈమలయానిలుండు డొంగయింబలె డాంగి మ్రొకులమాటునం దన
మందిలంబగుచందనాచలంబునకుం బోవుమందగతిఁ గంటివే.

ఉ. పల్లవజాతిఁ జేరి నిర ♦ పాయముగాఁ గుసుమాసవంబులం
గొల్లగఁ ద్రావి, రాజసతిఁ ♦ గోమలిఁ బుష్పిణి రాత్రిఁ గూడి తాఁ
దెల్లఁగఁ దెల్లవాఱఁ గని ♦ తెక్కలికాఁ డగుమందమారుతుం
డల్లదె చిత్తవిభ్రమత ♦ నందము చేడ్వడఁ బోవుఁ దిన్నఁగన్. 34

ఊర్వశి. రంభా, ఈకాసారకైరవిణీపద్మినులభేదమోదములు గనుమా. లోకంబున నెకరి
దుగింబు మఱియొకరికి నుఖం బనునుడి స్థాపించు చున్నవి.

శా. సౌరభ్యంబు చలించె, జాతెఁ దనురు ♦ క్షారంబు, నాప్తాళియున్
దూరం బయ్యె నటంచుఁ గైరవిణి తా ♦ దుగింప; నుత్సాహవి
స్తారామోదము మీఱఁ బద్మిని ప్రశ ♦ స్తం బయ్యె నంచు న్నగెన్
వైరిస్త్రీకి ఘటిల్లుదుగింపము ముదం ♦ బై యుండదే యేరికిన్. 35

రంభ. అక్కా, ప్రభాతం బయ్యె. పూవుండు జగత్సోపకుం డై గగనపీఠాధిష్ఠితుం
డయ్యె:

మ. తిమిరోత్సారణ మబ్జకోశదళనో ♦ తేకంబుఁ జంద్రప్రభా
రమ కారాటముఁ జక్రపోషణముఁ జం ♦ ద్రప్రస్తరాంతర్గళ
ద్విమలాంభశ్చటశోషణంబుఁ గలిగెన్ ♦ విఖ్యాతి నౌరార య
ర్యమతేజోవిభవంబుఁ జూడ నుతిపా ♦ త్రిం బాఁగదా ధాత్రిలోన్.

ఇట్టికర్తకరికిఁ గరపుటంబులు జోడించి వందనం బిడి యాయీరంబునఁ బొంచి
యుండము. (అనుచుఁ బోవు చుండ భృంగీశుం డెదు రగును.)

రంభోర్వసులు. భృంగీశులకు వందనంబులు (అనుచు నమస్కరింతురు.)

భృంగి. కళ్యాణ మస్తు. రంభోర్వసులారా, రాత్రి మీపని ముగిసినదా? ఇపుడు దెల్ల
వాతెను గదా.

ఊర్వశి. భృంగీశా, ఏమి నేసినను భూసురుండు గదలఁడు, అది యెట్టిమనోదార్థమో?

భృంగి. ఊర్వశీ, ఆతాపసి నీకును శుకుఁ డయ్యెఁగా.

ఊర్వశి. భృంగీశా, తాపడినవాని నే నేమి నేయఁగలను. చేతన్య ముండినంగదానా మంత్రంబు సాగును.

భృంగి. ఊర్వశీ, నీకు నహాయముగా రంభ యున్నదే? రంభప్రతిభ దినదినాభివృద్ధిగా నుండును. తాతి కయినను జేతన్యంబు గలిగించునంతటిప్రావీణ్యము దానికిం గలదు.

రంభ. భృంగీశా, న న్నేల హేళన నేసెదవు? పదుమూఁడువర్షంబులతపంబును నైక రాత్రి చెడఁగొట్టఁ దర మగునా? ఈదినం బిచట డాఁగి యుండి యతనిచర్యలు గురైఁగి మరల నీరాత్రి యత్నించెదము.

భృంగి. ఓహో! మఱియొకరాత్రియాశ మీ కున్నదా? దివారాత్రీంబుల భేదము మీయం దున్నదిగాని యతనికి నేకరూపం బై యుండు. మంచిది కానిండు. పోయి వచ్చెదను. (అనుచు నిష్క్రమించును.)

(రంభోర్వశు లొకయీరంబున నుందురు.)

— (పార్వతీపరమేశ్వరులు ప్రవేశింతురు.) —

పరమే. అర్థాంగీ, నినుఁగూర్చి తపంబు నేయువిప్రోత్తమునియభీష్టము దుర్ఘటముగా నున్నది. వానినిగుఱించి నీ వేల సంతపించెదవు?

పార్వతి. నాథా, దుర్ఘట మనుకతినశబ్దంబు మీవలన నీదినంబున విన నయ్యెనే యని చింతిలు చున్నదానను.

పరమే. నాతీ, ఆభూనురోత్తముఁడు పూర్వజన్త కర్తానుసారంబుగ నొకరాజసుత సెనట విధాత వ్రాసినవ్రాతఁ దుడిచివేయింప యత్నించి నాఁడు.

పార్వతి. ప్రాణనాథా, అది దుర్ఘట మెట్లు?

సీ. ఆయువుపరిమితి ♦ వ్రాయుధాతశిరంబు

ఖండించుపనియుదుర్ఘటముగాదె

అలమృకండునిపట్టి ♦ కాయువు నించెడు

కరుణ పూనుటయు దుర్ఘటము గాదె

ప్రాణధనంబుల ♦ పాటచ్చరునిపాలి

కాలుండనగుటదు ♦ ర్ఘటముగాదె

సర్వలోకంబులు ♦ సమయించుహలహల

కబళీనంబదియుదు ♦ ర్ఘటము గాదె

తే. యిన్నిదుర్ఘటముల నెల్ల ♦ సన్నజేసి, నట్టివారికి నఘటన ♦ లెట్టివేనిఁ
నేలకలుగును ప్రాణేశ ♦ యేల వలదె, బీదబాపనిరక్షించి ♦ పెద్దజేసి.

పరమే. నాతీ, అఘటనాఘటనసామర్థ్యంబు నాకుం గలదు. అయినను నీపని యసాధ్యం
బనియే నేఁ దలంచెద. ఆరాజసుత, పూర్వజన్మకర్తసామాన్యమునకుం జేరి

కగాఁ బాపగ్రహకాంత యై యున్నయది. కావునదుర్ఘట మని నేఁ దెల్పితిని.

పార్వతి. ప్రాణేశా, మీ రది దుర్ఘటం బని తలచినను మీయనుగ్రహతిరేకంబున నా
కది దుర్ఘట మని తోచదు.

పరమే. నతీ, అత్యద్భుతంబులు గదా నీమాటలు.

పార్వతి. అద్భుతం బెటు? మీవాగ్దానం బైన మీరు రక్షించికొన నెన్నరా ?

పరమే. ఎన్నదును. ఆప్రశ్న యిపు డేల ?

పార్వతి. ఇంద్రసేనునకు దశసహస్రవర్షంబులు మనియెడిపు త్త్రభిక్ష మీ రియ్యరా?

పరమే. ఇచ్చితిని.

పార్వతి. ఆరాజసుతునకు నీరాచపట్టి నిచ్చి పరిణయంబుఁజేసిన.

పరమే. నాతీ, నీబుద్ధికుశలతకు నే నచ్చెరు వందితి, నీప్రయత్నంబుచే నారాజసుతునకు
నించుక కష్టంబు ఘటిల్లు. అది వానియశోభివృద్ధిగాఁ బరిణమించు. కా నిమ్ము,
నీభక్తుం డదిగో నచట నున్నవాఁడు. వేగమై వానిని బోధించి వరమ్ము లిచ్చి
రమ్ము. ఆప్రాంతంబున నేనంచరించు చుండెద. (అని నిష్క్రమించును.)

పార్వతి. (ఈశ్వరభట్టుంజేరి) భక్తాగ్రేసరా, లే లేమ్ము. తప మ్మికఁ జాలింపుము. (అనుచు
మై నిమిరును (ఈశ్వరభట్టు లేచి దేవిం గని సాష్టాంగనమస్కారము లొనర్చి.)

ఈశ్వరభట్టు.

దండకము. శ్రీమత్సహాభారతీస్తుత్యకీర్తి ప్రచారా, స్ఫురద్దివ్యవిద్యావిచారా, లసద్రత్న
హారా, యుదస్వద్గభీరా, సుమేరోరుధీరా, వినీలాహివేణీ, చలద్వర్జితై ణీ, సుధా
స్నిగ్ధవాణీ, కనత్పద్మపాణీ, మహేశానురాణీ, నతేంద్రాణి, నారాయణీ, యో
పురాణీ, ధరానాథపుత్రీ, తటిచ్చారుగాత్రీ, నమద్భక్తమైత్రీ, జగజ్జాలకర్త్రీ, నినుకా
స్తోత్రముం జేయఁగాఁబత్తిపత్తాదిదేవప్రభుల్ చాలరన్న స్మనుం బోలుదీనుం

డెటు లేర్చు నొయమ్ము మున్ దేవతల్ దైత్యసంతాననాశంబుఁ గాభింప
దైత్యంబ యత్యుగనిష్ఠన్ దపం బంది వాహద్విషద్గాత్రు పుత్రుం గనన్
వాఁడు నర్వప్రపంచంబునున్ గాసి సేయన్ భయంబందుచున్ జర్జరీభూత
చేతస్కులై నిర్జరుల్ ధాతృపీతాంబరేశానమూర్తిత్రయం బుండుతానంబును
జేరి యానైరిభాకారు దుర్వర్తనం బెల్లఁ దెల్పంగ నామూర్తులం దుద్భవించెం
గదాశక్తి ; యాశక్తి వీవే కదా యప్పుడే గుప్సనం దెప్పరంబైననిష్పల్ గనుం
గోనలన్ వ్రాల రక్షోధినాథున్ వడిం బట్టి శిక్షింపవే వానివంశంబు నిర్మా
లముం జేయవే యింద్రు నానందవార్ధిన్ వెస న్తుంపవే యార్తులం బెంపవే
తల్లి సాధ్వీమతల్లి నిను నేను వర్ణింప శక్తుండఁ గా నంచు నీపాదపద్మంబు
లందున్ ద్విరేఫంబురీతిన్ సదా వ్రాలి నేమందు నమ్మా ననున్ వీడఁ గాన్యాయ
మేమమ్మ రక్షింప వమ్మా గతిం గాన నమ్మా వర మిమ్మ గౌరీ పురారాతినారీ
సురారాతిమారీ శివా శాంకరీ నిన్ను నే నమ్మితిన్ దేవి శ్రీమన్నహాదేవదేవి
నమస్కారము లేనవే లేయుదున్ శాంభవీ గౌరీ శాకంబరీ రక్షణార్హుండ
నేనమ్మరో నీకునున్ భక్తిచే మ్రొక్కెదన్ మ్రొక్కెదన్ మ్రొక్కెదన్. 38

(పునఃప్రణామంబు లాచరించును.)

పార్వతి. పుత్రా లేలెమ్మ, నీయింగితం బే నెఱింగితి. అభయం బిచ్చితి. లెమ్మ లెమ్మ.

ఈశ్వరభట్టు. క. ముల్లోకము లుదరంబునఁ,

జల్లగనిడి ప్రోచునట్టి జననికినెల్లం

దెల్లము గాదే తడయక,

తల్లీ రక్షించురాజ తనయన్ నన్నున్.

39

తల్లీ. పిచ్చుకుంటపై భాగీరథి వచ్చినరీతి నీదర్శనంబుచే బావనుండ నయితి. కృతార్థుడ నైతి. అంబా, తనగొంతునకు గాలంబు దాఁ దెచ్చుకొనినలాగున నల్లాడుచున్నవాడను. చిత్రవర్త సభాస్థానంబున గర్వింపి మీఁ దెలుంగక వా దాడి రాజసుతదశ సహస్రవర్షంబులు ముత్తైదువుగా సామ్రాజ్యసుఖంబు లనుభవించెడి నని వచించితి. నన్ను సత్యప్రతిజ్ఞనిఁగాఁ జేయుభారము తల్లీ నీయం దుంచితి.

పార్వతి. పుత్రా, వెఱవకు. నైవధేంద్రునిసుతుఁ డగుచంద్రాంగదుని నారాజతనయ చేజఁజై నేని నీవు సత్యప్రతిజ్ఞం డయ్యెదవు. గ్రహయోగంబున నారాచపట్టికిఁ బతి

వియోగంబు గలిగినను చత్వరిహారంబు క్షీపంబుగఁ జేకూరి యుడుగని యైదువ యై నెగడు. ఈయర్థంబు రహస్యంబుగా నుంపుము. నీకు శుభ మగు.

(ఈశ్వరభట్టు నమస్కరించును) పుత్రా, నీవు సత్యప్రతిజ్ఞఁడ వని నిత్యకీర్తి బడ యుదువుగాత. నేఁ బోయి వచ్చెద (నిష్క్రమించును.)

ఈశ్వర. అహా! నేఁడుగదా నే ధన్యుండ నయితి. చంద్రాంగదసీమంతినులకుఁ బాణి గ్రహణంబునకు సాహసింపవలయును. నాగురుభార్య యగుమైత్రేయికిం దెలిపి వా రిరువురకును నన్యోన్యభిలాష గలిగించెద. శేషార్థంబు దేవియాజ్ఞానుసారంబు గుప్తంబుగా నుంచెద, (నిష్క్రమించును.)

(రంభోర్వసులు ప్రవేశింతురు.)

రంభ. అక్కా, మనతేఁ డెంతభయగ్రస్తుఁడే? తనపదవి నెవ రపహరింతురోయని ముక్కుఁ బట్టికొని గూర్చున్నవారి నెల్లరనుం గని వెఱచుచుండును. కంటివే యిద్విజుం డొక రాజతనయసౌభాగ్యంబునకై తపించుచుండెను.

ఊర్వశి. నిజము నిజము, ఇది మనతేనితప్పు గాదు. అతనిసరసం జేరువా రీరీతి నాతని భీతునిం జేయుదురు. అతనిహితు లనిపించుకొనుట కుపాయం బిది.

రంభ. మన మిపుడే పోయి యాయుదంతంబు దెలిపిన మనరాజు సంతసించు. రమ్మ పోవుదము (నిష్క్రమింతురు.)

— చ తు ర్థ రం గ ము. —

మైత్రేయి, యోగిని, సీమంతిని.

మైత్రేయి జప మొనర్చుచు గూర్చుండి యుండును.

యోగిని. (వచ్చి మైత్రేయికి వందనంబు లిడి) తల్లీ, చిత్రవర్తనుత సీమంతిని భవద్దర్శనంబునకై వేచి యున్నది. ఆసతిచ్చినం బిలిచికొని వచ్చెద.

మైత్రేయి, సీమంతిని వచ్చినదా? వేగమై రా నిమ్ము.

(యోగిని నిష్క్రమించును)

మైత్రేయి. (స్వగతము). హా! హా! ఈశ్వరభట్టువేడినయర్థం బీశ్వరానుగ్రహంబున నేఁడె యనుకూలించెడి నని దోచెడు.

(సీమంతిని యోగిని ప్రవేశింతురు.)

సీమంతి. (మైత్రేయిసమ్ముఖమ్మున నిలిచి) అంబా నీపాదారవిందంబులకు వందనంబు లాసర్చెద (అనుచు నతు లిడును).

మైత్రే. సామ్రాజ్యయుతదీర్ఘసువాసినీత్యమున నిను దైవంబు మన్యుఁగాత.

సీమంతి. అంబా, మీబోఁటిసతులవచనం బనవరతంబు నమోఘంబుగదో.

మైత్రే. బిడ్డా, సందియం బేమి? సీమంతినీ, నీముఖవర్ణహీనత నీహృదయాంతర్గతవ్యా

కులత వెలివేయు చున్నది. కలంతకుం గారణం బేమి?

సీమంతి. తల్లీ, కారణం బే మని తెలుపుదు? తెలుపక యెటు నిలుపుదు?

మైత్రే. బిడ్డా, నామోఁల సందియం బేల?

సీమంతి. జననీ, సందియ మందిన ముందటిగతి యెద్ది? తెలిపెదను.

సీ. అమ్మరో వినవమ్మ ♦ నెమ్మనమ్మనఁ గల్గె
నుమ్మలిక మ్మిక ♦ నుండఁజాల
నిన్న నామిత్రులు ♦ విన్నవించిరి తల్లి
చిన్ననాఁటియుదంత ♦ మెన్నఁజాల
ధర్మత త్వవిదుండు ♦ దైవజ్ఞుఁ డొకఁడు నా
జాతకంబును జూచి ♦ చర్చఁజేసి
పదియునాల్గన యేటఁ ♦ బతివియోగప్రాప్తి
యనుచుఁబల్కె నటమ్మ ♦ వినఁగఁజాల.

తే. అవనిఁ బుట్టినయతివకు ♦ సంతకన్న
సంతకునిబాధ లెక్కుజే ♦ యమ్మచెపుమ
యట్టిబ్రతు కిఁక భువిలోన ♦ నకటవలదు
కాఁదగినకర్జ మది యెద్ది ♦ కరుణఁదెలుపు.

40

(అనుచుఁ బునఃప్రవేశమంబు లొచరించును.)

మైత్రే. బిడ్డా, లే, లెమ్ము, వెఱవకు, చింతలకు, ఊఱడిల్లుము, నీ కొకహితం బుప
జేపించెద నాచరింపుము.

ఉ. అంతకనాశకున్ సతిని ♦ నాదిమదంపతులన్ మనంబునన్
దాంతియు శాంతియుం గలిగి ♦ తప్పక యర్చన సేయవమ్మ య

త్యంతశుభమ్మ నీ కగును ♦ నాయువు హెచ్చును నీదుభ ర్తకున్
వంతయు నంతరాయములు ♦ వచ్చిన నేమటకమ్మ వారలన్. 41
తనయా, అశేషదోషహోషణం బగునుమామ హేశ్వరులపూజనంబు నంతతానంత
సౌభాగ్యభాగ్యభాగ్యం బొనఁగూర్చు. ఏమటకు మిది. తనయా, దీనిని మాననప్ర
తిముగానుంచి.

ఆ. వె. సోమవారమున ను ♦ మామ హేశ్వరులుగ
దంపతులను బూజఁ ♦ దనుప వమ్మ
వ్రతములందు నిద్ది ♦ వరము సర్వోత్తమ
వ్రతము దీనఁ గల్గు ♦ వరఫలంబు. 42

సీమంతిని.తల్లి, నీహితోపదేశంబు గల నైన మఱనక యేకాలంబునను మనంబున నుంచి
యాచరించెదను. ఆనతిచ్చినం బోయి వచ్చెద.
మైత్రేయి.సీమంతినీ మఱచితి, నీకుం బరిణయోక్తసమయం బయ్యె. నీగురువరు లేవఁ
నయినన్ వరునిఁగా నేర్పఱిచి యున్నవారా?
సీమంతిని.(సిగ్గుతో) అంబా నా కేమియుం దెలియదు.
మైత్రేయి.బిడ్డా, లజ్జ వలదు. నీతలిదండ్రు లింతదనుక నేరినిం విచారింప రేని నీ కొక
యుత్తమపురుషునినామంబు దెలిపెద. వానిం బరిణయం బాడితేని నీకు సమస్త
మంగళంబు లొనఁగూడును. చిన వలతేని వానిని దెలిపెద వినుము.

ఉత్సాహము.

అంగజోపమానసుంద ♦ రాంగుఁ డార్యసన్నతుం
డంగజారిభక్తుఁ డవని ♦ నఖిలరాజపూజ్యుఁ డా
మంగళాంగు నైషధేందుఁ ♦ మానితంపుసుతుఁ డుచం
ద్రాంగదుండు వానిఁ గొనుమ♦రమణి నీదుభ ర్తగన్. 43

బిడ్డా. కర్తవ్యాంశంబు దెలిపితి. సోయి రమ్మ, నీకు శుభ మ్మగు.

(సీమంతిని నమస్కరించి నిష్క్రమించును.)

మైత్రేయి.(యోగినింగని) యోగినీ, కాదగినకార్యం బయ్యెను. యజమానులవారు వచ్చు
సమయం బైనది.వారిదేవవిధికిన్ సమస్తంబు సిద్ధంబుగా నుంపఁ బోదమురమ్ము.
(అనుచు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ
సీమంతినీనాటకము.

—*— తృతీయాంకము. —*—

ప్రథమ రంగము.

చంద్రాంగదుఁడు - యుగంధరుఁడు.

యుగం. చంద్రాంగదా, ఇక నిలు నిలు. మృగంబు మృగ్యం బయ్యె, అరణ్యంబు దాఁటి వచ్చితిమి.

ఉ. రాజకుమార వేటకు నరణ్యముఁగాదిది యొక్క లేడ్డికై
రాజనునే బలం బచటఁరాపడదే నినుఁ గానమిన్.

చంద్రాం.

సఖా.

రాజతనూభవుం డొక కుఁరంగముఁ బట్టఁగఁజాలఁ డయ్యె నం
చా జను లాడరే బ్రతుకుఁహాస్యము గాదె ధరాతలంబునన్. 44

యుగం. మిత్రమా! పిల్లికిం దొరఁగు రాచిలుకవలె నీబారికి వెఱచి యా కురంగము బరు
విడినను దానిం బట్టుటకుఁ బట్టు పట్టుట చెట్టు యని తోచెడు. పాత్రెడు
బండ్లకుఁ బదములు సాచుట తగునా? మన మిపుడు మనమేర మీరి పరధరా
వరుని సీమను సంచరించుచున్నాము. ఇచట నుండి మరలుటయే కర్జంబు.

చంద్రా. మిత్రమా! చూడుమా! యీదిక్కు. మనల ముయ్యెలగుట్టం ద్రిప్పిన మృగ మా వనం
బును జొచ్చుచున్న యది. మన మందాఁకం బోయి చిక్కినం బట్టుదము. చిక్క
కున్న నించుక విశ్రమించికొని మరలుదము.

యుగం. చంద్రాంగదా! ఇట్టి మృగముల వెన్నంటు వారికిఁ జెట్ట లాడిఁగట్టి నట్ట నుట
కుఁ బురాణేతిహాసంబులు దార్శాణములు గావా?

చంద్రా. మిత్రమా. మృగవ్యాజమున శుభం బొనఁగూడిన కథ లెన్ని లేవు? కార్యా
రంభమున శుభ మెన్నుట కర్జము.

యుగం. అటు లయిన నచట నీకుఁ గళ్యాణంబు గలుగు నేమో! అంతరాయంబుగా నే
నవతరించు టేల పోదము.

(అనుచునించుక నడచి నిలిచి)

యుగం. చంద్రాంగదా, చేరువనుండెడి యీవనసారంబును గాసార సారంబును గంటివే?

సీ. ఉత్పల్ల పుండరీకోత్కర రమ్యమై
కమనీయకల్లారకలిత మగుచు
గనకాంబుజవాత ♦ కనకకారండవ
కలరవా కలిత సం ♦ కలిత మగుచు
మకరంద మధుపాన ♦ మత్తాళి మధురవా
జ్జంజులేందీవర ♦ మహిత మగుచు
తారకాయిత నదు ♦ త్వల భాసితం బయి
తత చంద్రికాభ వా ♦ స్తవ్య మగుచు

గీ. చారుతర వీచికాసారజాలసిక్త
తీర తరుమూలసంచార ♦ మారుతముల
నలరు కాసార మీ వనతలము నందు

గంటె చంద్రాంగదా నీదు ♦ కన్ను లలర.

45

చంద్రాం. మిత్రమా, నిజము ఈ వన సీమంతినీ ద్యుతి యంత కంతకు హెచ్చు చున్నయది.

యుగం. రాజసుత సీమంతినీ తనుద్యుతి బలెగదా.

చంద్రా. మిత్రమా, ఆ రమణీమణి నామస్మరణచేతనే నా శరీరం బొక భంగి వికారంబు నొందెడు. ఆ కోమలాంగినిఁ గన్నులారఁగనియెడి భాగ్య మెన్నఁదో?

యుగం. చంద్రాంగదా, కురంగమును వెన్నంటి వెదకు లక్షణమా యిది?

చంద్రా. కాదు నఖా, ప్రస్తావవశమున నా మాటలు వచించితిని. మిత్రమా; ఈ వనంబును దూతి వనవైభవంబుఁగని మరలునము రమ్మ.

యుగం. మిత్రమా, నీ యిష్టానుసారంబు జరగనిమ్ము (అనుచు నించుక దవ్వు నడచి)
చంద్రాంగదా, నిలు నిలు. ఈ యుద్యాన వనంబున యువతుల కలకలంబు విన నయ్యెడు. స్త్రీ లుండు తటి మనము పోజనదు.

చంద్రా. అటు లయిన మనము దూరంబున నుండి గందము (అనుచు దూరంబున నిలిచి
వనంబు నందు విహరించు యువతులం గని.)

మిత్రమా. తరుణీ గణ భూషణంబై తనరారెడి యా తన్వి సీమంతిని యని నాకుం దోచెడు. ఇతర స్త్రీల కా సౌందర్యం బేల గలుగు. (అనుచు వ్రేలు నూపి) మిత్రమా, కంటివే?

మ. మతిమాంద్యంబున మానినీ తతిని వే • మా రూరకే సృష్టి చే
 సితిఁ గల్పాది నటంచు ధాత మరల • నైన్నారు స్త్రీరత్నమున్
 క్షితి సృష్టించె ననన్ సతీమణి తగెన్ • శృంగార సారంబ యై
 వితకాదే నుతియింప వేధకును నా • వేనొళ్ల శేషాహికిన్. 46

హా, హా, అశ్రుతాదృష్ట పూర్వం బీ సౌందర్యంబు,
 యుగం. మిత్రమా, ఆ కురంగమును బట్టు పట్టుదల మాని యీ కురంగనయనం బట్టెం
 బూనితివా యేమి?

చంద్రా. కాదు సఖా, సౌందర్యం బట్టిది యని వర్ణించితి. మన మీ వన్లంబు మెల్లనఁ జేరి
 యొక యీరంబు దూటి యా నారీమణి విహారంబు గనులారం గందము. రమ్మ.
 (అనుచు మెల్లన నడచును)

— గీత్యతీయాంకము - ద్వితీయరంగము. —

సీమంతిని. సుశీల. విమల. కలవాణి.

ర గ డ.

కలవాణి. మూల మూలల నేల డాఁగెదు • ముగుద డాఁగుడు మాత లాటల.
 సుశీల. చాలు, కలనకుఁ గాలు ద్రవ్వకు • చాన నీ వికటంపు మాటల.
 కలవాణి. కేలు కేలునఁ జఱచి పాతెదఁ • గీరనాణిగొ నన్నుఁ గూడుమ.
 విమల. బాలతోఁ జేర మేల గోలా • పాడి నాతోఁ బందె మాడుమ.
 కలవాణి. నీలవేణిగొ నిన్నుఁ గెలిచెద • నీటి యీతల పెచ్చి చూడుమ.
 సీమంతి. కాలమా యిది కలహమునకును • గలికిరో మన్ననలు వేడుమ.
 కలవాణి. ఇంతి యెంతటి వింత లమ్మగొ • యిట్టి మాటలఁ గలహ మగు నెటు.
 సీమంతి. కాంత కలహంబులకు మూలము • కాలు కూతల పెచ్చు గా దెటు.
 సుశీల. అమ్మ కనవే సౌరభమ్ముల • నలరు నలరులు గొమ్మ గొమ్మకు.
 కలవాణి. నిమ్మలను గొని పోద మటు దా • నిమ్మలకు నీక నుమ్మలింపకు.
 సీమంతి. బాల, నేలను వాల కిటు లటు • బండికొని తిను మావి పంటిని,
 విమల. కేలు సాచుచు నందికొమ్మ • కీలెటిఁగి ముక్కంటి పంటిని.
 కలవాణి. గోటఁ గిల్లకె క్రొవ్వి నీ విటు • కోమలాంగిగొ లేత మరువము.
 విమల. చాటి తెల్పెద వీని నంటవె • చాన చెల్లును నీదు గరువము.
 సుశీల. అన్నమిన్నా పొన్న పూవులు • నందు నేమో నిక్కి చూడవె.

విమల. సన్నతాంగిరొ, నిన్ను నెత్తెదఁ జక్కగా నవి గనుచుఁ గోయవె.

సుశీల. మేలు మే లిది యెంత తెంపరి • మీఁది కొమ్మనుఁ బట్టె వెసఁ జని.

సీమంతి. చాలుఁ జాలిఁక ననలు గొనుపని • చల్లఁగాఁ గూర్చుండ మటు చని.

కలవాణి. అలసగమనరొ యలసి తేమే • యలరులను గొని వత్తు మటఁ జను.

సీమంతి. వెలఁది నే నెటు మిమ్ము వదలును • వెడల నెటులగు నమ్మ కనుఁగొను. 47

కల. అమ్మా సీమంతినీ, ఆరామవిహారంబునం దలసితివి గాఁబోలు.

సీమంతి. అగునేసఖీ, నీకుసలసటలేదా.

కలవాణి. సఖీ, ఛిహారానురాగంబున నెంతటి యలసట యైన లవమాత్రముగఁ దోచు చుండును.

విమల. అది నైజమని యీ నన నైతము దెలుపుచున్నయది.

క. అనురాగం బున్నయెడన్

ఘనత లఘిమఁ గాంచు టెచటఁ • గన నై జంబే

కొనగోటి సోకు సైఁపని

నన యోర్వదె భృంగ చరణ • నారాచములన్. 48

సీమంతి. సఖీ, ఈ భృంగీభృంగము లభంగుర భోగానుభవంబున భాసిల్లుచున్నయవి కంటివే.

కలవాణి. సఖీ, నిజము.

తే. పద్మపాళి మధూళిమఁ • బరగఁ గ్రోలి

హాళి మధుపాళి సుఖకేళిఁ • దేలె సకియ

విమల. ఇంతి ; రసదాళి ధన్వికిఁనీ సదాళి.

నారియై గాదె సుమపాళి • నారి నేచు. 49

సీమంతి. సఖులారా, ఈ సుశీతల సురసాలచ్చాయఁ గల తావులు తావులచే నోభావహ మైనవి. ఇంచుక విశ్రమించుకొందము.

(అనుచుఁ జెట్లమటువునఁ గూర్చుందురు)

(చంద్రాంగద యుగంధరుల ప్రవేశము)

చంద్రా. మిత్రమా, ఆబోటినిఁ గని నంతటి నుండి పర్వతమునంటి నా ధైర్యము నీటికం టెను బలచనై పఱచెను గదా.

మ. అతిచిత్రిం బిది ధాత్రి నెందుఁ గన మాహా యశుతాదృష్టమా
సతిరూపం బిల; మోముఁ జూపి మదికిఁన్సంతోషము న్గూర్చి; నా
ధృతిగోత్రంబును గ్రుచ్చి బైట దివిచెన్ ♦ దృగ్భాణపాతంబునన్
యతిముఖ్యుం డయినన్ వ్రతక్షతి మనోవాపారమం దూనఁడే.
యుగం. మిత్రమా, నీ విఁకఁ బట్టణంబుఁ జేరుట కష్టంబు; ఆసతి తన వీడుఁ జేరుట
దుర్లభంబు.

చంద్రా. కారణంబేమి ?

యుగం. పరస్పర వీక్షణశృంఖలములచే మీ రుభయులు బంధింపబడితిరి.

చంద్రా. మిత్రమా, ఏల యీ హేళన.

యుగం. చంద్రాంగదా, ఆ సతీమణి తనసఖులతో భాషించుచున్నను నీపై దృష్టి
తప్పక, యుంచి యుండెను. నీకు దృష్టి తాకునని వెఱచితిని.

చంద్రా. నిజము, మిత్రమా, వలచిన వనితల వాల్కనుఁగొనల మహిమ వర్ణింపవశమగునే.

ఉ. ఇంతుల వాలుచూపు లొక ♦ యించుక వాలిన యంతఁ జల్లనౌ
గాంతదళద్వికాస నవ ♦ కమ్ర సుసారభ మల్లికాకృతిన్
చింతను చిచ్చునన్లెడపుఁ ♦ జెచ్చెర వాని మరల్పుఁగా నహా
గంతు విచిత్రనూత్న సుమ ♦ కాండము లంచ నియెంతు వానినిన్. 51

యుగం. చంద్రాంగదా, ఈ కతంబునఁ గదా నే నచ్చటి నుండియే మరలుద మని
వేడికొంటిని. వలదనిన వినక యిచ్చటికి వచ్చితివి, ఒక యబలకు నొడితివి.

చంద్రా. మిత్రమా, ఆరమణీరత్నమును వీక్షించిన తఱి నుండి నేఁ బరవశుఁడ నైతిని.

యుగం. చంద్రాంగదా, నినుఁ బోలు ధైర్యశాలికి యవస్థ తటస్థించిన నికనా యబల
కెటు లుండునో దైవం బెఱుంగు.

చంద్రాం. యుగంధరా, నీ యభిప్రాయంబు తప్పని చెప్ప నెప్పు, ఈ మానినీమణి
మారాశుగముల కభేద్యంబగు వస్తుసాధనలు వహించి యున్న ట్టగుపడెడు.
కాకున్న సన్నలంచిన మరు నలబలమునకు నా యలినీలవేణి నలయింప నలవి
కాకున్నే,

సీ. కాలాహివేణి యీ ♦ కలవాణి యని కాదె

మలయానిలుఁడు చాన ♦ మలప కుండు

గాంగేయసుమగంధి ♦ కాబోలు నని కాదె

యళికుంతలనుఁ జేర ♦ నళుకు నళులు

రామాంగి యని కాదె రహిఁజెడి పికములు

పికవాణి నేప కో ♦ పికను దాల్చె

ఐశ్వర్యవిఖ్యాతి ♦ నలరారు నని కాదె

మరుఁడు సోమరివలె ♦ మరలి యుండు.

గీ. గాక వీరేల యిత్తటిఁగొంతఁ జూచి

సోకి మోమెల్ల సుడిచుట్టి ♦ కూక లిడుచు

బాణముల నేసి బాధించి ♦ భ్రాంతి గొలిపి

జయజయధ్వని సేయక ♦ సైచువారు.

52

యుగం. మిత్రమా, పచ్చవిల్తుని బాణముల సెచ్చిన వారి కెల్లరకు నిట్టి పిచ్చి వచ్చును గాబోలు, నీమనం బిపు డ్దైర్యం బనుసరించె, ఆయువతీమణులు వెడలు సమయంబయినది. మన మిచట నుండంజనదు, పూర్వంబు భంగి నీ యీరం బున డాగుదము.

చంద్రాం. యుగంధరా, ఆ నీలనీరదవేణి నెఱికురుల చీకటిం బడితిని. నీవే పురోగామివి కమ్మ,

యుగం. మంచిది, అటులనే చేసెదను (అనుచుఁ బిలిచికొని పోవును.)

(సీమంతిని కలవాణి విమల సుశీల ప్రవేశించుచున్నారు.)

కలవాణి. అమ్మా, సీమంతినీ. ఎదుట నున్న వరపున్నాగము నా, యటు చూచితివి.

సీమంతిని, (ఉలికిపడి) ఏమి, కలవాణీ, ఏమీ, ఆ పురుషరత్నమును నీవును జూచితివే?

కలవాణి, ఏ పురుషుని?

సీమంతిని. ఏ పురుషుని జూచితి నని నీవు న న్నడిగితివి.

కలవాణి. అయ్యో పిచ్చినానా, పున్నాగవృక్షవైభవమును గంటివా యని యడిగితిని.

సీమంతిని. కలవాణి, నేను నిజముగా నొక పురుషరత్నమును వనవిహారంబు నేయుతఱిం

జూచితి. అత్తటి నుండి చిత్తము వికారాయత్తమై యున్నయది. ఏమియుం

దోపక యున్నది. ఆ పురుషవిగ్రహంబు మనగృహంబున నుండు చంద్రాంగ

దుని ప్రతిమకంటెను రూపయావనవిభవంబుల మించుచున్నయది,

చ. హిమకరరూపసంపద స ♦ హింపని నుందరుఁ డమ్మచెల్లి: య
ర్యమనిభతేజుఁ డమ్మ, మగు ♦ ణాకరుఁడే యని తోచెనమ్మ, రా
కొమరుని చిన్నె లన్నియునుఁగోమలి వానికి నుండు నమ్మ, యా
సుమశరరూపుని న్లనుచు ♦ సొక్కుచు సోలితి నమ్మ బాళిచేన్. 53

కలవాణి. నా మనంబంతయుఁ గలత చెందినది; నన్నిఁక మాటలాడింపకు.

కలవాణి. సీమంతినీ, అస్తమయంబు గావచ్చె. ఇంక నిట నిటు లుంట మేలుగాదు. వీడు
నకు వెడలుము; ఆ పురుషుం డెవడో నేఁ దెలిసికొని వచ్చెద; (అని వెడలును)

సీ మంతి. (కలవాణిపలుకులువిన్నక) హా, హా, మనసిజా, నామనంబునఁ బుట్టి నన్నిటు
కలంచుట ధర్మమా? నిజము. నిజము. శ్రీభవుఁడవు నీకు సౌమ్యత వచ్చు టెటు
ల? ని న్నెవ రెంత హింసించినను నీబలం బడగదు కదా.

చ. అబలలు గేశపాశముల ♦ నంటఁగఁ గట్టిరి నీదు బాణముల్
ప్రబలిన నీ శరాసనము ♦ బాలురు పిప్పిగఁ జేసిరయ్య, నీ
శిబికయొ జీర్ణ మయ్యె ఫణి ♦ జిహ్వల పాలయి, రాద్రవహ్నిచే
గబళితమయ్యె దేహ, మెటు ♦ గల్గెను నీ కతిశక్తి మన్తథా. 54
హా, మారుని దూతిన నేమి ఎవరిని దూతిన నేమి; నా విచారంబు దూరంబు
గా దయ్యె.

విమల. అమ్మా. సీమంతినీ, ఏమి యీ వికారంబులు వదలుము ఈసరోవర సరోజినినిఁ
గనుము.

గీ. తన్ను విషజాత యని నాథుఁ ♦ డెన్ని సంజ
కలికికిం జిక్కి చనుచు నా ♦ కస్తికముగ
గరము సోకింప నళిని నుఖమ్ముఁ దెలుపు
నటమొగుడు కన్నులను.

సుశీల. దెల్వి ♦ తెటవకున్నె.

55

విమల. సీమంతినీ; సర్వభూతోపకారియగు కర్తసాక్షిని శత్రువర్గం బైన తిమిరౌఘంబు
వెన్నంటి బాధించెడుఁ గంటివే.

మ. తమ మెల్ల న్బదిలించి పాణితతిని • దామద్రనుం దెంచియు
 త్రేములన్ స్నానజపాది నిత్యవిధులన్ • దైవారఁ బ్రేరించి చ
 క్రిము రక్షించిన కర్తసాక్షి యకటా • కాలంబు రాబోయెడున్
 దిమిరం బాఘునువెంట నంటుచును బాధింపన్ మొదలెవ్వఁజ్ఞెడున్.
 సకియా, చీకటిపడును మనము వెడలుదము, రమ్మ.

సీమంతి. ఏదీ మనకలవాణి.

విమల. ఏమి చిత్రమే యిది, ఆ పురుషుం డెవఁ డయినది కని వచ్చెద మీరు వెడలు
 డన్ని తెలిపి పోలేదా?

సీమంతి. విమలా, ఆ కలవాణి కీ యధికప్రసంగము లేల? అటు పోయి పల్కరించుట
 చులకసగాదా! అతఁడే మెన్నునో? ఈకలవాణి యచట నెంతటి యనుచిత
 వాచంబులు జరుపునో? ఏమి గ్రహచారం బిది.

విమల. సకియా, వెఱవకు. మన కలవాణి మంచి వెరవరి. నీకుఁ జాలకందన మెపుడ
 యినను దే నోపునా? ఇప్పుడే వచ్చిమనలఁగలయును. మనము వెడలుదము,
 రమ్మ (అనుచునిష్క్రమింతురు).

(చంద్రాంగద యుగంధరులు ప్రవేశించు)

యుగం. చంద్రాంగదా, కంటివే, నినుం జూచి నెంతటి నుండి యా కాంత పడుకలత, నీకు
 నన్ని విషయంబులం దగిన కాంత యీప్రపంచంబునంగల బ్రహ్మసృష్టిలో నున్నది
 యా యని యెన్ను చుంటిని. ఇపుడుగదా నా మనంబున కించుక యూటలఁ
 గలిగె.

చంద్రాం. మిత్రమా, ఆ సకియ నన్ను వివాహంబగు నను టేమి? ప్రపంచంబున నెందఱు
 రాకొమారులు లేరు?

యుగం. చంద్రాంగదా, రాజీవమునకు నెంత యలవడని దయినను భృంగశాబక ము
 మ్మెత్తకుం జనునా? ఏల యీ విచారము?

(కలవాణి ప్రవేశించును)

కలవాణి. (యుగంధరునిం గని) అయ్యా, మీరే దేశపు వారలు? ఏమికార్యార్థముగ నీయు
 ద్యాన వనంబుఁ జేరితిరి?

యుగం. అమ్మా మాది నిషధపురి. ఇంద్రద్యుమ్నుని వరసుతుం డీ చంద్రాంగదుండు. అత
 ని సఖుండ నేను. వేటకై యడవిం జేరి యొక కురంగము వెంబడించి యీ

వనంబుఁ జేరితిమి. అమ్మా, నీ వెవరు? ఇంతదనుక మిమ్ముఁగూడి విహరించు
చుండిన స్త్రీరత్నం బెవరు? తెలిపెదవా?

కలవాణి. అయ్యా, ఆ కన్యారత్నం బీ పురి నేలు చిత్రవర్తుని ముద్దుకూఁతురు. పేరు నీ
మంతిని. అయ్యా, సాయంకాలమైనది. మీ రీరాజకుమారునిఁ గూడి మాపురికి
వచ్చి మారాజుగారిని సందర్శించి సంతోషించెదరా? సత్సంగత్యము చంద
సహిమాంబు సంయోగ సదృశముగదా!

యుగం. (చంద్రాంగదునిఁజూచి) మిత్రమా, నీకదినమృతమా? మననైస్య మచట నినుఁ
గానక చీకాకువడుచుండును.

చంద్రాం. మిత్రమా, మహనీయుల దర్శనంబు సేయఁదగినదియే కాని యిది సమయంబుగాదు.

కలవాణి. అయ్యా, అటులయిన నేఁ బోయివచ్చెద (అనుచు వెడలును)

యుగం. చంద్రాంగదా, కంటివే, నీ వెవరయినది తెలియుటకు నిచ్చెలువ వచ్చినది, నీ
యిష్టార్థంబు సిద్ధించిన దని యెంచుము. మన మిచట నీక జాగు సేయరాదు.
వెడలుదము రమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు)

—|| తృతీయాంకము - తృతీయరంగము - రాజమందిరము. ||—

చిత్రవర్త చిత్రరేఖ (కళావతి దాసి),

చిత్రవర్త. దేవీ, మనగారాబుపట్టి యిపు డేరీతి నున్నది. ఇచటి కేల రాకయున్నది.

చిత్రరేఖ. ఆర్యపుత్రా, అస్వస్థతయే కారణంబు, అది యెట్టివ్యామోహమోగాని పరీకినం
జంద్రాంగదుని పలుకులే. మీ రిటు జాగు సేయుచుంట తగదు,

చిత్రవర్త. దేవీ. ఆ కన్యావివాహం బన్న నా కెన్నరాని దుఃఖంబు వచ్చుచున్నయది.
సుతాజాతకంబు పరిక్షింప విప్రోత్తముల కేల యిచ్చితి నో?

చ. ఉదరమున న్గరంబు నిడి • యూఁపి కలంచిన రీతి నయ్యెడిక

జెదరెడుగుండె యంగ మహా • చిచ్చునఁ బడ్డటు తప్తమయ్యె నా

కదరెడు దేహమెల్ల నిపు • డక్కట నిక్కముగా భవిష్యదా

పదలు మనంబున న్దవితఁ • బ్రాణసతీ గతి యెట్టులోగదే. 57

(అనుచుఁ దలపోయిచుండును).

చిత్రరేఖ. ప్రాణేశా.

క. జాతకఫలమును నమ్ముచు! నాతతదుఃఖంబు దవుల ♦ నవునే మీరీ
రీతినీ సగమగుట? యయోధాతలిపికివేటుదలఁపదగునే? నాథా॥

ప్రాణపతీ, దుఃఖం బాసన్నంబయిన తతి దాని సరకునేయమి పురుషకారం
బుగా నుండ నది రాకమున్నే వచ్చునని సగమగుట యసర్వంబు, దైవము
ను సమ్మి శుభం బొసగూర్చినచో బ్రాప్త్యనుసారం బగు.

చిత్రవర్త. దేవీ, నీ యిష్టానుసారంబుగ గార్యం బొనర్చెద. ఇపుడే లగ్నపత్రికను వ్రాయించి
నామిత్రుడగు నింద్రద్యుమ్నుని సరసకు సంపి వారము దినములలో వివాహము
హోతృవంబుఁ జరిపెద. మిగత కార్యంబునకు దైవంబుపై భారముంచెద.

చిత్రరేఖ. నంతసంబయ్యె, ఇపుడే నేఁబోయి సీమంతినికి నీ యుదంతంబు దెలిపి యూట
డించెద (పోయివచ్చెద)

చిత్రవర్త. ఈ రాత్రియే మంత్రిని రావించి నిషధకుం బంపి లగ్నపత్రిక మొదలగు వివా
హోత్సవములు జరుప నాజ్ఞాపించెద.

(నిష్క్రమింతురు.)

—౫౫ తృతీయాంకము - చతుర్థరంగము. ౫౫—

బ్రాహ్మణులు, సాంబశాస్త్రి, నారాయణావధానులు, నుబ్బాజోన్యులు, పది
గంభట్లు.

సాంబ. అవధానులు, ఎంతటిమ హోతృవమయా, పెండ్లిమ హోతృవమిది.

అవధా. శాస్త్రులూ, ఉత్సవమేమయా, తిండి యెంత దండిగా జరిగినదయా?

జోన్యు. ఏమయామీరు, ఉత్సవము తిండి మీద నున్నారు మనము మెచ్చఁ దగినది
దక్షిణ విషయమయా?

భట్లు. ఆ విషయమునకు మనమూటలే సాక్ష్యములుగా నున్నవి. దుడ్డుపైఁ గొండంత
యాశ యున్నయదిగాని దానిభారము మోయు శక్తిలేదయా?

జోన్యు. కాదు, అవధానులూ? మన మా తిండి తిని పొట్టబరువుచేసికొంటిమి. కావున
దుడ్డికఁగొంచము హెచ్చుగా మూట కట్టలేకపోతిమి.

అవధా. అవునయా, అదినిజము. తిండి ముందుంచికొని యిత రాలోచన లెవరు నేయుగు
రయ్యా?

శాస్త్రుఁడు. అయ్యలారా! మనకు శక్తిచాలక యుంటును గతం బదికాదు, చిన్ననాటి నుండి పేగులు దెగునటుల చదువుచున్నవారికి శక్తివచ్చుటెట్లుయా?

భట్టు. చదివినవారికి మీకుఁ బేగులు దెగినవి. ఆ కారణంబున శక్తిచాలక యున్న యది. నిరక్షరకుక్షీనగు నాకేల సామర్థ్యములేదయా? ఎనిమిదిదినములు రేయం బవళులు పిండివంటలు వండి తినఁబెట్టి యిపుడు దక్షిణమూటలు మోయుమన్న నెటు లగునయా? శక్తిలేక యుంటును తిండియే కారణంబు.

శాస్త్రుఁడు. అయ్యా, భట్టు! నీబోటి నిరక్షరకుక్షులకు పైతము లక్షలకొలది ధన మిచ్చిరి గదా, పరిక్ష సేయలేదా?

భట్టు. చేసిరండీ, “ న్యజాతివైరిచత్వారి ” యనులాగున మనకులము పోడట యొకఁ డు నేరి యందఱిని పొడిచి పేర్లుపెట్టుటకుఁ గంకణము గట్టికొని యుండెనే? ఆకుంకం భట్టు నాకేమి రావని తెలిసియున్నను నన్నవమానింపఁ దలంచి నీకేమి వచ్చునని రాజసముఖమున నన్నడిగెను. నాకేమి వచ్చునండీ, పదునాల్గవయేట పెండ్లాముతో నంసారము సేయఁబూనిన నాకుఁ జదువెటు వచ్చునండీ.

శాస్త్రుఁడు. నీ వేమి బదు లిడితివి మఱి?

భట్టు. మాటలువచ్చును, తిండితినుటకువచ్చును. నిద్రవచ్చును. కోపమువచ్చునని వెంట నే చెప్పితి నండీ; చిత్రవర్తమహాప్రభు పక్కన నవ్వి బాగుగాఁ బరిక్షయిచ్చుతిరి. వలసినంత ధనముఁ గొనిపొందని ధనరాశిఁ జూపెనండీ మహాప్రభువతఁడు.

శాస్త్రులు. బాగుగాఁ బరిక్ష యిచ్చుతివయ్యా,

భట్టు. అంతకాకయేమండీ; అందఱును జదువుకొన్నవారే ప్రపంచంబులో నుందురండీ. చదువుకొనినారు కూటికి, శాటకి, బోటకి లేక కాటకిఁ బోవలెనేమండీ;

శాస్త్రులు. ఏమి లేకున్నను మాటలు నేర్చితివి కావుననే మర్యాదగలిగినది.

భట్టు. ఏదో యొకటి తిండికిమార్గము లేకున్న యెటులనండీ;

శాస్త్రులు. వంచిపెండ్లయా యిది. పుష్కలధనము నొరికెను, ముందు ముత్తరముల నాసంతతికి జేష్టాదేవీభయంబు లేదు చిత్రవర్తమహాప్రభువు శాశ్వతమైన పుణ్య మార్జించెను.

అవధాను. ఎంతటి చక్కని పరుడయా ఆ చంద్రాంగదుఁడు, ఆరాజకుమారునకుఁ దగిన కన్య కదా మన సీమంతిని. ఈడుజోడైన చెలిమిగదా నేత్రానందంబుగ నుండు మాప శీల గుణ ధన నమానదాంపత్యంబు దైవసంకల్పంబు.

శాస్త్రులు. ఆ వసూవరులు చిరాయురు పేతులై సౌభాగ్యంబున మని యుందురని నాకోరిక భట్టు. మీ కోరిక యెవరడుగుదు రండీ; ఆ సీమంతినీమాంగల్యస్థిరతను గుఱించి యేమే మో గుసగుసలు జరుగుచుండెనండీ, వింటిని.

శాస్త్రులు. ఏమయా యది. ఏమి పిడుగువంటి మాటలాడెదవు ?

భట్టు కాదండీ, ఆ సీమంతినికి నింతలో వైధవ్యప్రాప్తియని సిద్ధాంతి యొకఁడు నిర్ధారించెనట.

శాస్త్రులు. అయ్యో, పాపము. బంగరువంటి పిల్ల. అయ్యో గ్రహచారమా.

భట్టు. ఎవరికి గ్రహచారమండీ, ద్రవ్యము మనకోరిక. శుభమయిన నేమి? యశుభమైన నేమి? పైనపైన నిట్టివి తటస్థించినగదా మనబ్రతుకు తెల్లవారునది. అటుగాక మనకు రాజ్యమా మాన్యమా. రాజ్యము పూజ్యము, మాన్యముశూన్యము. ఇట్టివి తేనియెడల బ్రతుక టెటులండీ !

శాస్త్రులు. అయ్యో భట్టు. ఇంకను వెయ్యి శుభకర్తలు గానిమ్ము. అశుభ మొక్కటయినను వలదు.

భట్టు. అంతయు మనము కోరినట్లే. చాలు. ఎండవేడిమి తగ్గినది. మూటలుమోసికొ నుడి. పోయి పురింజేరుదము.

(నిష్క్రమింతురు)

— తృతీయాంకము - పంచమరంగము. —

చంద్రాంగదుఁడు - యుగంధరుఁడు - వీరసేనుఁడు.

చంద్రాం. యుగంధరా, నిన్నటితో వివాహమహోత్సవసంభ్రమంబుసంపూర్తియయ్యె. నేఁ డిచట వృథాకాలక్షేపంబు సేయుచుండ నేల? ఎచ్చటికికైనం బోయి హాయిగా విహరించి వత్తము.

యుగం. మిత్రమా, మరల వేటకుఁ బోయి మఱియొక యుపవసంబుఁ జూత నెంచితివా చంద్రా, (సవ్వి) కాదుసఖా, వేటకాదు. ఉపవసంబుఁ ప్రవేశించుట కాదు.

మ. యమునాతో యమునం దుపాయమున నుద్యత్ప్రీతిఁ గీడించి సా

యమునం జల్లఁగ నిల్లుఁ జేర మనమం ♦ దాపేక్ష కల్గె న్నఖా

యుగం. రమణీయంబగు మిత్రమా వనవిహారం బైన నుత్తుంగభం

గములకు వాహిని యుక్కి నిక్కెడఁ జనంగాది త్తటి స్వేదేదక

చంద్రా. యుగంధరా, వీక్షణీయవస్తువిశేషంబుల కాలవాలంబులు గదా వాహినీతీరం
బులు. ప్రవాహభయంబునకు మనము చిక్కక తీరము సరసనే పడవపై సంచ
రించి సూర్యుండబ్ధి గ్రుంకక మున్ను గృహము సేరుదము.
వీరసేనుడు. చంద్రాంగదా, ప్రవాహభయము మనకు వలదు.

ఆ. వె. భయము వలదు మనకుఁ ♦ బటుశక్తిమంతులు
నారకూటులుందు ♦ రయ్యయిచట
తెప్పపాటులోన ♦ నెప్పుగ దింతురు
తెప్పవదల రెంత ♦ ముప్పొదవిన.

60

చంద్రా. మిత్రులారా, ఈప్రవాహమున విహరింప భయమేమి? రండి పోవుదము.
(అనుచు నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ సీమంతినీ నాటకము.

—|| చతుర్థాంకము - ప్రథమరంగము. యమునానది. ||—

చంద్రాంగదుఁడు, యుగంధరుఁడు, వీరసేనుఁడు, పడవవారు.

పడవవారు పాట హిందూస్థాని-ఏకతాళము.

మా సరివారిని గానము | నడపర యింక నుడువము
గడియకునామడపోదుము | ఒడయని మెప్పునందుదము || ౧||

ఏరినయలల నెక్కుదము | జారుచుదూరముపోవుదము || ౨||

గాలికివానకు వెఱవము | ఏలినవానిమఱవము || ౩||

యుగం, చంద్రాంగదా! నౌకావిహారంబునఁ గాలజ్ఞానంబు లేక దూరంబు వచ్చితిమి
సాయాహ్నాయోను. అదిగో పశ్చిమదిశాగతుఁడైన సూర్యునిం గనుము.

మ. చరమాబ్ధిఁ బడబేక్షణాప్తి మిహిరాశ్వమ్ముల్ ద్వర న్నౌవఁగా
ఖురసంఘట్టనజాతధాతుకణసం • త్రోభణ భ్రమన్జేంది భా
స్కరుఁ డద్రింబడె రక్తగాత్రుఁడయి తేజంబేఁజె వీక్షింపుమా
యరివర్గంబు తమస్సు చుట్టికొని హాహా యబ్ధిలో ముంచెడిన్.

చంద్రాం. మిత్రమా! నిజము ఈసళినినిగను.

క. అపరాశా రక్తుండగు

తపనునిఁ గని నళిని క్రోలె • దమమను విషమున్

వ్యపగతజీవన కాదయొ

విపరీతమె విషము నెందు • విషజాతలకున్.

63

వీరసే. చంద్రాంగదా! నభంబు భంబులచే నిందుచున్నయది కంటివే.

చంద్రా. వీరసేనా! అవి నక్షత్రములుగావు.

తే. చరిమగిరి నాట్య మాడెడి ♦ సురతరుణుల
హరిములు తెగి జలధిలో ♦ నంతరింప
విని రక్తిని గట్టి త ♦ ద్రమణు లబ్ధి
ముంచి యెత్తి యవియెపో ♦ ముత్తియములు.

64

పడవవా. అయ్యలారా! గాలి మెండయ్యె, కేలుసోలెడిని బదరము బదరము (అనుచుం
డఁ దెప్పమునుగును)

—|| చతుర్థాంకము - ద్వితీయరంగము. ||—

సీమంతిని, చిత్రకేళి, చిత్రవర్త.

సీమంతిని,

ఉ. హా జగదేకమోహన, శ్రీ ♦ తావన, పావన, సాధుజీవనా,
అజముఁ డాగి యాకటిని ♦ నాకట నీదగు పెంపు మింగెనే
నీ జవనత్వసంపదలు ♦ ని న్నెడఁబాసెనె, నీవె నీగితే
రాజకులాభిరామ యెటు ♦ రాపడి పోయితొ నేడు నీటిలో. 65
ప్రాణనాథా, పాపభూయిష్ఠంబైన భువినిఁ బుణ్యమూర్తు లుండఁ గగ దని జీవన మి
వంబున జీవంబు విడిచితివే.

క. అలనాఁ డా యుపవనమున
నలిసేలాలకలఁ గూడి ♦ యాడెడి వేళ
వలఁజేనిఁ బోలు నినుఁ గని
వలఁచి వరించినది యెల్ల ♦ వమ్మె పోయె.

66

అకటకటా, పెరుగుట విటుగుట కను నది నిజంబయ్యె. నిన్నకదా ముదబ్ధిని
మునిఁగి మునిఁగి తేలి తేలి యోలలాడితి. నేడు గదా వైధవ్యదుఃఖం బను
ముద్దురాగ్నింబడి తపించునది. హా; దురదృష్టమా!

తే. ధాత హృదయంబు దలఁపఁగా ♦ తాతఁ జేసి
నట్టిదియొ గాక నే నట్టి ♦ యపకృతంబు
సేసితిను మున్ను నాపైనఁ ♦ జెటుపుదలఁచి
చెటిచె నన్నిలు వెతకాదె ♦ జీవనమింక.

67

పో; శరీరము దుర్భరము, దుస్సహము, అవనిని మనం గలిగిన మనికి లేని యునికి యొక యునికియా?

చిత్రవర్త, తల్లీ, సీమంతినీ, దుఃఖింపకు, ఊఱడిలుము.

సీ. వగవకు నందనా ♦ పచ్చు శుభాశుభ
ముల నెవ్వరికి నై నఁ ♦ దెలియ వశమె
కాలాను గుణముగఁ ♦ గలిగెడు నెవ్వగ
మాన్వఁగ వచ్చునే ♦ మనుజుతతికి
మహిని మర్త్యులు సేయు ♦ మహిత యత్నంబులు
దై వానుకూలతఁ ♦ దగఫలించుఁ
గలుగుఁబు రాకృత ♦ కర్తానుసారంబు
మనుజులకునుమతి ♦ వినవెతల్లి.

తే. గీ. శై శవంబున నీ దగు ♦ జాతకంబు
గనిన విప్పుడు నీ కిట్టి ♦ వనట కలుగు
ననుచుఁ బలికిన పలుకులు ♦ వినక యిటులఁ
గూర్చితిని నీకు దుఃఖంబు ♦ గూర్చితనయ.

68

చిత్రరేఖ. సీమంతినీ, దుఃఖించినం బ్రయోజనం బేమి, పలదు పలదు.

సీమంతిని, తల్లీ, ఏమి యున్నదని యూఱడిల్లుదు నే?

చ. మదినిఁ గుదిర్చి యింగలఁపు ♦ మంటలబాధ సహింపవచ్చుఁ బో
పమనగు సూదిపోటులకుఁ ♦ బ్రాణము గట్టిగ నిల్పవచ్చు, నె
మ్మదిగను గాలకూటమును ♦ మక్కువఁ గోలఁగవచ్చుఁ దల్లిరో
వదలక ప్రాణముల్ నిలుపవచ్చునెయీ విధవాత్వ మొందియున్.

అసహ్యఃసహ్యము, ప్రాణత్యాగమే శ్రేయము.

సీ. కనిగుడ్డి వినిచెవు ♦ డనురీతి నటియింప
ననుభవ మయ్యె నా ♦ కవిధి యిటుల

చికనుకలేక యా ♦ సిద్ధాంతి యాడిన
 వనటవార్తలు విని ♦ వగలుఁ బూని
 ఆ మహామహుఁ గోరి ♦ యాటడి పాలై తి
 దైవికం బిది తప్పఁ ♦ దరమె నాకు
 యొదిలియై యిట్టి ♦ యొచ్చెపుబ్రతుకు నా
 కొడఁబడు నెటులయో ♦ యొడలు విడుతు.

చిత్రకే. తే. వలదు నందన నీ విట్టి ♦ వంతఁగుండ
 బూర్వకృతకర్త కనుగుణ ♦ ముర్విఫలము
 లగుఁ గదమ్మ పునీతవు ♦ దగునె నీకుఁ
 బాపకర్తంబుఁ దలపోయ ♦ బాల యిటుల.

70

తల్లి సీమంతినీ, పయసునఁ జిన్నదాన వైనను బుద్ధిని గొప్పదానవని పేరొందిన
 నీ విటు బలాత్కారప్రాణత్యాగంబునకు నమకట్టుట దగునా? వల దీసాహసము.
 దుఃఖింపకు, నర్వమును నా యమా హేళ్యరుల యధీనంబని నన్ని యూటడిలుము.

సీమంతిని. (తలవంచికొని యించుకయోజించి) తల్లీ, “అనాథోదైవరక్షక” యను రీతి నా
 నారీశులకు ననవరతారాధనాధీన నగుట తప్ప నితరశరణంబు లేదుగదా. అటు
 లనే కానిమ్ము. (తండ్రివంకంగని) తండ్రీ, నా కీగృహంబు వలదు, యమునా
 తీరస్థ పార్వతీపరమేశ్వరాలయంబునం దహూరాత్రంబుగ నివసించెద. అను
 జ్ఞయిండు.

చిత్రవర్త. తల్లీ, నీయుద్యమం బతిష్టాఘ్యంబు. అవశ్యాచరణీయంబు అయినను ముంగి
 లెఱుంగని ముద్దురాలవు నీ వెట్టు లట్టి యిక్కట్టుల కోర్తువో యని చింతిం
 చెద, నీ దుఃఖోపశమనంబున కిదియే సదుపాయంబని నమ్మితించెద మంచిది,
 సీమంతిని. జననీజనకులారా, నేనిపుడే యాపురాణ దంపతుల యాలయముఁ జేరం
 బోయెద.

(నిష్క్రమింతురు.)

చతుర్థాంకము - తృతీయరంగము.

రసాతలము, తక్షకునిసభామందిరము,

తక్షకుఁడు. నాగకన్యకలు. చంద్రాంగదుఁడు, దూత. మఱికొందఱు.

దూత. తక్షక నాగేంద్రా, కొందఱు నాగకన్యకలు వచ్చి తమదర్శనార్థముగ వేచి యున్నారు.

తక్ష. రానిమ్ము.

(దూతనిష్క్రమించును - నాగకన్యకలు ప్రవేశింతురు)

నాగకన్య. నాగేంద్రా, అభివందనంబు లాచరింతుము.

తక్ష. మీకు శుభమగుఁ గాత. రమణీమణులారా మీ వచ్చుటకుఁ గాగణంబేమి? నాగకన్య. తక్షకస్వామీ, తమ కొక పురుషరత్నమును గానుకీయ్య వచ్చితిమి

తక్ష. ఏ పురుషరత్నమును.

(నాగకన్యకలు చంద్రాంగదుని, తక్షకుని సమక్షమున నిలుపుదురు. చంద్రాంగదుఁడు నతు లొనరించును)

తక్ష. జవ్వనులారా, ఈ యావ్వసపురుషుని మీ రెటు దెచ్చితిరి?

నాగ. ఉ. పన్నగచంద్రీమా యమునఁ బాటలగంధులఁగూడి కీర్తిడలన్

జెన్నలరారుచుండ నెక ♦ చిత్రఁ పుశబ్దము వీనులం బడెన్

గ్రీన్మనఁ బోయి, యా దిశనుగంటిమి యీ యసమానతేజునిన్

గ్రోన్మనవింటివాని నగు ♦ రూపరి భూపతిపుత్రుఁబాతునిన్. 71

అహికులేంద్రా, అటు నీపురుషునిం గని తెచ్చి మా గృహము నందుఁ బెంచితిమి.

ఈ పురుషుని సుగుణసంపత్తికి మెచ్చి తమ సమ్ముఖమున నిట్టి పురుషరత్నం బుంట మేలని యిటు తెచ్చితిమి.

తక్ష. (చంద్రాంగదునింజూచి) పురుషవరా, నీవెవ్వఁడవు ?

చంద్రా. ఉ. ఏ జనపాలుఁ డా భువిని ♦ నేలిన కాలము నందు దిక్కరుల్

రాజిలి దారపుత్రీసుఖ ♦ రాజినిఁ గాంచి పరుండె హాయిగా

భూజను లేమహీవరునిఁ ♦ బూజ్యునిఁగా మదినెంతు రిట్టి వి

భ్రాజిత పుణ్యుడౌ నలుని ♦ పాతుండె నాగవరేణ్య వింటివే.

కుండలీంద్రా. నిషధరాజ్యంబు నేలుచు మాసప్రాణాంతకమైన బాధలచే జిక్కినను నశ్యనంధుడని నిత్యకీర్తిగనిన సలచక్రవర్తికి మనముండనుభాగజితసురేంద్రుండయినను జితేంద్రియుండని ఖ్యాతిగనిన యింద్రసేనుని పుత్రుడను చంద్రాంగదుడని నను నందురు.

తక్షకుడు. (నంతనంబునఁ దలయూచి) రాజకుమారా నీవీ నాగకన్యకల కెటు చిక్కితివి

చంద్రా. చ. అహివర చిత్రవర్చనకు • నల్లుడనై యమునాహృదంబునన్

రహిని విహారముల్ సలుప • రక్కోను వేడుక సార్థకంబుగా

విహితులఁ గూడి నావపయి • వింతగ నాడుచు నుండ నంతలో

నహితసమీరముల్ వినరె • నక్కటపోతము గురింగె నీటిలోన్.

నాగకులవశేష్యా! అట్టి తఱి రావడి నే మునుంగుచుండ నా పాలి దైవతంబు లరీతి నీ యువతులు ననుం బట్టి ప్రాణంబు నిల్పి తెచ్చిరి. తమబోటి మహానుభావుల సంవర్ధనంబున కిది కారణంబయ్యె. “కీడుగని మేలుగను” అనుప్రవాదంబు సార్థకంబయ్యె. ధన్యుండనైతి.

తక్షకుడు. రాకుమారా! ముష్పదిమూడుకోట్ల దేవాలిలో నీవు మానసిక, వాచిక, కామక శుద్ధిగలిగి యే దేవునిం బూజింతువు. నీ కే దేవుండు రక్షకుడై యుండు.

చంద్రా. (చంపకమాలిక.)

శతధృతచక్రపాణులును • శక్రముఖామరయక్షరాక్షసుల్

వ్రతనిరతుల్ యతు ల్పురుషవర్యులు మాన్యులు దీనమానవుల్

సతమని యే మహామహాని • శాంతియు దాంతియుఁ గల్గి భక్తిచే

స్తుతి యొనరింతు రెల్ల పుడు • స్తుత్యుండెతండు జగంబు లెల్ల ర

క్షితముగఁ గుక్షి నుంచుకొని • శ్రేయము లిచ్చును, సృష్టినాశన

స్థితిగతు లేమహాపురుషు • చేతకు లోనగు, నే మహాత్ముడా

తతభవదుఃఖవార్త సత • తమ్మును నెవ్వఁడు లోకభర్త సం

చితకలుషేషునాశకుఁ డ • చింత్యుండెవండు కృశానుచంద్రమా

రుతరవు లాదిగాఁ గలుగు • మాపము లెన్నిదిఁ గూడి యొక్కటై

సతతము సర్వలోకములఁ • జల్లఁగఁ జూచును నెవ్వడా నిశా

పతిరవిహేతులన్ సయన • భావులఁ జేసె నెవండు మృత్యుదే
వతకిను మృత్యువై వెలసి • భక్తులఁ బోచు నెవండు రక్తిమై
హితులను దక్షకాదుల నహిందుల సొమ్ములఁగాగ నెమ్మెయిన్
జతనముగన్ ధరించి విల • సదుచిరాజితుఁ డయ్యె నెవ్వఁడా
సతిపతి శర్వుఁ డీశ్వరుఁడు • శంకరుఁ డవ్యయుఁ డప్రమేయుఁడా
రితిపతివై రి పూజ్యుఁ డయి • రక్షకుఁడై ననుఁ గాచు నిత్యమున్.

తక్షం. (తక్షకుఁడుఁలేచిచంద్రాంగదునిఁగొంగలించికొని) రాజకుమారా. అస్తత్కులదే
వతాస్తుతి యింతయొప్పునే యని విస్తయమానచేతస్కుఁడ నైతి. నీ కభయదా
సంబిచ్చితి. సకలసామ్రాజ్యంబు లనుభవించుచు నా పురి నుండుము. నీకేకొఱఁత
యుఁగలుగదు.

చంద్రా. తక్షకనాగేంద్రా! నీ మన్నన యింత యొప్పునే, నీ సత్కృతినచనంబులు నా కమి
తానంజంబుం గలిగించె, అయిన సెకవిన్నపం బొనర్చెద. నా మనం బనూన
వ్యసనాయత్తమై యున్నయది.

ఉ. అక్కడఁ దల్లిదండ్రు లకటా మదిఁ గుందుచు నెంత సుక్కిరో
యిక్కడ నత్తమామలు సుహృద్వరులున్ మది నెంత పొక్కిరో
నిక్కఁపు మోహము న్గలుగు • నీరజలోచన నాదు దార తాఁ
జిక్కెను మిక్కుటంపు వెతఁజిచ్చునఁ జొచ్చెను తోఁపదేమియున్.
(అనుచుఁ జింతించు చుండును.)

తక్ష. చంద్రాంగదా! సకారణంబైన నీ దుఃఖోదంతంబు నా కతిచింతాకరంబుగా ను
న్నయది. నీ విందుంట ధర్తంబుగాదు, క్షీప్రంబుగఁ బురిఁ జేరుము. ఇదిగో
యీ యరి వినాశకరమ్మగు శతౌరమ్మ గొమ్ము. ఈ యమూల్యాభరణమ్మల చేస
లంకృతుఁడవు గమ్ము. నా నుతుఁడు సత్యవంతుఁడు నినుం బురిఁజేర్చి మరలి
పచ్చును.

చరి. కుండలీంద్రా! మహాత్ములు నిర్వాజబంధులనునదినీచే నేఁడు సార్థకతఁ జెందె.
నీ సత్కారంబు నదా సంస్మరించెద. సెలవిచ్చినఁ బోయి వచ్చెద.

తక్ష. రాజకుమారా! నీకుఁ గుశలమగుఁగాత, నీవు ప్రయాణసిద్ధుఁడ సగు నంతిలో
సత్యవంతుఁడు నినుఁ జేరును. మంచిది పోయిరమ్ము.

నాగకన్యకలారా! మీకు శ్రేయస్కరంబైన పని యొనర్చితిరి, మీకు శుభమగు గాత్ర, పోయిరండు,

(నిష్క్రమింతురు.)

చతుర్థాంకము-చతుర్థరంగము. ఉమామహేశ్వరుల దేవాలయము.

సీమంతిని. యోగిని, చంద్రాంగదుడు, సత్యనంతుడు.

సీమంతిని పాట.

హిందూస్థానీగీతము - ముఖారిరాగము - ఆదితాళము.

ఏలవేనన్ను | నీశానీ | వేలవేనన్ను | నీశానీ॥

నన్నేలవేనన్ను | నీశానీ॥ పల్లవి ॥

1. ఈయవే-శివనా-నాయకునీవే | నీవే-లేవే-రావే॥

ఈయవేనా-నాయకుతోన | న్నింపుగఁగూర్చవే శర్వాణీ॥ ఏలవే॥

2. మనుషను-బెనుపను-జెఱుపను-నీవే | మాతవే-మహానీయవే॥

జననియు జనకుండవు నీవే యనిసమ్మతి-నమ్మితి నే-భవానీ॥ ఏలవే॥

3. పతినింబాసి-బ్రతుకఁగలేనే | పార్వతీ-పరమేశ్వరీ॥

అతనిది గతియే-యగుతన్నా గతియానతియీవే-రుద్రాణీ॥ ఏలవే॥

4. శంకరాద్ధాంగీ-సౌఖ్యమునిడవేన్ | బాంకమే-నినుఁగొల్వమే॥

శంకరి-కింకరి-సీమంతినినన్ | జల్పవె సార్థకఁగాఁ-గల్యాణీ॥ ఏలవే॥

(ధ్యానించుచుండును)

యోగిని, సీమంతినీ ! నీవీ కీతి నస్థిగతప్రాణవై భూరితర పరివేదనాగ్నిఁ గ్రాసుచుంట సరి

కాదు. గ్రహచారము సర్వజనసామాన్యము. కృతవడిన కార్యంబునకుం గుతిల

పడుచేల ! “చక్రవత్ పరివర్తంతే దుఃఖానిచ సుఖానిచ” యను నది వినవే!

నీ పురాకృత పాపఫల మీరీతిఁ బరిణమించినది చింతింపకు.

సీమంతిని.యోగినీ ! నీవచనమ్ము లతిహితమ్ములు. పురాకృతాఘశాంతికినై కదా యీ సర్వ

మంగళాన్విత సదాశివుని నే సదా భజించుచుండెద.

చం. స్థిర మగు భక్తియు క్తిని స • తీయుతు నీశ్వరుఁ జంద్ర శేఖరున్

హరుని నితాంతపాపరి • హరుని దీనభయాపహరునిన్

బురహారునిన్ సురాసురసు • పూజితదివ్యశరీరునిన్ గురున్

• బురుషవరు నృజించెదను • బూర్వభవార్జితపాపశాంతికై . 77

యోగిని, సీమంతినీ! అటులయిన నాహారాదులు వర్జించుటెల! ప్రాణంబుపై నింతటి
తిరస్కృతియేల?

సీమం. యోగినీ!

చం. దయ దయవార నాదయితు • దారినిఁ గానఁగ నబ్జధారినిన్

• భయపరిహారునిన్ భువన • భర్తను గంటకవర్గహర్తనున్

బ్రియహితకర్త నీశ్వరునిఁ • బ్రీతుగఁ జేయఁగ మ్రొక్కి వేడుదున్
నియతిని నిండుడెందమున • నిల్పుచు సల్పుదు బూజ లెప్పుడున్.

చం. మహిధరరాజు కూతురయి • మానక చేసి తపంబు పెంపుగన్

మహిమ దలిర్ప మారజయఃమాన్యుఁ బురారినిఁ గాలకాలునిన్

విహితముగాఁగఁ బెండ్లియయి • పెన్నిటి కర్థశరీరమయ్యె నే

మహిత దదీశ్వరిన్ భువన • మాతను గొల్తు నభీష్టసిద్ధికై. 79

యోగినీ! ఈ పురాణదంపతులు ప్రాకృతకర్తచేదనకారులు. కావున నా
పాపంబు హరించి నా ప్రాణనాథు దారిం జూపి నను రక్షింతురని యెద నమ్మి
వారి సన్నిధినిఁ బ్రాణంబుఁ దృజింప సుదృఢించితిని. (అనుచు సుమామహేశ్వ
రుల దిక్కుంజూచి)

ఉ. భావమునం దనారతము • భర్తయె భాగ్యముగాను నమ్ము నే

నేవిధి యీవిధిన్ బ్రతుక • నెంతును చాలును జాలు భారమీ

జీవము నుంప నొప నెటు • సేయుదునొ గిరిజామనోహరా

కావ నశకృమేని ననుఁ • గాంతుని చెంతకుఁ బంపవే వెనక్. 80

సీ. కన్నులవిలుకాని • చెన్నేదఁ జేసిన

కనుబాటు కడిమెటు • చనెనె శూలి

కాలునికంతంబుఁ • గత్తరించిన నీదు

కరవాల మేనుయ్యె • గరళకంఠ

కినలుచు జగమెల్లఁ ♦ గడకొను గరళంబు

గాచికంఠంబున ♦ దాచి తేల

ప్రళయకాలప్రకో ♦ పంబుఁ జూపు మటన్న

లేని యోపికయైనఁ ♦ బూనెదేమి.

తే-గీ. పుడమి పాపీచిరాయువ ♦ న్నుడినిసార్థ

కతిను బొందింప నన్నిటు ♦ కనికరించు

ఘేల జీవంబు వలదు ప్రా ♦ జేశు కడకుఁ

బంపి నేగ ముదబ్ధిని ♦ ముంపు దేవ.

81

(అనుచు నిమిశితనేత్రయై భ్యానించుచుండును)

(చంద్రాంగదుఁడు సత్యవంతుఁడును బ్రవేశింతురు)

చంద్రా. మిత్రమా ! మాచితివే ! ఈ గిరీశాలయ గర్భమండపంబున నెక తరుణీమణి పార్వతీశ్వరారాధనాధీనచిత్తయై యాహారాదులు వర్జించి శరీరముఁ గృశంపఁ జేసియు నురూపంబున న్నానఁబెట్టిన మానిక మట్టు లొప్పుచున్నయది. వింటి జే' తన పతిగతికిఁ దన్నుఁ జేర్చు మని దీనాలాపంబుల వేడినది. ఈ చెలువ యెవతెగా నుండును. (అనుచుఁ జక్కగాఁ జూచి) మిత్రమా. ఈ హేమగా త్రి నాకు దృష్టపూర్వగా నున్నయది. ఈ చంద్రవదన ముఖంబు వీక్షించిన తఱినుండి నా మనంబున నవాచికములగు తలంపు లెన్నియో తోచుచున్న యవి.

సీ. ఇందుకలాలిక ♦ సుందరతరఫాల

తల మేల యిటు గత ♦ తిలకమయ్యె

జూవుల సిరులీను ♦ సుదతిదృక్తతి యేల

యంజనత్యక్తిత ♦ నమరియుండు

హాటకనిభగాత్రి ♦ వీటికథావర్ణి

తాధరయై యున్న ♦ దకట యేమొ

కలకంఠకంఠ తాఁ ♦ గంఠసూత్రవిహీన

యగుటకుఁ గతమేమొ ♦ యరియ వలదె

గీ. అంగరాగాదు తెవియు శుభాంగి గనక
స్నానజపముల నవియుచు ♦ శంభుపూజ
సలుపుచుండెడి నేలొక్కో ♦ సతినిఁ జూడ
దృష్టపూర్వగ నున్నది ♦ తెఱఁగ దేమొ.

82

మిత్రమా. కత మేమియో గాని నా మనంబు కలఁచిన రీతి జీకాకయినది.

సత్యవం. ఆ కులాంగనాకారవికారతకు నీ మనోవ్యాకులతకు సంబంధమేమి?

చంద్రాం. అది నాకును దెలియకున్నయది.

సత్యవం. అదిగో గర్భమండపమునుండి యా సఖి సఖికాఁబోలు వచ్చుచున్నయది.
విచారింపుము.

(యోగిని ముఖమండపమునకు వచ్చును.)

చంద్రాం. అంబా నీవెవరు?

యోగిని. ఈ దేనాలయమున నుండు భక్తురాలను యోగినిని.

చంద్రాం. అంబా, గర్భమండపంబున చిత్రాసనాసీనయై శాంకరీశాంకరుల కైంకర్య
మెడలని భక్తిని నిర్వహించు భక్తురాలెవరు?

యోగిని. ఆయ్యా, ఆ గరిత చరిత నుడువ వెతగా నున్నయది.

నీ. చిత్రీవర్తుని పుత్రి ♦ చెలువ సీమంతిని
యనుపేర బరఁగెడు ♦ ననుఘచరిత
చంద్రాంగదుని దార ♦ సతి సుగుణోదార
దయితుఁడు యమునలో ♦ దైవగతిని
జెందిన దినమాది ♦ శివపూజ సలుపుచు
భోగభాహ్యత నిట్లు ♦ భువిని బ్రతుక
వేసరి గౌరీశు ♦ వేడు రేయుంబగల్
పంచత్వమాను నయో ♦ పడుచు ప్రాయ

గీ. మునను నీరీతి దుఃఖంబు ♦ మూడి జీవ
మనగణన సేయుచుండును ♦ సహరహంబు

సకలసామ్యాద్యముడియు ♦ సతీకి వ్యర్థ
మయ్యె శర్తృ విహీనత - యక్కట కటా.

83

(చంద్రదాంగదుఁడు నిట్టూర్పులుఁ గన్నీరు విడుచును)

అయ్యా, ఈ యింతి యుదంతంబు విన్నవారెల్లరు గన్నీరు గార్పకపోరు. హా. ఆ
సుగుణుని చంద్రదాంగదుఁడు దైవగతిఁ బొందుట గదా యిందటి కిన్ని విధము
లయిన యిక్కట్లులు మాడెను. కటకటా, ఆ చంద్రదాంగదుని తలిదండ్రులు
చెఱఁజిక్కి హా పుత్రా యని వాపోవుచు నెట్టి దుర్గతికిం గుఱియైరో, లరులకుఁ
గరుణ వుట్టునా!

చంద్రదా. (నిట్టూర్పువిడిచి) అంబా, వారేల చెఱఁ జిక్కిరి.

యోగిని.

హా. పుత్రవియోగతః వనరు ♦ పుణ్యుని మాన్యుని నింద్రసేనుని
శత్రువు లట్టై చుట్టికొని ♦ సాహసవృత్తినిఁ గారఁ జేర్చుచున్.
గృత్రిమవృత్తి నాతని స ♦ తీమణినిఁ జెఱఁ బెట్టిరయ్యె; హా!
పుత్ర! యబంబు నేనుయిరొ! పొక్కుచు వృద్ధులు దుఃఖ ముక్కటా.

చంద్రదా. (హా యని కన్నీరు నించి, కైర్య మవలంబించి) అంబా, దుఃఖంబు వినఁజాల.

యోగిని. అయ్యా! నీవెవరు.

చంద్రదా. (ఇంచుక యోచించి) అంబా, ఇందఱనీరీతి విషదర్శిలో ముంచిన పాపాత్ముని
ప్రాణపదంబే నేను, యోగినీ, ఆ సతీమణితో నొక మాట వచింపఁ దలంచితి.
అనుకూలావసరంబెది.

యోగిని. అయ్యా, అగ్నినావిధి పూర్ణంబయినది. ఇపుడేవచ్చును.

(సీమంతిని ప్రవేశించుచున్నది.)

చంద్రదా. సతీమణీ, నీ యుదంతం నీ యింతిచే వింటిని. నీ కింక నెంజలికిం గారణంబు
లేదు. నీ పురుషుం దాపురాణపురుషుల కరుణాతిరేకమున నురక్షితముగ వసూ
ధం జేరి మనె యున్నవాఁడు. ఇపుడే నిషధం జేరి జననీజనకులఁ గారాగృహ,
విముక్తులం జేయ యత్నించుచున్నవాఁడు.

సీమంతిని. (దీర్ఘలోచనసేయించు నిలుచును.)

హా. సతీమణీ, ఆలోచన వలదు. నీప్రాణపతికిఁ బ్రాణపదం బేను, వేఱుగాదు.

మ. సతి నీ నాథుడు తక్షకాహిపు కృపణ ♦ సాక్షాత్కరించె న్భువిన్
 వితకోదీ నుడి నమ్ముమా యతడు నా ♦ విశ్వాసపాత్రుం డభి
 న్నత మే మన్నిట నెల్ల కాలములలో ♦ నన్గూడి వర్తింతు మీ
 వెత లూన న్నతమేమి యింక నిను రా ♦ వించు న్బరి న్జేరగన్.
 సతీమణీ, ఇది నీ పతియాజ్ఞప్తిగా నే నుడివితి. ఇక నిట నిలిచి మాటలాడ
 సమయంబుగాదు.

(అనుచుజంద్రాంగదుడు సత్యవంతుడునిష్క్రమింతురు.)

సీమం. యోగినీ, అకారణకారుణ్యం బెదర బూని నన్నాటడించి పోయిన యీ మహా
 నుభావుం డెవడయినది తెలియకున్నది. అది విమర్శింప నవకాశం బియ్యం
 డయ్యె. అతని ముఖభావంబు వీక్షించిన తఱి నుండి నా ప్రాణనాథునిఁ గన్న
 లారఁ గనినట్లున్నది. సల్లాపము సైత మొకభంగి నుండెను. ఎవడుండును?

క. మానసమొకతీరై యను

మానము బలమయ్యె నన్ను ♦ మానువియోగా
 నూనతరతీవ్రవేదన

యానెను హృదయంబు మరల ♦ నధికతమముగ.

యోగినీ, యోజించి నట్టెల్ల ననుమానంబే బలంబగుచున్నయది.

చ. జలమున మున్ని పోవుతఱి ♦ శాంకరి న న్నృప బోవ నాథునిన్
 వలకువఁ జేరి తీరమున ♦ వైచెనె కాక జలాధిదేవతల్

వెలువడఁ జేసిరోక్కొ దయ ♦ వెల్లిగొనన్ ముఖభావ మెల్ల నా
 వలపులఱేనిమాడ్కిఁ జెలు ♦ వంబున నెప్పె నిదేమి చిత్రమో.

యోగినీ; పతివ్రతామణియైన యా మైత్రేయి యమోఘంబైన వచనఫలమ్ము సా
 ప్తించియుండునా, హా ! హా ! హతభాగ్యకు నాకేల యట్టి పుణ్యంబు ఘటిల్లు.

యోగిని. సీ మం తి నీ, భవితవ్యము శుభమనియే నా మనఃప్రకృతి తెలుపుచున్నయది.
 చింతింపకు.

సీమంతిని. నను రక్షించునది గౌరీశుల భారము. ప్రొద్దాయెను. ద్విజదంపతులు గాచి
 యుందురు. పోదము.

(అనుచు నిష్క్రమింతురు.)

— చతుర్థాంకము - పంచమరంగము. —

చిత్రవర్త. ఈశ్వరభట్టు, నారాయణభట్టు, మహదేవశాస్త్రిలు, మంత్రి.

చిత్రవర్త. మంత్రి, నేడు సీమంతినీ కృత బ్రాహ్మణారాధనకుం దగిన సమగ్రసాహిత్యము సిద్ధపఱచితివా?

మంత్రి. రాజేంద్రా, సమక్షమున నేనుండి సిద్ధపఱచితిని.

చిత్రవర్త. మంత్రి, వ్యవసాగ్నిం గ్రాగి కంతగతప్రాణయై లేవలేక యడగిడర్గ జాలక యున్న సీమంతినీ యిపుడు పది దినములుగా నించుక యూట కలిగి యున్నది, కంటివే.

మంత్రి. రాజచంద్రమా, ఒక మహాత్ముండు సాక్షాత్కరించి “తక్షకుని కృపచే జంద్రాంగడుండు భువిని బ్రతికి యున్నవాడు, అచిరకాలంబుననే పతి వియోగ దుఃఖంబు తత్పరిప్రేషితే మానునని” వచించెనట. ఈవృత్తాంతం బందుండు యోగినిచే వింటిని.

చిత్రవర్త. (సంతోషమున) అహా, అంతటి భాగ్యమా?

నారా. అటులయిన నా జ్యోతిష్గ్రంథంబు లన్నియుఁ బరశురామప్రీతిగాఁ గావా?

ఈశ్వర. అటుల కాదేని జగదంబను గుఱించిన నాదు తపంబు బూడిదలోని హేమంబు గాదే!

నారా. నీ తపంబు నిపుణులొ వేచ్చిన హేమంబు బనుటకుఁ బ్రకృత స్థితియే ప్రిమాణమై యున్నయది. ముంజేతి కంకణంబున కద్దంబేల, ఓరీ నిరక్షరకుక్షీ, ఇల్లలికిన మాత్రన పండువగునా, తపం బొనర్చిన మాత్రన తపస్సిద్ధి కలుగునా? గౌరీ వేవంబున వచ్చిన సురవారవఘాటిచే వంచితుండవై గర్వించి, ప్రల్లదములు ప్రేలకు నినుఁ బోలు మూర్ఖుఁడు “రామాయస్వస్తి రావణాయస్వస్తి” యని యనుచు దొంగను దేల్చుట్టి నట్టు వాచికొని యుండిన మానము గాని సభలో నొరెత్తిన గుట్టు బయల్పడి మర్యాదకుఁ గొఱంత వచ్చు. “పండితామూర్ఖజీవినః” యనులాగు మా బోటి వారి పాండిత్యము హెచ్చు. మానము గదా యజ్ఞాల కాభరణము.

ఈశ్వర. మూర్ఖా, నీ ఘోరవచనములచే నా మనంబు నెప్పించితివి. మూర్ఖస్యనాస్త్వై వధస్తును నుడి సార్థక పఱచితివి “కాలస్యకుటిలాగతిః” అనునుడి దైవవచనము వస్తుగుటంకేసి సిద్ధించె.

(భటుఁడుప్రవేశించి.)

భటు. చిత్రవర్తమహాప్రభూ, నిషధపురినుండి మహాదేవశాస్త్రులు వచ్చిద్వారంబున వేచియున్నారు.

చిత్ర. వేచి యుండనేల. యథావిధిగా స్వాతంత్ర్యముగలదే ?

(భటుఁడునిష్క్రమించును.)

(మహాదేవశాస్త్రులు ప్రవేశింతురు.)

చిత్ర. (శాస్త్రులను గని లేచి) బ్రాహ్మణోత్తమా, నమస్కారంబు లొనరించెద (అనుచు నతులిడి.) అలసితిరి, ఆసనం బలంకరింపుడి.

మహా. దీర్ఘార్థురస్తు; రాజ్యాభివృద్ధిరస్తు రాజవరేణ్యా అగ్రజన్తులకు నలసట యనఁగా నేమి, నీ పురస్కృతికి నలరితి. ఇదిగో నీ వియ్యంకుఁడగు మా రాజు పంపిన శుభలేఖ.

(చిత్రవర్త లేచి జాబు నందికొని)

మంత్రీ! ఈశుభలేఖఁ జదివెదవా ?

మంత్రీ. దేవరయాజ్ఞ (జాబుఁగైకొని విచ్చి)

సకలరాజన్యకులచంద్రమా! మిత్రోత్తమా!

నేఁ జిరకాలానవత్యతం జింతించి పశుపతిం గూర్చి తపం బొనరించి దశసహస్ర వత్సరంబు లాయువుగల పుత్రునిం గంటి ననునది లోక విదితంబు గదా! మిత్రులగు మీ రా పుత్రునకుఁ దమ పుత్రికారత్నము నిచ్చి దయాతిరేకంబున నుద్వాహం బొనరించి కుల పద్ధతి ననుసరించి జామాతను స్వల్పకాలము మీ వీట నుంచికొంటిరి; అక్కలంబున విధి బలవంతమై యమునాహదంబున జలవిహారము నలుపు విపరీతబుద్ధి నాపుత్రునకుం గలిగి పూర్ణప్రవాహంబునఁ బొంగి పారలెడు వాహినిపై వాహ్యాళి వెడలి దైవగతిం జెంది యుభయ కులములను వ్యాకులాభిని ముంచె నను ఘోరోదంతంబునకు నస్థిగతప్రాణులమైన మన ముభయులమే ప్రత్యక్ష సాక్ష్యులుగ నుండ నిద్రాహారంబులు ద్యజించి దుఃఖాగ్నిచేఁ గ్రొంగుచు నహర్నిశముగ నుమామా హెశ్వరా రాధనాధీన యగు మీ సుతయైన సీమం తినీయుదంతం బింకఁ జెప్పనేల ! మనమును, మన సకలబంధుమిత్రమాత్యసేవక జనులందఱు నీరీతి వ్యసనవారిధిలో మునింగి రాపడియుండ వైరివర్గంబు చెలరేగి నా పురి ముట్టడించు కళత్రసహితముగా ననుం బట్టి బెట్టిదంపు టిక్కట్టులం బెట్టి చెఱంగట్టడి గావించి రాజ్యం బపహరించి రనునది మీకును వేద్యంబైయుండుఁ గాఁబోలు. కారాగృహంబునం బడి కారయలం గుడుచుచు నహరహంబు హా పుత్రా యని తలం

చుచు నశీకవరంబు లిచ్చెనని యలీకాక్షుని నిందించుచు, విధిని బోనాడుచు నిరంతర పుత్రశోకంబు నహింప నొసక, పాణిల్యాగంబునకు నుపాయంబు గనక భ్రతుక నొల్లక జేవచ్చువంబులై నిన్నటి దినంబు వఱకుఁ బడియుంటిమి. దైవమార్గంబు లతి విచిత్రంబు లను వాక్యంబునకు సరిగా నిన్నటి పాతకకాలంబున నాకస్తి కముగ నా కనుపండువు నాపుతుండు నామోల సాక్షాత్కరించి మము బంధవిముక్తులం జేసి నన్ను సింహాసనాసీనుం గావించి కృతకృత్యుండయ్యె. ఈ విధం బెటులయ్యెనని చంద్రాంగదుని విచారించి యమునాహారంబున మునుగుచుండుతటి నిరుపు రహికన్యకలు దనుం బట్టి తమ గృహంబునం బెట్టికొని యుండి కొన్ని వత్సరంబులపై దమ యేలికయగు తక్షకునీకుం గా నుకగా నర్పించిన నమ్మహాత్ముండు తన గుణసంపత్తికి మెచ్చి సకలభూషాభింకృతిచే సత్కరించి దివ్యతర కరవాలంచిచ్చి తనకొమారునితోడుగా భూలోకమునకు నంప నచ్చటం జేరి యమునాతీరంబున గౌరీశాగారంబునం గృశించు కృశోదరిం గని యా, సతి సఖిచే సకలంబు విని జననీజనకుల బంధనవిమోక్షంబు పుత్రునకుఁ బ్రధమధర్మంబని యొంచి యా సతీమణినిఁ గొన్ని సాంత్వనవచనంబుల నూటడించి యీ పురి సరసంజేరి సఖునిచేఁ దన రాక యరి మండలికిం దెలియంబంప వారు నిర్విణ్ణులై నేయునది లేక నలుదిక్కులం బటాపంచలై పఱచిరని, నా నుతుండు వినిచె. నన్నీరీతి హర్షాంబుధిన్ దేల్చి తమ సన్నిధికి నేడు రానుండ నిచ్చటి విధివిధానప్రవీణులు గొందఱు సకలధర్మశాస్త్రంబులు శోధించి పతినష్టవ్యాజంబున విధవాత్వం బనుసరించిన సతికిఁ, బతిపునరాగమంబునఁ బునరుద్వాహం బర్పంబని వచించిరి. అట్టి శుభకార్యం బీతూరి యీ పురి యందు జరుగవలెనని పట్టణవాస్తవ్యుల సంపూర్ణాభిప్రాయంబు గావున మిత్రులగు మీరు పుత్రమిత్రకళత్రా మాత్యపురస్సరంబుగ సీమంతినీ పుత్రికాసమేతులై యీశు॥పంచమి నాటి కిచటికిం వేంచేసి శుభకార్యంబు నెఱపి వృద్ధుండగు మీమిత్రుని సంతోషవార్తం దేల్తురని వినయవిశిష్టతం బార్థిండు.

విధేయమిత్రుండు

ఇంద్రసేనుడు.

చిత్ర. (సంతోషాశ్రువులుగాన్పుచు, మంత్రీ కంటివే) దైవసంకల్పంబు ఈశ్వరుభట్టు దిక్కుఁజూచి వందనంబొనర్చి) ద్విజకులవరేణ్య, నీవు నాపాలిటి కులదైవంబవు గాని వేఱుగాదు.

ఉ. ధారుణి దేవతోత్తముని ♦ దారుణవాక్కుల సుక్కుచున్ వనిన్
జేరి సుఖంబుల న్నదిని ♦ జేర్చక యీశ్వరిఁ బార్వతీసతిన్

గూరిచి ఘోరపుం దపము ♦ గోరిక చేకుటఁ జేసి సత్యవా
 ధ్ధోరణి నన్నుఁ బోచితివి ♦ స్తుత్యుడ వీవయి తిందు నందునున్.
 భూసురోత్తమా! నీయుణంబుఁ దీర్ప నలవిగాదు. పునఃప్రణామంబు లొనరించెద.
 ఈ రాజ్యసామ్రాజ్యము నీయది.

ఈశ్వర. రాజచంద్రమా, ఈ యుపకృతికి మూలకారణం బీ భూసురోత్తముఁడు (అని
 నారాయణభట్టుదిక్కుఁజూపుచు.) ఆ మహాత్ముని వాక్పరుషత కదా భవిష్యదా
 పదఁ దెలిపి యింతటి సాహసంబునకు మార్గదర్శియయ్యె. ఇక్కతంబున నిష్క్రమా
 నీయుండు బూజనీయుఁడు.

నారా. మిత్రక్షా (అనుచునీశ్వరభట్టునుగౌఁగలించి) నీ దైవైషాసనాసామర్థ్యంబు నే
 నెఱుఁగక నీ వచనంబు లసృతంబులని చిదుగుల పృథ్విఁ బొందు శిఖిచెల్విన మం
 డివడి విద్యాగర్వంబుచే నిను హీనునిం బలె మాటలాడితి. ఉత్తముల మహిమ
 యింతటిదని తెలియనైతి. నీ క్షమకుం బాతుఁడ, వందనంబు లొనర్చెద.

ఈశ్వ. వలదు, వలదు. మనము మిత్రులము (అనుచునివారించును.)

చిత్రవ. (మంత్రవంకఁ జూచి) మంత్రీ, ఇది సంతోష సమయంబు, నా సుతకు సీమం
 తినికి నీ శుభోదంతంబు దెలిపి పిలిచికొని రమ్మ. రేపు మనమందఱము నిషధకుం
 బోవలయును. అలనతకు సమయంబుకాదు వెడలుదము.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సీమంతినీనాటకము.

—పంచమాంకము-ప్రథమరంగము-నిషధపురి.—

వి వా హ మ ం డ ప ము.

చిత్రవర్త. ఇంద్రసేనుడు, చంద్రాంగదుడు, యుగంధరుడు, ద్వీజులు సీమంతిని? చిత్ర
రేఖ, ముత్తైదువులు.

(సీమంతినీ చంద్రాంగదులు గూర్చునియుందురు.)

పురోహి. రామచంద్రావధానులువారు, ఆలస్యం బేల ? ఫలమంత్రాక్షతు లీ నెఱసిన
పెద్దలకిండు.

రామచం. కానిండు (అనుచు మంత్రాక్షతు లిచ్చును.)

వారా.చ. దశరథు నింటఁ బుట్టి జడ ♦ దారికి శిష్యుఁడునై నిశాటులన్

విశేన మొనర్చి జన్మమును ♦ బెంచి యహల్యను గాచి యీశువిల్

భృశగతిఁ ద్రొంచి జానకినిఁ బెండిలి మైన రఘూద్వహుం డిడున్

గుశలము నీ వధూవరులకున్ నిరతంబు నవారితంబుగన్. 89

మాధవభట్టు.

ఉ. జంపగు చూపులన్ సిరులఁ ♦ జల్లి సుకంబులుఁ జూఱఁ జేయుచున్

సొంపలరారి క్రాలు సిరి ♦ చుట్టలుగుం గల జోదు తొమ్మునన్

దుంపెన లాడుచున్ నృపడిమి ♦ తుందుడుకుల్ దెగటార్చి పెంపులన్

నింపుచు సంతసంబు సిరి ♦ నెయ్యమునం గలిగించుఁ గావుతన్. 90

కేశవాచార్యులు.

ఉ. వెంపరలాడి ముజ్జగము ♦ పెంపు వెలార్చెడి సోకుమూకలన్

జంపఁ గలాని పట్టి నిడు ♦ జన్మపు వేటరి యంచు వేలుపుల్

గుంపులు నేరి వేడ మదిఁ ♦ గూరిమిఁ గట్టులపట్టిఁ గూడుచున్
సొంపెసలొరు దేవ రిడు ♦ సోబనముల్ సిరులు నిరంబుగన్. 91

గోవిందజోన్యులు.

శా. ఇంద్రాగ్న యంతకకర్బురాప్పతిసమి ♦ రేశానమిత్రేశులున్
జంద్రాదిత్యకుజుల్ బుధుండునుసురా ♦ చార్యోశనుల్ మందుఁడున్
సాంద్రోద్దీపులు కణ్వకశ్యపులు వి ♦ శ్వామిత్రవాసిష్ఠు లా
చంద్రార్కంబుగ నీ వధూవరుల ని ♦ న్తంద్రంబుగాఁ బోవుతన్. 92

మధుశూదనయజ్ఞి.

ఉ. ప్రిముడి పుత్రపౌత్రసము ♦ పేతులఁ జేయుచుఁ బెక్కు కాలముల్
సేమ మొసంగి పోతురు వ ♦ సిష్ఠు కుటుంబిని కుంభసంభవున్
భామిని సత్యవంతు లల ♦ నామణి యింద్రుని రాణి ధాతరా
మామణి యాసుదర్శనుని ♦ మానిని యీ సుకుమార కాయులన్.

పురోహితుఁడు (రామచంద్రావధానులంగని) రామచంద్రావధానులు. ఇంక
ముత్తైదువులపని కానిండు. హరితియొత్తవలయును. మనయింటిదానినిరమ్మనుఁడు.

రామ. మన యింటి దనఁగా నెవరండీ ? నా భార్యయా.

పురో. ఏమయా ! అటు మాటలాడెదవు ? నా భార్యనయా పిలువు మనినది.

రామ. ఓ అటులనా ? పిలిచెదను. వేటొక తరుణి వలదా ? ఆరతి పల్లె మొక రెటు
పట్టుదురు ?

పురో. (ఆడంగుల శాస్త్రము పాడుశాస్త్ర) మని పలవరించుచు) ఆవునయా ! ఆగమ
విధి తప్పినను తప్ప వచ్చును. ఆడంగుల విధి తప్పిన దోషము.

రామ. అటులయిన నాయింటి యాపెను బిలుతునా ?

పురో. నా యింటి దానినే పిలువు మని నేఁబలికినది.

రామ. ఆయ్యో పాపమా ! నా భార్యను బిలుతునా యని యడిగితి నండీ.

పురో. ఓ హేలా అటులనా నిజము నిజము ఇంచుక సరసకు రమ్మ.

(రామచంద్రావధానులు సమీపించును)

(చూడుము పల్లెములోఁ బడిన దానిలో మా దానికి మూఁడు భాగములు నీ
భార్యకు మొక భాగము.

రామ. కారణ మేమండీ! మా యింటిది పాటలు పాడును సలక్షణముగా నున్నది.

పురో. (తనలో) (ఈ భక్తిష్ఠున కెన్ని తూరులు నెప్పినను పాటలు నేర్చి కొనదు. ఈ పాటలు లుండిన నేమి?) (ప్రకాశముగా) రామచంద్రావధానులు, అటులయిన మా దానికి చెండు భాగములు. నీ భార్య కొక భాగము.

రామ. స్వామీ! నిజము పరికెదను. పురోహిత్య సామ్యములో మన మేరీతి భాగించి కొన్నను సరి గాని యాడువారి కట్టడములోఁ దబ్బిబ్బయ్యెనేని రారాని చిక్కులు వచ్చును. ఇది వఱకే నా కనుభవ మైనది. పడక యెటులయిన నుండనీ కడుపు చూడ వలదా! నేనే చేయి కాల్చుకొ వలసి వచ్చును.

పురో. అటులయిన నీ భార్య యంత గయ్యాళియా!

రామ. పిటి ముత్తైదువుల కంటె నుత్తమురాలు. నీ భార్యకన్న నూత్రంతలు మేలు.

పురో. ఏమయా ఆ మాటాడెదవు! నా యిల్లాలిని జూచినఁ బెటతెటవలు తల వంచి కొనియెదరే.

రామ. ఎందుకు కలహకంతి యనియా! “స్వప్తమగ్రేభవివ్యతి” కానిండు. మన కేల యాడంగుల కలఁతలు. పంపులు వారే నిర్ధారించి కొనియెదరు.

పురో. అటులయిన వారినిఁ దిలుపుము. ప్రాద్దేనది.

రామ. మంచిదయ్యా పిలిచెదను.

పురోహిత శేషముగారూ! రండి.

శేషము. ఏమయ్యా! నన్నేల పిలిచెదవు? ఊరక యుండలేవా?

రామ. మీ యజమానుల వారు పిలిచెదరమ్మా.

శేషము. నే రాను. నాకు నే యజమానులు లేరు.

రామ. (పురోహితునింగని.) ఏమండీ, చూచితిరా, మీ వారు రానని యెదరు. మఱి యేమివయినను దిలుతునా?

పురో. నిలువ వయ్యా! ఏల త్వరపడియెదవు (అనుచు లేచి) ఏమే జాగ్రత్తగా రా, వారతి యెత్తవలెను.

శేషము. ఏమి చేటలు పిలిచెదరు. నేను రాను, అచటికి వచ్చినచో బాటలు పాడ మని నా గోడు పోసికొనియెదరు.

రామచంద్రావధానులు (తనలో) ఇది యెంతటి గయ్యాళిరా, రాజు లుండు వధ యని కూడఁ జూడదు.)

పురో. లేదే! నీవేమియుఁ బాట పాడ నక్కఱ లేదు. మఱి యేరయినఁ బాడుదురు.

శేషమ్మ. (అటఁబయి న వచ్చెద.)

పురో. మా దానికి సిగ్గు బలము. మంచిది నీ భార్యను బిలువుము.

రామ. ఏమే! వధూవరులకు హారతి యెత్తవలెను, త్వరలోరా?

పార్వ. రా, రా యనుట కేమి. పాటలకు నేను, పణమునకు నామె, మంత్రమునకు మల్లుభట్టు తిండికి యల్లుభట్టు.

రామ. (పురోహితునిం గని, చూచితిరండీ, పణమునకు వచ్చిన పోట్లాట.) (భార్య వంకఁ దిరిగి) అది కాదు, రా, పణము నీవే పంచి యిత్తువు.

పార్వ. అటుఁబయి న వచ్చెద. (అనుచువచ్చును.)

(పార్వతమ్మ, శేషమ్మ, హారతిపల్లెముపట్టికొని)

పార్వ. శేషమ్మగారూ, పాడెదరా?

శేషమ్మ. అవునే మిటారీ! నీ విండుక పాటలమారిగా నుంటఁజేసి నభలో నెంత మిడిసి పడియెదవు. పదుగురిలోఁ బాత్ర లాడుచు నను వెక్కరించెదవు.

పార్వ. ఏమమ్మా! మర్యాదకుఁ బాట పాడుమని యడిగిన నెన్ని మాట లాడెదవు? వచ్చిన కట్టనము గట్టి కొనుటకు నీవు పాటలకు నేనా? పల్లవి నైత మనవే? నా గ్రహచారము, నీతోఁ బల్లెము పట్టి నపు డెల్లఁ బల్లవి లేని పాటలే పాడ వలసి వచ్చును.

శేషమ్మ. మంచిది లే! ధయ్యని యాడకు. పల్లెపుఁ దగ విపు డేల? ముందు తీర్చికొందము. ఇపు డింత పాడి వేయుము.

పార్వ. (వధూవరులకుఁ దాంబూలము లిచ్చి)

— మంగళమహా శ్రీవృత్తము. —

కంపనము లేని యనుకంప జనియింప మన ♦ కాపురముల న్గనుచు త్తోణిన్
సంపదల తంపటలు, సంపతిలి యింపలరు ♦ సంబరమున న్దనరి యీ మా
దంపతులు పెంపుఁగని, తాలిమికిఁ దావులయి ♦ తౌల్య రహితంబుగ రహింపన్
గుంపులుగ భామినులు, గూడికొని శ్రీహరిని ♦ గోరుదు మనారతము భక్తిన్.

(పల్లెము మూడు మార్లు దిప్పుదురు. దంపతులు రత్నములు పల్లెమున వేయఁగా
పార్వతమ్మ పల్లెము తీసుకొని వెళ్లును)

- పురో. (శేషమ్మనుం గని) ఏమే, అటు జబ్బుగాఁ బోయెదవు? ఆయమ పశ్చాత్తము. తీసికొని పోయెను. నీవును ద్వారగాఁ బోయి పంచికొమ్ము.
- శేషమ్మ. జబ్బుగా నడవక పక్షి వలె నెగురుదునా? తెక్కలయినం గట్టు. దానికేమి వయసు మండిపడి పోవుచున్నది. (అనుచునిష్క్రమించును)
- పురో. ఇంద్రసేనమహాప్రభూ: ఇంక దక్షిణకు మొదలిడిన బాగుగా నుండును. దంపతులను దేవతా గృహంబునకుం బిలిచికొని పోదము.
- ఇంద్ర. భూనురోత్తములారా! అటుచేయుడి. దక్షిణకు నిపుడే మొదలిడ వెడలెదను (అందఱును లేచి దంపతులను బిలిచికొని మంగళనాదములతోనిష్క్రమింతురు)

శ్రీ సీమంతినీనాటకము.

— హస్తాంకము - ప్రథమరంగము - కుండిననగరు. —

రాజు చంద్రహానుఁడు, మంత్రిమతిగుప్తుఁడు. సామవంతుఁడు, సుమేధుఁడు.

చంద్ర. వింటివే మతిగుప్తా, నిషధ నేలుచు నిత్య కీర్తి గనిన యింద్రసేనుండు తన నూనునకుం బట్టంబుఁ గట్టి తపంబు సేయ నరణ్యంబుఁ జేరెనట. పుణ్యం బనిన నా మహానుభావుని సొమ్ము. “సుపుత్రః కులదీపకః” అనునది యా చంద్రాంగదుని యెడ సార్థకతఁ జెందెనయా.

మతి. మహాప్రభూ, ఆ చంద్రాంగదుని ప్రతాపంబున కంటె నాతని నహధర్మిణి సీమంతినియొక్క సోమవారవ్రత మహిమ వారి రాజ్యంబునకు వన్నెఁ దెచ్చినది.

చంద్రా. అవునయా, ఆ మహిమ వారి రాజ్యమునకేమి, సర్వ రాజ్యములకు ననవచ్చును కావుననే నకల మహిజనులు మహితముగా నెన్నుచున్నారు. ఆ సతికి నాస్తి యను వచనంబు రాదట.

(భటుఁడు బ్రవేశించి.)

భట. మహాప్రభూ, అగ్రహారంబు నుండి ద్విజకుమారు లిరువురు దర్శనార్థ నేంచేసి ద్వారంబునం గాచి యున్నవారు.

చంద్ర. రానిమ్ము; (భటుఁడు నిష్క్రమించును) (మంత్రి) దిక్కుం జూచి) మతిగు మొక వినోదంబు సలిపెదను. ఆ బ్రాహ్మణ బాలకులు రానిమ్ము, నీ మానమ్ము ధరించి యుండుము.

(ద్విజకుమారులు ప్రవేశించుచున్నారు.)

(సామవంతుఁడు ఫలమంత్రాక్షతలు సేత నుంచికొని రాజుంగని)

ఉ. స్వస్తి సమస్త వైరిజన • సాధన యోగ్య కృపాణ పాణికి
స్వస్తి సమస్త దేవగణ • సాధన యోగ్య సుకర్మ శాలికి

స్వస్తి సమస్త భూమిజన • సాధన యోగ్య మృదూరు వక్త్రకుఁ
స్వస్తి విదర్భ మండల నృ • పాల శిఖామణికిఁ ధ్రువంబుగఁ. 95

(అనుచు ఫలమంత్రాక్షతులిచ్చును రాజందికొనును.)

సుమే. చ. జయమగుఁ గాత శ్రీశక్యప • సంపద లెప్పును గల్గుఁ గాత భూ
వియకము నాయురున్నతుల • వృద్ధి యెసంగెడుఁ గాత సేవకుల్
నయ వినయ ప్రచారులయి • నచ్చిక నుందురు గాత ధాతుణి
చియతినిఁ బ్రోచు నట్టి మతిఁ నీ కిడుఁ గాత మహేశుఁడె త్తటికఁ. 96

(అనుచు ఫలమంత్రాక్షతు లియ్యఁగా రాజందికొని.)

చెంద్ర. స్విజకుమారులారా ! అచ్చిప్తుంతుని వలె వెలయు మీ ముఖ వర్చస్సు మీ
పాండిత్యమును వెల్లడింపఁ జేయు చున్నయది. మీ రేయే విద్యలు నేర్చితిరి.
ఎక్కార్థం బాశించి ననుం జేరితిరి.

సామ. మహాప్రభూ.

శా. సాంతంబయ్యెను వేదశాస్త్రములువే • దాంగంబులు వైద్యరా
ధ్ధాంతంబు ల్గణితంబు లాది గల గ్రంథం • థంబు ల్సమస్తంబులు
దాంతి శృంగురు సేవ నేర్చితిమి మే • ధావంతులై, యైన నా
యంతర్వాణుల వండ నండ గొను దీ • నావేశ మీడాడెడికఁ. 97

సుమే. మహాప్రభూ ! విద్యాభివృద్ధియెందున్నదియో యందు దారిద్ర్య దేవతా సాన్ని
ధ్యంబు సిద్ధంబై యుండు ననునది మా యందు సిద్ధించినది. ఏమి సేయుదుము,
కాననే వటువులుగా నిలిచితిమి.

చెంద్ర. భూసురులారా ! ధనాపేక్షులై వచ్చితిరి కాఁబోలు. ధర్మ మే, ప్రస్తుతము మీ
యోగ్యతకుం దగిన బహూకృతి సేయ నేఁ జాల కున్నాడను. అయిన మీము
వృద్ధమనోరథులఁ జేయ నొనఁపను. (అనుచునించుకయోజన సభినయించి తల
యూచి) వట్టాత్తములారా ! మీ కోరు ధనంబు ఫలించు మార్గం బొకటి
తోచినది.

సామం. మహాప్రభూ ! అదియెద్ది ?

చంద్ర. ద్విజోత్తములారా! నిషధేశుండగు చంద్రాంగదునిసతి సీమంతిని సోమవార ప్రతంబు సేయుచు నాదినంబున ద్విజదంపతులను గౌరీశులుగా నారాధించి వారికి నత్యధిక దక్షిణ లాసంగును. మీలో నొకరు స్త్రీవేషమును ధరించి సతీపతుల భంగి నాసతినిం జేరి మీ యిష్టార్థంబులు పడయుడి, కృతార్థతఁ గనుడి.

సుమే. మహాప్రభూ! ఇంత పాపమా?

ఉ. నిందితులై కొఱం బడమె ♦ నీచపు వంచనఁ జేసి, శవులై కుందమె, ఘోర యాతనల ♦ కు న్లుటిగామె కృతాంత పత్తనం బందు, సమస్తము నైలిసి ♦ యాడఁగ నీ కిటు తొనె? బ్రాహ్మణుం డెందును సత్య శీలముల ♦ కేడుగడై కద యేపు మీతెడిక. 98 రాజవరేణ్యా! మముఁ బోలు శుద్ధ శ్రోత్రియుల కనాచరణీయంబు గదా యిట్టి కుటిల విచారంబు

చంద్ర. చ. ద్విజవరులార! మీరు బహు ♦ విద్యలు నేర్చితి రౌను గాని మీ నిజమగు బుద్ధిజాడ్యమును ♦ నీఁగఁగఁ జాలరు; త్రోణియందు సర్వజనుల నాజ్ఞలో నిడి నృ ♦ పాలకుడౌ ననుఁ గా దటంచు మీ కుఁజనునె యాడ బుద్ధు లివి ♦ కూడవు చేయుడి నా నుడి న్వడిక. భూసురోత్తములారా, “నావిష్ణుః పృథివీపతిః” అనెడి యాశ్వాక్తి మీ రెఱుంగ నదియా? నా యానతి మీఱం దగునా? మీఱినచో మీ కిహపర సుఖంబులు దూరంబులు గావా? నీల మీరీ దురితంబుల పాలయ్యెదరు?

(సామవంతుఁడు సుమేధుఁడు యోజించి.)

సామవం. ప్రభూ, భవద్వాక్యోల్లంఘన చేసి బ్రతుకు పెట్టుల? కర్తానుసారం బయ్యెడు. చంద్ర. ద్విజకుమారులారా, ఇది కదా మీ వివేకతకు వ న్నెఁ దెచ్చు మార్గంబు. ప్రచ్ఛన్న వేషం బభేద్యంబై యుండు నటుల వస్త్రాభరణాద్యలంకృతులఁ గైసేయ పరిచారకులకు నాజ్ఞ యిచ్చెద. ఆ సతీ మణినిం గికురించి యభీష్టావాప్తిఁ గనుడి. వెఱవకుఁడు. సేమముతోఁబొండు లాభముతో రండు.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సీమంతి సీనాటకము.

—గీత ప్రమాంకము - నిషధపురి.—

ప్రథమరంగము - సామవంతుడు - సుమేధుడు.

నామవం. సఖా, పురి నమిపించితిమి. హా! హా! ఏమీ యీ వైభవంబు కంటివే.

రంగడ.

నా. నీటుగ జగిబిగి ♦ నెగడెడు కోటలు.

సు. కోటల నలుగడ ♦ గొటలెడు పేటలు.

నా. పేటల వాటిల ♦ బెరిగిన బొటలు.

సు. బొటల నిరుగడ ♦ బసనగు తోటలు.

నా. తోటల దెరతెర ♦ తొరగెడి యూటలు.

సు. ఊటల తేటల ♦ నూగెడి తేటులు.

నా. తేటుల కోటుల ♦ తేలిక పాటలు.

సు. పాటలు విను పసి ♦ బాలుర యూటలు.

నా. ఆటలకును మది ♦ నలరెడి బోటులు.

సు. బోటుల తియ్యని ♦ పాలుపగు మాటలు.

నా. మాటల మకులయి ♦ మను వాచాటులు.

సు. చాటులు తోయుచు ♦ జనియెడి జోటులు.

నా. జోటుల జొక్కిడి ♦ చొచ్చిన చోటులు.

సు. చోటులు వెదకుచు ♦ సాలసిన మేటులు.

నా. మేటుల చో గొను ♦ మెలతల జూటులు.

సు. జూటుల నెటుగక ♦ చొక్కెడి పాటులు.

సా. పాటులఁ బడి యెగఁ ♦ బాఱెడి దాటులు.

సు. దాటులు వలదనఁ ♦ దగు కను గీటులు.

సా. గీటుల నెడదను ♦ గీతిన తూటులు.

సు. తూటుల మాపను ♦ తొరపడు చేటులు.

సా. చేటుల మాటలఁ ♦ జెలఁగెడి నీటులు.

సు. నీటుల విటులకు ♦ నిలిపిన పీటలు.

సా. పీటల వారల ♦ ప్రియమగు మాటలు.

సు. మాటల చవులకు ♦ మహిఁ గన సాటులు.

సా. సాటులు లేవని ♦ చాఱెడి కూటులు.

సు. కూటులఁ గొలుచును ♦ గొలుచు కిరాటులు

సా. రాటుల రాపిడి ♦ రక్కొను గాటులు.

సు. గాటుల నడఁప న ♦ గరు నీరాటలు.

100

సా. సఖా. ఈపురివై భవంబును గను సంభ్రమంబునఁ దటి మఱచితిమి. ద్విజదంపతులు చాలుచాలుగా బోవుచున్నారు కనుము.

సు. నిజము సఖా (కాదు కాదు) సఖీ, మనమును వేగంబ బోవుదము.

సామవతి. సుమేధా! నా వేషంబున న్యూనత యేమయినం గలదా? చక్కగాఁ జూడుము. ఇపుడే సవరించి కొనియెద.

సుమే. (ఎగాదిగఁ జూచి) సఖీ, ఏ లోపంబును లేదు.

నీ. నీ గొప్ప కొప్పిం ద్రీ ♦ నీలరాశి గమించు

నీ నెసల్ చంద్రీ కాం ♦ తిని హసించు

నీ బొమ ల్కరువిండ్ల ♦ నీటు గీటడగించు

నీ చూపు మరుతూపు ♦ నిగ్గుఁ జూపు

నీ నాస సంపెగ ♦ నిక్కు నుక్కడగించు

నీ చెక్కు టద్దము ♦ త్నెగడెడుఁ గడు

నీ చెవుల్లో కీకాకా ♦ నిర్ణయం బొనరించు

సీ మోవి పల్లవ • నిధిఁ దనర్చు

డా. గీ. వీరదంబులు హీరంబు ♦ శ్రీ రహించు

నే గళంబన శంఖంబ ♦ నాగఁ బరఁగు

సీ మొగంబు మహాపక్ష • నిధిగ నెసగు

గోప మెద్దియు చేదు వి • లోల నయన.

101

సఖీ, యదార్థస్థిల రూప యశావన గర్వంబు సర్వంబు నిర్మూలనంబు నేను నీ
యంగ సౌష్ఠవ ప్రకృష్టత మించు చున్నయది. మంత్రహతమ్మనో నను భయంబు
లేదు. త్వరలో నీమంతినీ గృహంబు నేరుదము.

సామవతి, అటు లయినఁ బోవునము.

(నిష్క్రమింతురు.)

[illegible]

సీమంతిని. కలవాణి, విశుద్ధంపతులు. సామవతి. సుమేధుడు,

సేమంతిని. (ప్రపంచపతులకు వంశనం బొసరించి పూజించి)

జననీ జనకులారా, మీ యభీష్టం బెద్దియో యాన తిచ్చిన భక్తురా లీశ్వరానుగ్రహంబున నెఱవేర్చు నోపును.

భక్త. శ్రీ. గో.దాసముని నల్ల శైవ్యుఁడు • దగినదమ్మ

భూసురో త్తమునకు నిడు ♦ భూమి దాన

మతివ యట్లు గాన నెప్పుది ♦ నవని-దాన

మిచ్చిననుఁ జాలు ద్విజులకు ♦ నేమి వలయు?

102

భార్య. (భర్తనుం గని) ఓకీ నిర్భాగ్యుడా, కర్నకుఁ డయ్యెదవా? మన కేల భూమి? ఆహారమునకు మధుకరవృత్తి లేదా? కామధేనువునుఁ జేరి కాసిప్పున్న విధమ్మున నానచక్రవర్తినిం జేరి భూవానం బడిగితివే? నా శరీరం బంతయు వస్త్రాభరణాద్యలంకృతులం గైసేయుమని యడగ వలదా? నాలుకపై శనైశ్చరగ్గహముండె గాఁ బోలు.

సీమంతిని, తల్లీ! భర్త నేల దూషించెదవు? నీ యభీష్టంబును నెఱవేర్చెద. (పరిచారకునిం బిలిచి) ఓరీ, ఈ భూసురుండు గోరిన భూమియు నీ నతీమణి కోరినవస్త్రాభరణములిచ్చి వీరికి మనోమోదంబుగల్పింపుము.

పరిచార. ఆజ్ఞానుసారంబుఁ గావించెద. (అనుచు దంపతులను బిలిచికొనిపోవును.)

సీమంతిని. (సామవతి సుమేధులపద్ధతుంజని వారింగని) (స్వగతము) ఏమి యచ్చెరువిది! ఈ విప్రాంగన విధం బొకతీరుగా నున్నయది. కానిమ్ము, ఎటు లుండిన నేమి? ఈ దంపతుల నుమామ హేళ్యములుగా నేభజింతును. (సరసం జేరి సుమేధుంగని.)

ఆ. వె. నినుఁ బురాణపురుషుఁ ♦ డని మది నెంచుచు
వందనంబు లిడెద ♦ నందవయ్య

(అనుచునతులిడి సామవతింగని)

సామ. తల్లి నిన్ను సతిగఁ ♦ దలఁచుచు నిపుడు నే
నతు లొనర్తు నీకు ♦ నతుల భక్తి.

103

(అనుచు నతులొనరించును.)

సు.మే.క. చిరకాల మైదువ గ మను

పరమపతివ్రత యటంచుఁ ♦ బ్రఖ్యాతవు గ

మ్మిరవారెడి యీవిగొనం

బరుదారఁగఁ గాంచి కీర్తి ♦ ననువుగఁ గనుమా.

104

సీమంతిని. దంపతులారా. మీ యభీష్టం బెద్ది?

సు. చ. చదివితి నెల్ల శాస్త్రములు ♦ చక్కఁగ నేర్చితి నెల్ల వేదముల్
కుదిరెను సర్వ సంపదలు ♦ కూటికి నింత కొఱంతకాని వే
తెదియును లోపము న్గలుగ ♦ దీశ్వరు సత్కృపచేత నిప్పు డా
కొదవయుఁ దీర్చఁగా ధనముఁ ♦ గోరితిఁ గోమలి యిచ్చి కావుమా.

నతీమణి. వేదతనము ముదిరినది మిగత సంపద లన్నియు నున్నయవి కావున
ధనంబిచ్చిసం జాలు. ఇదియే నా కోరిక.

సీమంతిని. (సామవతిం గని) అంబా, నీ యభీష్టం బెద్ది?

సామవతి. సతీమణీ, భర్త యభీష్టంబునకు వెలిగా భార్య కోరున జేమి యున్నది! భర్త కోరికయే నా కోరిక.

సీమంతిని. (పరిచారకునిం గని) ఓరీ, ఈ దంపతులను ధనాగారంబునకుం గొని పోయి పుష్కలధనం బిచ్చి పంపుము.

పరిచా. ఆజ్ఞానుసారంబుగ వర్తిలెద (అనుచుఁ బిలిచి కొనిపోవును.)

సీమంతిని. (కలవాణింగని) కలవాణీ, ఇతర దంపతు లేరు నిదివఱకు రారు గదా, త్వరలో బిలిపింపుము. గృహంబునఁ గాచి యుండెద.

(అనుచు నిష్క్రమింతురు.)

—కృత్య తీయ రంగము.—

సామవతి, సుమేధుడు.

సామవతి. ఏల, నడిగా నడచెదవు? అబలలు మందయానలు గదా?

సుమే. సఖా, బూటకము లింక నేల? కార్యంబు సిద్ధించెను. నీవలసి యుండినచో నీ రాత్రి నిద్ర నివసించి యలంతఁ దీర్చికొని యాదయమున లేచి పురిఁ జేరు దము. సాయంసమయ మైనది. ఈ తటాకంబుఁ జేరి సంద్య కృత్యంబులు దీర్చి కొందము. నీవేసం బింక వదలుము.

ఉ. ఇత్తటి నత్తమిల్లెఁ గను • మిద్దెస భానునిఁ జిత్త మంజికన్
హత్తఁగ నీక యింక నున • మంకిలి కగ్గముఁ గాక యుండఁగాఁ
జిత్తముఁ దేర్చి యీ వనముఁ జేరుచు బూమియ నీఁగఁగా నగున్
బిత్తరి రూపుఁ దాల్చి యెటువీటికిఁ బో నగు మాన హానిగన్. 106

సామవతి. ప్రియుఁడా చిత్రంబులు గదా నీ వచనంబులు, యదార్థాంగనకు వేషం జేమి? వేషధారిగా నే నగు పడియెదనా?

సుమే. సఖా, నినుఁ జూచినచో స్త్రీలు తల వంచికొని యెదరు. అందున సందియం జేమియు లేదు, నీ ముఖ విలాస మసదృశము గా నున్న యది.

మ. సకియా, నీ ముఖ చంద్రుఁ దిగ్విజయమున్ • సైరింపఁగా లేక కా
నక వెన్నంటుచు నీ శిరంబు పయి నుం • డ న్నిల్పెఁ గాలాహినిన్.

సకలాశేషులఁ గెల్చునీ దృగళి పుంజం బంచుఁ దా నెంచి చం
పకమి నైవరిని వద్ద నుంచె నజుఁ డాపాగల్భ్యముం గంటివే. 107
ఇట్టి నీ రూపంబున నే లోపంబును లేదు. ఆయన నిటు లంట సరికాదు. నీ
నిజరూపంబు ధరింపుము.

సామవతి. (సిగ్గుతో సరసం జేరి,) నాయకా, నా నిజరూపముతో నున్నదానను. నాకు
వేఱు రూప మెచ్చట వచ్చును. ధరించు లేమి?
నుమే, సఖా, చాలుఁ జాలు నీవేళాకోళములు. నీ పురుష రూపంబు గైకొనుము. మాయా
మానినీత్వము వదలుము.

సామవతి. కాంతా, నీ విఁకను భ్రాంతి వదల వేల? నేను నిజమగు స్త్రీని. పురుషుఁడను
గాను, నీవే నా పురుషుఁడవు. (అనుచు గేల్వట్టును. నుమేఁ డిండుక దూరం
బున కేగును) నాథా, దూరం బేగెద వేల! విరహహృద్దీపకము లిచ్చట నిన్ని
జత కూడి యుండ నే నెటు నైతు! ప్రియతమా, ఈ తరువున నుండు శారీ
శారికల తీరెంతముచ్చటగా నున్నది!

ఉ. సగ్గిసముగ్గిస ల్వడుచు • శారిక కోరిక లీరికెత్తఁ దా
సిగ్గటి భర్తనుం గలసి • సేదల సగ్గుచు నిగ్గులాడుచున్
లగ్గులు గాంచు రీతిఁ గని • లాలన సేయుమ నన్నుఁ బోవుమా
యగ్గల మయ్యె నంగజునియచ్చల మిత్తటి సైఁప నేర్తునే? 108
(అనుచు మరల నమిపించును.)

నుమే. సఖా, ఏమి యీ విపరీతచర్య? అవమానాస్పదంబు.

సామవతి. క. విపరీతము గాదోపియ

యపపాడియుఁ గాదు నిక్క • మగు కన్యనునన్
దపియింప నేల? యిఁక నను

గృపఁ బోవుమ యతను నదటు • గినుమాడి వెసన్. 109

నుమేధా. జాల మిఁక నిమిష మైనను దాళఁ జాల. నన్నేలుము.

(అనుచుఁ గేలు గట్టిగాఁ బట్టును)

నుమే. సఖా, హాస్యంబునకుఁ బరిమితి లేదా? ఏమి యీ విదూషక విద్య! ఎపుడు వేర్చి
తివి? ఛీ ఛీ చాలుఁ జాలు వలదు వలదు.

పామరతి: సుమేధా, నే నెంత తెలిపినను నామాట యందు నమ్మిక తోచదు గదా? ఏమి
సేయుదు, నాథా విను మొక విశేషంబుఁ దెలిపెద.

సీ. అలనాఁడు వాయన ♦ మందిన తఱి నుండి
నిజ మగు నెలతనై ♦ నెగడు దాన
గుట్టుఁ దాపఁగఁ జూచి ♦ పట్టఁగ లేనై తి
నంగజు నలడడి ♦ యధిక మయ్యె
అఱమఱ వల దిఁక ♦ నరయుమా నను నీవు
నఱగొఱ యించుక ♦ యైన వలదు
కబరీ భరమ్మును ♦ గను విచ్చి కనుగొమ్ము
పుట్టినట్టిదొ గాక ♦ పెట్టినదియొ.

తే-గీ. మొగము కనుఁగవ మెడ నడుములను గనుము
నమ్మ కున్నను నీ కెద్ది ♦ నమ్మిక యగు
నట్టి యనువుల నరయుచు ♦ దిట్ట వగుము
కాని విడనాడ నొపను ♦ గంతు దాడి.

110

(అనుచుఁ బైన వ్రాలును.)

సుమే. (ఎగాదిగఁ జూచి విహ్వలుడై దూరంబున కేగి).

మ. అలమౌక న్నను నాఁకపెట్టి యలమఁన్నా వ్రయంబె! యీ రాక నీ
కలవా టాయెనె! యెంత వాకొనిన నీ! వాలింప వేమందు ని
చ్చలు శాస్త్రాధ్యయనాది చింతనల శఁ శ్వత్కీర్తియుం గన్న మా
కులమం దీ వ్యభిచార దోష మగునే! కోల్పాటుఁ జింతింపవే. 111

చీ చీ, నీ మార్గంబు నత్కులాచార విచారంబునకు దూరంబు. హా, హా, ఆ
పత్రివతాశిరోమణీ సుచరిత్రంబు మము నింతటి దురిత ఫలం బిహంబున నను
భవింపం జేసెఁ గదా, కటకటా, రాజు మాట విని రట్టడి పాల్గైతిమి.

ఆ. వె. అవని పాలు నాన ♦ నచ్చికంబును లేక
యావటముగ నిటుల ♦ నాచరించి

యఘ మనర్ఘ్య ముగను ♦ నార్జించితిమి కటా
తైలియే నలయు దీనిఁదొలఁచు విధము.

112

హా, హా. ఏకదేశంబున మన మిటు లుంట దోషాస్పదంబు. ఈ రాత్రియే
మెల్లన నడచి పురిఁ జేరుదము. నా హితంబు చెవి యొగ్గివినుము. మన తలిదం
డ్రుల కీ యుదంతంబు నివేదించి వారి యానతి రీతి నాచరింతము.

సామవం. (నిట్టూర్పు విడుచుచు) సుమేధా, నీవు నా భర్తవని త్రికరణ శుద్ధిగా నమ్మి
నీ మాట జవదాటుట నా బోటి బోటికి హితము కాదు కావున నీ యాజ్ఞ
శిరస్థాపించెద.

సుమే. అటు లయిన నీ రాత్రియే పురిఁ జేరుదము రమ్మ.

(నిష్క్రమింతురు.)

శ్రీ

సీమంతినీనాటకము.

— ❖ అష్టమాంకము - ప్రథమరంగము. ❖ —

చంద్రహానుడు. మతిగుప్తుడు, సారస్వతుడు, సామవతి, భటులు.

చంద్ర. (మతిగుప్తునింజూచి) మతిగుప్తా, నాఁడావిప్రకుమారకులఁ గిగురించి యందొకరికి స్త్రీవేషంబు వేయించి పంపియంటిని గదా, వారాసీమంతినీసతిం జేరి యభీష్టంబు లొంది యుందురుగదా.

మతిగు. ప్రభూ, ఆ సతీమహిమాతిరేకంబున నీ మంత్రంబుహతంబై యుండవచ్చునని నాకుం దోచెడు.

చంద్ర. మతిగుప్తా, అటు లేనాటికినిఁ గాదు. స్త్రీ వేషంబయినను నిజమగు స్త్రీగ నగుపడుచుండెను.

(ద్వారంబునఁ గలకలము.)

భటుడు. ఎవడయానీవు? అటుల త్రోసికొని పోయెదవు? నిలు నిలు సమయంబుగాదిది. సారస్వ. ఓరీభ్రష్టా, సమయమేమి, అడ్డగించిన నిను సడ్డు నేయవారెవరు? (అనుచు సామవతిని నచటనే వదిలి త్రోసికొని రాజనమ్ముఖమ్మున వచ్చి యాక్షేక్షణము లతోఁ బలకాలున క్రిందఁ బడవేయును.)

చంద్ర. (వెఱచి లేచి) ద్విజోత్తమా, నతులొనరించెద,

సారస్వ. ఛీ, చండాలా, నీ వందనంబు లేరందుదురు? నా కుల మేపు మాపెఁ గదా నీ యపచారంబు. ఇపు డీశుష్కపచారంబు లేల?

ఉ. వింతల వాడ విపు వసు ♦ ధేశ్వర! యింతలు సేయ నొపితే!

వింతలె రాజన త్తముల ♦ విపులు వేడుట దీనవృత్తిమై?

చెంత ధనంబు లేనియెడ ♦ జింతయె పొమ్మన! నిట్టి దౌష్ట్యమీ

వింతగఁ జేయ దైత్యమువహించితే! విపులు వంచనార్హులే! 113

ఛీ దురాత్మకా, నీ యట్టి నీచాధముని ముఖదర్శనంబు పాపమాలంబు.

చంద్ర. విప్రోత్తమా, అకారణంబుగఁ గినియుటేల! నేనంతటి పాపకృత్యం బేమొనరించుతిని?

సారస్వ. క్షత్రియాధమా, కతంబెఱుంగని వానిం బలె నా మ్రోల నటించెదవా?

చ. ధరణివిభుల్ ద్విజన్తులను • ధర్మపథంబున నిల్చి పోతు రి
క్కరణిని నన్యవంచనకుఁ • గట్టడి సేతురె? దిక్కు లేదయో
యరయఁగ నెందు! నింతయడియావడి రాజులు సేసిరేని నె

వ్వరి కిడనౌ మెఱల్! వసుధఁబాడిగనన్ బడి పూడిపోయెనే? 114

ఓరీ, క్షత్రియవంశనాశకా, నీవంచనకు వేతేరును లేరైరా? అకటకటా! తపః
ఫలంబునఁ గనిన సుగుణాన్వితుని నాసుతుని సుతనుఁ జేసితివే? ననుం దుర్గతికిం
ద్రోసితివే? ఇట్టి దౌష్ట్యమున ముదమందితివే? నిన్నేమనిన నామనస్తాపంబుఁ
దీటును?

(చంద్రహాసుఁడు తిచ్చవడి నిలుచును.)

మతిగు. భూసురవరా, సత్వగుణప్రధానులగు మిముఁ బోలు మహనీయు లాగ్రహగ్ర
హ పీడితులౌట యనుచితము. ఉపశమింపుడు. కినుకకుం గత మెఱింగింపుడు.

సారస్వ. మతిగుప్తా, నే నేమని వాకొందు,

క. యాచకుఁడై నా సుతుఁడీ
నీచాధము వేడ, వీడు • నిర్గుణుఁడై సం
కోచము లేకిటు సేసెను

బ్రాచితమే వలయుఁ బలుక • వాసియుఁ బాసెన్.

115

హా, హా. మంత్రీ, పుత్రహీనతచే దుర్గతికిన్ గుఱియైతిని. అకటా.

క. గర్భమునఁ బుత్రుఁ డొకఁడా
విరూపుతుండయ్యె నాకు. • వీతనయుండీ
నిర్భాగ్యుం డీజేఁడా

యర్భకునిన్ యువతిఁ జేసె • నయ్యో మంత్రీ.

116

(అనుచు వడిగాఁ బోయి సామవతినిం దెచ్చి మోల నిలిపి) కంటివే మతిగుప్తా
ఈ దౌర్గత్యంబు నేనేమని వాకొందు.

చంద్ర. (భయవిహ్వలత) (స్వగతము) ఎంతటి సంతాపంబు సంఘటించితి నీ వృద్ధ భూసురునకు! ఎంతటి దురితంబు లొనరించితి నా సీమంతినీ పత్నివతాశరీ నుడికి! హా హా.

క. వైజ లడుగ రాజు లిచ్చుట
చిజమగు భర్తంబు దీని • నీటఁ గలిపి నేఁ
గుజనుల పోకడఁ బోయితి

వృజనవృజ మేచి యశమువీటిం బుచ్చెన్. 117

(భూసురునిదిక్కుంగని) భూసురోత్తమా నేనసరాధిని. హంతవృందను. శిష్యుఁడను. దేవా, నీయాగ్రహంబున నను హతముఁ జేసిన నాకదియ యనుగ్రహంబైయుండు. పంచమహాపాతకంబునకుం బలె నీ యఘవిమోచనంబునకుఁ బోయితింబు వేఱొందులేదు (అనుచుఁబాదంబులపైవ్రాల్చును)

పాంశ్య. (స్వగతము). హా. ఈ ధరావరుండు పశ్చాత్తాపతప్తుఁ డగుచున్నవాఁడు. నా గ్రహచారమున కితఁ జేమి సేయును, ఊఱడించెద.

చ. చరవరి లెమ్ములెమ్ము, వ్యస • నమ్మున నేమి బ్రయోజనమ్ము? మీఁ
దరియక చేయు కర్మఫల • మాఁగునెయ్యాపిన? వల్లటన్న? భూ
వరకృతపాతకమ్ములకు • బోవ్వాణుఁడే గద యాలవాల మీ
మరితము నాది, నిక్కమిది • దుఃఖము నీ కదియేల, వీడుమా.

ఆ సీమంతినీ సతి రెండవ శర్వాణియే యని యెఱుంగక యొసరించిన యపచారముందీ.

క. ఏతన్నాత్రిమె యా సతి
చాతవ్రత్య పృథావ • ఫల మిది! దీనిన్
మాతఁడే వీడఁగ? నా

మాత జగన్నాత గౌరి, మమత మఱచినన్. 119

చంద్ర. ఈదురితమునకు విమోచనం బా పరమేశ్వరీ చరణారవిందార్చనందక్కి వేఱొక్క తెఱంగునంగాదు, కృతపడిన పనికిఁ గుతిలఁ బడ నేమి ప్రయోజనంబుగ? నేనిప్పుడ తపోవనంబునకేగి హైమవతి నారాధింతును.

చంద్ర. గురువర్యా, భవద్వచనంబులు, నాకును బరమహితోపదేశములుగా నున్నయవి. పూజనీయులగు మిముఁ బోలు పురోహితులం బురస్కరించికొని యస్పరమే శ్వరి నారాధించి నా దురితంబుఁ దొలఁచికొనియెద. ప్రస్తుతమిద్దియకర్త వ్యంబు. పాపభరంబున మృగ్గుచుండు శరీరంబుచే రాజ్యభారంబు నైరింప నొఁప. ఇచట నుండ నొఁప. గురువర్యా, అనుగ్రహించి లెండు పోవుదము. సారస్వ. (అలోచన నభినయించి తలయూఁచి) చంద్రహాసా, నీయుద్యమంబు ప్రాజ్ఞజ నైక సమ్మతముగా నున్నయది. మంచిది. ఇదియే శుభదినము. మనము వెళ్లుదము.

(నిష్క్రమింతురు.)

—❖ ద్వితీయరంగము - వనము. ❖—

సారస్వతుఁడు, చంద్రహాసుఁడు, తపోవనంబుననుండు గౌరీమందిరంబునందుందురు సారస్వతుఁడు మాసమూనితపంబొనరించుచుండును.

చంద్రహాసుఁడు,

సీ. సర్వసంక్షోభిణి ♦ సర్వవిద్రావిణి, సర్వస్వరూపిణి ♦ శర్వరాణి
సర్వవశంకరి ♦ సర్వప్రియంకరి, సర్వాంగసుందరి ♦ శంభునారి
సర్వసమ్మోహిని ♦ సర్వసంస్తంభిని. సర్వార్థదాయిని ♦ సర్వజనని
సర్వరహస్యార్థసాధకయోగిని. సర్వమోదిని యథుశమని జనని

తే. గీ. త్రిపురమాలిని త్రిపురశ్రీ ♦ త్రిపురమాత
త్రిపురసుందరి నిన్నునే ♦ దృఢము గాను
నమ్మి భజియింతు భక్తిని ♦ నతు లొనర్తు
నభయ దానం బొసంగవే ♦ యంబ వేగ.

120

తల్లి. నినుఁ దప్ప వేటు దైవంబు నేఁగానను.

సీ. పాశాంకుశాభయ ♦ వరదశయా, దయా
పాంగహర్షితవివి ♦ ధార్థినిచయ
వాణీరమాసేవ్య ♦ పార్శ్వద్వయా, ప్రియా

శయపోషితాశేష ♦ జననికాయ
బ్రహ్మాది సకలము ♦ రస్తుత పదపద్మ
పద్మాసనాసీన ♦ భక్తసులభ
ప్రాలేయశైల సం ♦ భవ భవదేహార్థ
ధారిణి సాభాగ్య ♦ దాననిరత.

తే. గీ. శిశును కేశావనాంచిత ♦ శివమహేశి

సర్వమంగళ శంకరి ♦ సంతరింపు

మమ్మ నీభక్తునిని నన్ను ♦ సతిశయ కృప

నీకు నతులివె కావెందు ♦ లోకజనని.

121

(న తి వృ త్త ము.)

శ్రీవరవాగీశనుతే ♦ శ్రీశివసహితే ♦ శ్రితదే గుణకలితే
సేవక లోకావన సా ♦ శీల్యసువసతే ♦ స్థిరభక్తి సుమహితే
భావుకదే దేహి శుభం ♦ భావజ వినుతే ♦ భగవత్యయిలలితే
శ్రీవరదే దేవి మహా ♦ సేనజననితే ♦ శివదే నతిరయితే.

122

శా. అంబా: భూసురపుత్రు లర్భకులున ♦ న్నర్థార్థలై వేడఁ బా
పంబు చెన్నక నేను హేళనమతిన్ ♦ వంచించి దాంపత్య భా
వంబు న్నారెకిఁ గల్గ నందొకరికిన్ ♦ వాల్గంటి వేసంబు ర
మృంబౌ నట్టులఁ బన్న నద్దియె నిజం ♦ బయ్యె న్భవచ్ఛక్తిచేన్.

అంబా. భక్తపరాధీనురాలవను నీ బిరుదు త్వదీయ పాదాంబుజంబులే శరణాంబుని
నమ్మిన సీమంతినీ సాధ్వీమణియందు సార్థక పఠిచితివి. జననీ, ఆసతి సీమంతినీ ప్రభా
వంబు నైరింపక భూసురసుతులకిర్వరకుఁ గృత్రిమ దాంపత్యంబుఁ గల్పించి యాప
త్రివతామణిని వంచించు దలంచితి. నీభక్తురాలియమోఘమహిమచే ద్విజపుత్రుం
డు స్త్రీరత్నంబయ్యె, ఈవృద్ధబ్రాహ్మణునకేక పుత్రవిషయంబుగావున గతిగానక
వ్యభఁజెందెడు. ఇంతటిదురితంబునకుం గారణంబునేన, జననీ; ఆస్త్రీని మరలఁ

బురుషునిగానొనర్చి యాపాతకంబునుండి నన్ను స్వేలువడఁ జేయుదువని నతులొనరించి వేఁడెదను. కరుణింపవేతల్లి, (నతులొనర్చును)

(గర్భగృహమునందుండి పార్వతి ప్రత్యక్షమై).

పార్వతి. భక్తాగ్రేసరా, నీభక్తికిమెచ్చితి. త్రికరణశుద్ధిగనెత్తటి నేమటక చిత్తమున నన్నుభజించుచుండునాభక్తురాలు నీమంతిని నాకంటెనధికురాలు. ఆసత్ప్రవతా మణివచనంబమోఘము. దానిమార్పనశక్యంబు. ఆసతీమణితలఁచినట్లు వారిరువురుజాయాపతులై యుందురుగాత, ఆసారస్వతునకు లోకఖ్యాతింగను నుతుఁడుదభివిల్లు. అట్టినుతునిచే సారస్వతుండుసద్గతి నొందు. ఇద్దియనావరము, (అంతర్ధానమగును.)

సారస్వ. (హర్షంబునలేచి) చంద్రహాసా, జగదంబ వాక్యంబమోఘంబు. దీనికంటె హెచ్చుమనము బడయంజాలము. పుత్రుండుగదా సద్గతికి ముఖ్యము. అద్దిసిద్ధించెను. మనమిపుడు పురింజేరి వారిరువురకుఁ బరిణయమహోత్సవంబొనర్తము. లెమ్ము. చంద్ర- గురువరా, మీయానతిశిరసావహించెద, మీనుతునకు రాజ్యార్ఘ్యంబిచ్చెద, రండుపోదము.

(నిష్క్రమింతురు).

తృతీయరంగము.

— ❖ వివాహమండపము. ❖ —

వధూవరులగు సుమేధుఁడు, సామవతి పెండ్లిపీటలపైఁ గూర్చుండియుందురు. భరద్వాజముని. వేదమిత్రుఁడు. సారస్వతుఁడు. విప్రులు, చంద్రహాసుఁడు, బ్రాహ్మణ సువాసినులు గూర్చుండి యుందురు. పురోహితుఁడు మంత్రోక్షతలపల్లెరముతీసికొని యందఱకు మంత్రోక్షతలిచ్చును. విప్రిలాశీర్వడింప నారంభింతురు.

విశవరుఁడు,

ఉ. శ్రీ విలసిల్లఁ జేరెదను • జెల్వుగ నీలగవాక్షలక్షితం
బౌ వరహేమపుత్రికగ • స్వాశ్రితు లెంచఁగ నత్కటాక్షవీ
క్షావిభవంబునం బరఁగి • సర్వజగంబుల లీల నేలు న
ద్వేవుఁ డిడున్ జిరాయువును • దృష్టిని శాశ్వత మంగళంబులన్ .

మఱియొకద్విజుఁడు,

ఉ. ఏవరుఁ డాధరాధరుని ♦ యెమ్మెలపట్టి తపంబు మెచ్చుచున్
భావజ్వలె రియన్ బిరుదు ♦ బాసి యనారత మాసతీరతిన్
భావితుఁడై గృహమతిని ♦ భామ కొసంగెను దేహభాగ మ
ద్దేవుఁ డిడున్ జిరాయువును ♦ దృప్తిని శాశ్వత మంగళంబులన్.

వేటొక బ్రాహ్మణుఁడు.

ఉ. భావిత సర్వభాషలకుఁ ♦ బాలకురాలయి తత్సర్వరూపయై
సేవకులౌ జనంబులను ♦ జెన్నుగఁబెంచెడి తల్లియై వహిన్
దేవమనుష్యతాపస త ♦ తిస్తుత యశా సతి వాణిఁ బోచు న
ద్దేవుఁ డిడున్ జిరాయువును ♦ దృప్తిని శాశ్వత మంగళంబులన్.126

భూసురుఁడు,

ఉ. ఏ వరదుం డినుండును స ♦ దీశుఁడు మంగళుఁడు నృధుండు గీ
ద్దేవుఁడు గావ్యవంద్యుఁడు సు ♦ ధీస్తుతసుస్థిరనామకుండు ఛా
యావినుతుం డుదారుఁడు స ♦ మంచిత భక్తశుభావహుండు న
ద్దేవుఁ డిడున్ జిరాయువును ♦ దృప్తిని శాశ్వత మంగళంబులన్.127

దీక్షితుఁడు,

ఉ. దేవవిభుప్రభుండు ద్విజ ♦ దేవుఁడు ధర్మవిభుండు కర్మరా
ఖ్యావిదితుండు జీవనపుఁ ♦ డాశుగుఁ డర్థదుఁ డీశుఁ డేడు ది
గ్దేవత మంచు స్తుత్యుఁడున ♦ దారుఁడు సత్పరివారుఁడౌను ద
ద్దేవుఁ డిడున్ జిరాయువును ♦ దృప్తిని శాశ్వత మంగళంబులన్.128

సోమయాజి.

ఉ. ఏ వరవంద్యుఁ డీశ్వరస ♦ మీహితజన్ముఁడు దానవీరుఁడున్
శ్రీవరరూపుఁడౌ మునివ ♦ రిష్టుఁడు వానర రూపభీముఁడున్

సేవితరాముఁడున్ గృపుఁడుశ్రీకర్తై వమహామహుండు న
ద్వేపుఁ డిడున్ జిరాయువును♦దృష్టిని శాశ్వత మంగళంబులన్.129
పురోహితుఁడు.

ఉ. దై వతకోటినిం గనిన ♦ తండ్రి త్రిమూర్తులఁ గన్న మేటి సీ
తావిభు విందుఁ జేసిన యు ♦ దారుఁడు శ్రీరఘురాము నుజ్జయున్
దేవపతిప్రశాసకుఁడు ♦ దీ ప్తచరితుఁడ రుంధతేశుఁడ
ద్వేపుఁ డిడున్ జిరాయువును♦దృష్టిని శాశ్వత మంగళంబులన్.130

ఉ. సేవక లోకపాలన వి ♦ శేషమతిన్ ఘృష కూర్త పోత్రి కూ
పావహుఁడై నృసింహుఁడుగ♦నై వడుఁగయ్యుఁదిరామరూపుఁడై
పావనబుద్ధమూర్తిగను ♦ భాసిలి కల్కిగనై వెలుంగు న
ద్వేపుఁ డిడున్ జిరాయువును♦దృష్టిని శాశ్వతమంగళంబులన్.131

(పురోహితుఁడు లేచి).

పురోహి. ఏమండి సారస్వతులు; మగవారి పని ముగిసినది, శేషమంతయు నాడంగుల
పనియ (అనుచు ముత్తైదువుల దిక్కుఁ జూచి) ఏమమ్మ శేషమ్మగారు! వచ్చి
హారతి యెత్తుదురా!

శేషమ్మ. మంచిదండి (అనుచు మఱియొక ముత్తైదువునుం జూచి) ఏమే నీవు పోయి
హారతి యెత్తుము.

అండ్లమ్మ. నేఁబోవునదేమి! నీవును నీబిడ్డ యున్నారు గదా, హారతి యెత్తుటకు మీరిరు
వురు చాలరా!

శేషమ్మ. కోపమేల? నీవు చక్కఁగాఁ బాడుదువని చెప్పితిని. వలదన్న వదలుము. మేమే
యెత్తెదము. (బిడ్డనుంజూచి) ఏమే, నరసు! లేమ్మ, అంచలు తప్పించుకొనియెద
రుమన కెటు తప్పను. ఆరతి పల్లెరము సిద్ధము సేయుము.

నర్మసమ్మ. సిద్ధముగ నున్నయది లేమ్మ.

(హారతి పల్లెమెత్తికొని వధూవరుల యెదుట నిలుతురు)

శేషమ్మ. సరసు! పాట పాడుము.

సరసమ్మ. పోవే, నాకు సిగ్గుగా నున్నది. నీవేపాడుము.

శేషమ్మ. సిగ్గేమిసిగ్గే! క్రొత్తవారెవరున్నారు? అందఱు మనవారేకదా!

సరసు. ఏపాటఁ బాడుదు నే?

శేషమ్మ. మంగళౌషహమయిన పద్యములు చెప్పము.

సరసు. మంగళౌరతిఁ బద్యమునఁ జెప్పదురేమే?

శేషమ్మ. ఇప్పుడదియ యాచారము. మంత్రములు వదలి మగవారు పద్యములు చెప్పి యాకీర్వదింపలేదా?

సరసమ్మ. నిజము, అటులయినబాడెద.

ఫాలాశదళ వృత్తము.

సరసరసభరితముగ ♦ సరసిజముఖుల్ మే ।

లరయుచును గరివరదు ♦ నధికముగఁ బాడన్ ।

దురితహారుఁ డమరవర ♦ దుఁడు మనము మెచ్చన్ ।

పరమశుభ మిరువురకుఁ ♦ బదిలముగ నిచ్చన్॥

132

మంగళమహాశ్రీ వృత్తము.

శ్రీవిభవయుక్తుడయి ♦ చిత్తభవరక్తుడయి ♦ సిద్ధజనముక్తికినిజోడై ।

దేవగణసక్తుడయి ♦ దీనగుణరిక్తుడయి ♦ తేజరిలుమాధవుఁడుమీకున్ ।

బావనపుజీవనము ♦ పాయనియశోధనము ♦ ప్రాభవమునిచ్చెడునటంచున్ ।

భావమునఁగోరుచును ♦ భామినులుభక్తిమెయిఁ ♦ బాడెదముమంగళమహాశ్రీ॥

(పల్లెకమునందు వసూలులు వరహాలువేయఁగా ముత్తైదువులు నిష్క్రమింతురు.)

భరద్వాజుఁడు. (లేచి) సుమేధా. ఈసభ్యులి యాశీర్వాదఫలంబు మీక పరిమితశ్రేయః ప్రదంబు. ఇంతకంటెనధికంబు నీవుగోరునదియేమున్నది? ముగంబు న్న మనుము.

సుమేధుఁడు. గురువర్యా. గురుతరాఘంబు మానసభూమి నూపరంబుఁజేయఁ నంతో వబీజం బందు నాటుపెటుల!

నిదానవృత్తము. నివేదింతుఁదాపసవర ♦ నిక్కమక్కటా |

యవాప్తాఘరోగభరితుఁ ♦ డైతి దానినిన్ |

నివారించునొషధమును ♦ నేనుగాన నా |

భవానీశపాదకమల ♦ భక్తిదప్పగన్ ||

134

తపోధనా. ఆపత్రివతాశిరోమణికి నీమంతినీనతికి నేనార్చిన యపచారం బవాచ్యంబు.

కం. ఈజనపాలుని పాపం |

బాజగేదంబార్చనమున ♦ నపహృతమయ్యెన్ |

నేజేసినపాతక మే |

యేజన్మమునందు నన్ను ♦ నేచునె తిరమై? ||

135

ఋషిశ్రేష్ఠా. మత్కృతాఘవిమోచనం బా యశ్చర్ణామృత్యుంజయుల పదకమల సేవనంబునఁదక్క వేటొక్కటిం గానను. వారినిదర్శించు మార్గంబెద్ది?

భరద్వాజుఁడు. సుమేధా: నీవిటు చింతింపవలదు. నీపాపంబుఁబాపు సుపాయంబొక్క టి యున్నది. అదినులభసాశ్యంబు.

మ. సతినీమంతిని శాంకరీసతికినిన్ ♦ సామ్యంబగున్ గాన దు |

ష్కృతముల్వాయును నిత్యమాసతిని భక్తిమానసంబందును |

స్థితఁగాఁజేసి భజింపుమా తలఁపుమా ♦ శ్రేయంబగునీకు సం |

తతసాభాగ్యములబ్బు నీదయితకున్ ♦ సాంద్రంబుగా నీభువిన్ ||

సుమేధా: ఆ సతీస్మరణయే నీదురితమునకు నివారణంబగు. మఁతేదియున్వలదు, సుమేధుఁడు. మునికులొత్తమా: తమ హితబోధనమ్ము నామదికి నవాసమ్మతమ్ము. సాక్షా దపర్ణావతారంబున ధారుణినున్న నీమంతినీనతీశిరోమణిని దర్శింపకున్న నాజన్మసార్థకమగుటెటుల?

* నూతనవృత్తము. చతుర్దశచ్ఛందంబగు శక్వరియంగు 5610వ వృత్తము. గణములు య. జ. న. ర. వగణములు, 10వ యక్షరముయతి, దీనినిఁ బాటగా హిందూస్థానీరాగము రూపకతాళములొక బాడనగును,

ఉ. ఆ నిషధేశుదార జగఁ దంబను భక్తినిఁ బూజనల్పి తా ।
 మానవదుర్లభంబయిన ఁ మాన్యతఁగాంచె సువాసిసీత్యమున్ ।
 న్యూనతలేకయందె యశఁ ముర్విని నిల్పెను శాశ్వతంబుగాఁ ।
 గాన వసుంధరాంబికగఁ గ్రాలెడు సాధ్వీనిఁ గాంచివచ్చెదన్ ॥137

వేదమిత్రుడు. పుత్రాః సీయుద్యమంబు స్తుతిపాత్రంబు. అవశ్యాచరణీయంబు. వధూవ
 రులిరువురుం జని యాసాధ్వీలలామనుం గాంచి మాయపరాధంబు సైపుమని
 వేడికొనిరండు. మీదుష్కృతమునకిదియై నిష్కృతి.

చంద్రహాసుడు. (లేచి) సభ్యులారా మత్స్యతాఘశాంతికై యా త్రిలోకమాతను గు
 తించి తసంబానర్ప శాంకరి ప్రసన్నురాలై తనభక్తురాలు సీమంతిని తనకంటె
 నత్యధికురాలని యానతిచ్చెను. నిజంబద్దియేయని నామసోనిశ్చయము. కా
 వున మనరాష్ట్రమునందలి సకలకులకులాంగనలెల్లరు సోమవారప్రతంబాచరించి
 సీమంతినీసతియుంబలె సమస్తసౌభాగ్యంబు లంగనలయును, మఱియును మన
 దేశమునందుం డున శేషజనులును మఱియుఖ్యంబుగంబరిణయానంతరంబున వధూ
 వరులును సీమంతినీ నందర్శనంబుఁ జేయవలయును. ఇదియే శాస్త్రవిధిగా
 నెంచి యాచరింపవలయును. (మంత్రదిక్కుంజూచి) మతిగుప్తా. సీమంతినీప్ర
 భావంబు మన రాష్ట్రమునందెల్లడఁ బ్రకటింపంజేసి నాయాజ్ఞ నెఱవేర్చుము.
 (సామవతీను మేఘులంజూచి). జననీజనకులారా. మీఞ్ఞోరికఁదీర్ప మీసేవకుఁ
 డుగా వెంబడించి యాసాధ్వీమణిని సందర్శించి వచ్చెదను. రండి పోదము.
 (మంత్రదిక్కుంజూచి) మతిగుప్తా నేనిషధనుండి మరలివచ్చునంతవఱకు రా
 జ్యంబునామాటుగా నీవ పరిపాలించుచుండుము.

మతిగుప్త. చిత్తము. తమయాజ్ఞ నిష్పదే దేశమందంతట వెల్లడింపంజేసెద.

(అనుచు నిష్క్రమింతురు.)

—|| చతుర్థరంగము. ||—

మతిగుప్తుఁడు. రాజపురోహితులగు వ్యాసశాస్త్రి. సభ్యులు.

మతిగుప్తుఁడు. శాస్త్రులవారూ. సీమంతినీశభావంబుఁ బ్రకటించుటకై యొక చిన్నద్విప

ద వ్రాయుఁడని వేడికొనియుంటి నే, వ్రాసి తెచ్చితిరా ?

శాస్త్రి. తెచ్చితిని. సిద్ధిముగానున్నయది చూడుఁడీ ! (అనుచునొక కాగితమిచ్చును.)

మతిగుప్తుఁడు. (ద్విపను జదివికొని). శాస్త్రులవారూ. ఇంతయ చాలును. జనులెల్లరకుం
దెలియులాగుననున్నయది. దీనినిం ప్రకటింప నితరులకిచ్చుట నాకు నిష్టంబు
గాదు. దయచేసి యీపతివ్రతాశిరోమణీచరితముదమరే ప్రకటనసేయవల
యునని నాకోరిక. తమింపవేడెద.

శాస్త్రి. మతిగుప్తా. ఇంతకంటెను హెచ్చగు పుణ్యకార్యంబేమియున్నది ! నేనే యీ
పనినెఱవేర్చెద. ఇప్పుడే యీసభ్యులియెదుటఁ బ్రకటనప్రతికఁ జదివెదను.
ఆప్రతిక నిటుతెచ్చు. (అనుచుఁబ్రతిక సందికొని.)

ద్విపద.

వసుధేశుఁడగుచిత్ర ♦ వర్తునిపుత్రి

కుసుమకోమలగాత్రి ♦ కొమరొప్పుచుండ

2

అధికవిద్యావంతుఁ ♦ డగుద్విజుఁడొకఁడు

విధవాత్వసంప్రాప్తి ♦ వెలదికటంచుఁ

4

బలికినపలుకులు ♦ బాల పాటించి

అలుఁగులపడిప్రాకృ ♦ తాఘంబునెన్నీ

6

శివశివాసేవన ♦ శీలంబుఁబూని

అవగీర్ణమతివారి ♦ నర్పించుచుండే

అటుగొన్ని దినములు ♦ నరిగినపిదపఁ	
గుటిలాలకవరించె ♦ గువలయమిత్రు	10
నింద్ర సేనునిపుత్రు ♦ నీడ్యచరిత్రు	
చంద్రాంగదుండను ♦ చక్కనివరుని	12
పరమోత్సవంబునఁ ♦ బరిణయంబయ్యె	
తరుణి సుఖమ్ములు ♦ దై వారంగనియె	14
ఇటుమూడుదినములు ♦ నేగినపిదప	
కుటిలదుష్టగ్రహ ♦ కూటఫలంబు	16
పరిణమించెనెనాఁగఁ ♦ బతిసీటమునిఁగె	
పరిమితిమీఱంగఁ ♦ బడఁతిదుఃఖించి	18
భోగంబులన్నియుఁ ♦ భోకార్చిస్తుక్కి	
యోగినియుంబోలె ♦ యువతికాంతార	20
భాగంబునందుండు ♦ పార్వతీశ్వరుల	
నాగమోక్తవిధాన ♦ మగుభక్తియుక్తి	22
నారాధనాధీన ♦ యయిమించిసోమ	
వారవ్రతంబెడఁ ♦ బాయకభక్తి	24
నాచరించుచునుండె ♦ ననవరతంబు	
ఈచానచరితకు ♦ నీశానిమెచ్చి	26
పతిప్రాణమునుఁగాచి ♦ పడఁతికినిచ్చె	
సతిమహిమనుఁజూచి ♦ సైపకచంద్ర	28
హాసుఁడామెనుబరి ♦ హాసంబుసేయ	
నీసడమునునించు ♦ కేనినెన్నకయె	40
పనిపూనిమాయచే ♦ బ్రాహ్మణసుతుల	
ఘనులనర్థులమహా ♦ గౌరవయుతుల	21

దంపతులుగఁజేసి ♦ తగవఱి వారి

నంపఁగా వారుజా ♦ యాపతులటుల

పోయి యర్థమువేడఁ ♦ బుణ్యచరిత్ర

యీయుక్కివంబును ♦ నెఱిఁగియు వారి

నాయుమామృడులుగా ♦ నాత్మలోఁదలఁచి

వాయి నమందించి ♦ వందనంబిడిన

యంత నెనిజమగు ♦ నతివయైసామ

వంతుఁడుమాఁజెడ ♦ ద్వనితాప్రభావ

మేమనికొనియాడ ♦ నేరికిఁదరము

హైమవతీసతి - యాభక్తురాలు

తనకన్న హెచ్చని ♦ తప్పకపలికె

నని మనరాజిపు ♦ డనియెనుగాన

మానినులారసీ ♦ మంతినీమహిమ

వీనులచవిదీఱ ♦ వినుఁడియెల్లపుడు

సోమవారవ్రత ♦ సుస్థిరఫలము

నీమానినీమణి ♦ యిమ్ముగానెంది

వాసిగానఖిలను ♦ వాసినీతవంబు

భాసిల్లఁగాంచెను ♦ భార్యతీమహిమ

హోపున,మీరును ♦ గల్యాణులార

యేవేళనెచటగి ♦ రీశులఁదలఁచి

సోమవారంబను ♦ శుభదినమందు

ఆమోదముగను గా ♦ త్యాగినీవ్రతము

నేమముదప్పక ♦ నిశ్చలభక్తి

నోముచుఁగనుఁడిమ ♦ నొరథంబెల్ల

దైవారబతిభక్తి • దైవభక్తియును

నేవేళనేమఱ • కెందునుగలిగి

58

మనుడిమానితముగ • మానినులార

గనుఁడెల్లసుఖములు • గళ్యాణులార

60

ధరవధూవరు లరుం • ధతిజూచురీతి

పరిణయమైనట్టి • ప్రజలెల్లరికను

61

గనుఁడిసీమంతినీ • ఘననాటకమును

వినుఁడియాసాధ్వసు • విశ్రుతచరిత

62

ఇహపరసుఖములు • నిచ్చునునిజము

గ్రహదుష్ఫలంబులు • గల్గెలై పోవు

63

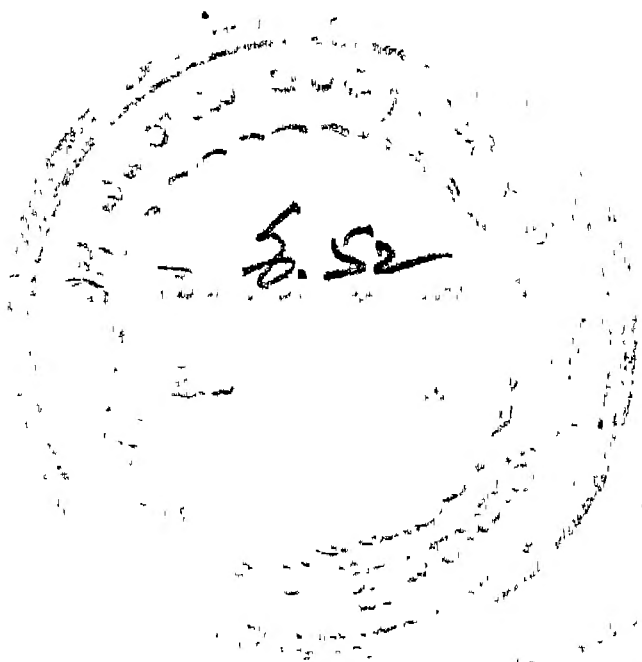
పురజనులార, యో • పుణ్యాత్ములార

ధరణీశునానతిఁ • దగఁజేయుఁడిరు.

64

(విష్ణు ప్రమోదితురు)

॥ శ్రీ ॥

—